

Σχεδιασμός της στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης **Β' ΦΑΣΗ**

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ
2007 – 2013

*Με την συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής
Ένωσης*

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
<i>A.1. Λίγα λόγια για το έργο</i>	4
<i>A.2. Αντικείμενο και στόχοι του 2^{ου} Παραδοτέου (Β΄ Φάση)</i>	6
Κεφάλαιο 3 : Αρχές και στόχοι του Σχεδίου Δράσης	8
<i>3.1. Γενικές Αρχές του Σχεδίου Δράσης</i>	8
3.1.1 Η ευρωπαϊκή στρατηγική αναφορικά με τους ΡΟΜΑ.....	8
Το νομοθετικό πλαίσιο.....	8
Το πολιτικό πλαίσιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	10
Η ενσωμάτωση του θεσμικού πλαισίου στο εθνικό δίκαιο.....	11
Το θεσμικό πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας στην Αυτοδιοίκηση Α΄ και Β΄ βαθμού	12
3.1.2 Καθορισμός του Οράματος και της στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης	16
Σκοπός	16
Διατύπωση του οράματος της στρατηγικής	18
3.1. 3 Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού.	19
Ο κοινωνικός αποκλεισμός των Ρομά.....	21
3.1.4 Αρχές του Περιφερειακού Σχεδιασμού	24
Θεσμικές αρχές σχεδιασμού	24
Επιχειρησιακές Αρχές Σχεδιασμού	25
Κρίσιμα κριτήρια για μία προσέγγιση ένταξης σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.....	27
Κεφάλαιο 4 : Στρατηγική Υλοποίησης Παρεμβάσεων – Άξονες και Μέτρα του Σχεδίου Δράσης	29
<i>4.1. Στρατηγική Υλοποίησης Παρεμβάσεων του Σχεδίου Δράσης</i> ..29	
4.1.1 Στρατηγικός Στόχος και Θεματικές Προτεραιότητες	29
4.1.2. Πυλώνες, Άξονες, Προτεραιότητες	29
4.1.3. Πυλώνες Σχεδιασμού	30
Πυλώνας 1: Στέγαση και Υποδομές	30
<i>Γενικός Στόχος Πυλώνα 1</i>	30
<i>Ιεράρχηση των αναγκών και προτεραιοτήτων Πυλώνα 1</i>	31
<i>Προτεινόμενοι Άξονες και Προτεραιότητες Πυλώνα 1</i>	32
<i>Δυνητικοί Τελικοί Δικαιούχοι Πυλώνα 1</i>	35
Πυλώνας 2: Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα	35
<i>Γενικός Στόχος Πυλώνα 2</i>	35
<i>Ιεράρχηση των αναγκών και προτεραιοτήτων Πυλώνα 2</i>	36
<i>Προτεινόμενοι Άξονες και Προτεραιότητες Πυλώνα 2</i>	37
<i>Δυνητικοί Τελικοί Δικαιούχοι Πυλώνα 2</i>	42
Πυλώνας 3: Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση	42
<i>Γενικός Στόχος Πυλώνα3</i>	42
<i>Ιεράρχηση των αναγκών και προτεραιοτήτων Πυλώνα3</i>	43
<i>Προτεινόμενοι Άξονες και Προτεραιότητες Πυλώνα3</i>	44

Δυνητικοί Τελικοί Δικαιούχοι Πυλώνα3.....	46
Πυλώνας 4: Εκπαίδευση	46
Γενικός Στόχος Πυλώνα 4	46
Ιεράρχηση των αναγκών και προτεραιτήτων Πυλώνα 4	47
Προτεινόμενοι Άξονες και Προτεραιότητες Πυλώνα 4	48
Δυνητικοί Τελικοί Δικαιούχοι Πυλώνα 4	50
Οριζόντια θέματα	50
Δράσεις Πολιτισμού	52
Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.....	53
Εξειδίκευση δράσεων ανά οικισμό – Δήμο	53
Κεφάλαιο 5: Σύνδεση με το ΠΕΠ Κρήτης 2014 -2020 και Προϋπολογισμός Σχεδίου Δράσης	56
5.1 Σύνδεση των προτεινόμενων δράσεων με το ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020	56
5.1.1 Χρηματοδοτικά μέσα και εργαλεία για την εφαρμογή της περιφερειακής στρατηγικής.....	56
5.1.2 Το ΕΠ Κρήτης και η σύνδεση με τη στρατηγική.....	56
5.1.3 Δείκτες εκροών ανά δράση	66
5.2. Προϋπολογισμός Σχεδίου Δράσης	102
5.2.1 Κατανομή προϋπολογισμού δράσεων ανά τομέα παρέμβασης	102
5.2.2 Προϋπολογισμός δράσεων ανά οικισμό - Δήμο.....	110

Εισαγωγή

A.1. Λίγα λόγια για το έργο

Το Έργο με τίτλο «Σύμβουλος Υποστήριξης της Περιφέρειας Κρήτης για το σχεδιασμό της στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης», το οποίο ανέλαβε να υλοποιήσει η εταιρεία ANELIΞIS ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ, με την από 19/02/2015 υπογραφείσα σύμβαση, έχει αντικείμενο την επιστημονική, μελετητική και συμβουλευτική υποστήριξη της Περιφέρειας Κρήτης, για το σχεδιασμό της Στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά την περίοδο 2014-2020.

Σκοπός του Έργου είναι η εκπόνηση ενός Περιφερειακού Επιχειρησιακού Σχεδίου Δράσης, που θα εναρμονίζεται με τις αρχές της Ευρωπαϊκής και Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά και θα καταλήγει στην Περιφερειακή Στρατηγική για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης για την Περίοδο 2014-2020.

Το **1ο Παραδοτέο** αφορούσε στην εκπόνηση της Α Φάσης (Ενότητα Α και Β) του Έργου και συγκεκριμένα την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης και τον προσδιορισμό των προβλημάτων του πληθυσμού Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης και περιλάμβανε την Εισαγωγή και τα Κεφάλαια 1 & 2, ως εξής:

Εισαγωγή

A. Η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους Ρομά

B. Εθνική στρατηγική για την ένταξη των Ρομά

Κεφάλαιο 1ο : Μεθοδολογία Σύνταξης Επιχειρησιακού Σχεδίου

1.1. Αντικείμενο της καταγραφής

1.2. Εξειδίκευση, Προγραμματισμός, προσδιορισμός αναμενόμενων αποτελεσμάτων του Σχεδίου Δράσης

Κεφάλαιο 2ο : Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης

2.1. Αποτύπωση Υφιστάμενης Κατάστασης Οικισμών

2.2. SWOT Ανάλυση

2.3. Προσδιορισμός και ιεράρχηση των κυριότερων προβλημάτων

Στην Εισαγωγή, παρουσιάστηκαν οι πολιτικές σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο που καθορίζουν τις αρχές σύνταξης του παρόντος Περιφερειακού Επιχειρησιακού Σχεδίου Δράσης.

Στο Κεφάλαιο 1 προσδιορίστηκε το αντικείμενο της καταγραφής, παρουσιάστηκε η μεθοδολογία αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης και ο τρόπος σύνταξης του δελτίου καταγραφής.

Στο Κεφάλαιο 2 αποτυπώθηκε και αναλύθηκε η υφιστάμενη κατάσταση του πληθυσμού των Ρομά εντός και εκτός οικισμών στην Περιφέρεια Κρήτης. Αναλύθηκαν οι τομείς στέγασης, εκπαίδευσης, απασχόλησης, υγείας και κοινωνικής φροντίδας, οι οποίοι αποτελούν τους άξονες προτεραιότητας (τομείς παρέμβασης) που ορίζει η ευρωπαϊκή και εθνική Στρατηγική. Επιπλέον πραγματοποιήθηκε ανάλυση SWOT, ώστε να αποτυπωθούν συνοπτικά τα πλεονεκτήματα, οι αδυναμίες, οι ευκαιρίες και οι «απειλές» του πληθυσμού Ρομά εντός και εκτός οικισμών. Τέλος προσδιορίστηκαν και αναλύθηκαν τα κυριότερα προβλήματα /

ανάγκες που αντιμετωπίζουν οι Ρομά, όπως αυτά προέκυψαν από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης και την ανάλυση SWOT.

Το παρόν Τεύχος αποτελεί το **2ο Παραδοτέο** και αφορά στην εκπόνηση της Β Φάσης (Ενότητα Γ) του Έργου και συγκεκριμένα προσδιορισμό της στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης για κάθε έναν από τους τομείς πολιτικής και στην εξειδίκευσή τους σε παρεμβάσεις για το χρονικό διάστημα της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020 και θα περιλαμβάνει τα κεφάλαια 3 & 4 & 5, ως εξής:

Κεφάλαιο 3 : Αρχές και στόχοι του Σχεδίου Δράσης

3.1. Γενικές Αρχές του Σχεδίου Δράσης

3.1.1 Η ευρωπαϊκή στρατηγική αναφορικά με τους ΡΟΜΑ

3.1.2 Καθορισμός του Οράματος και της στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης

3.1.3 Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού.

3.1.4 Αρχές του Περιφερειακού Σχεδιασμού

Κεφάλαιο 4 : Στρατηγική Υλοποίησης Παρεμβάσεων – Άξονες και Μέτρα του

Σχεδίου Δράσης

4.1. Στρατηγική Υλοποίησης Παρεμβάσεων του Σχεδίου Δράσης

4.1.1 Στρατηγικός Στόχος και Θεματικές Προτεραιότητες

4.1.2. Πυλώνες, Άξονες, Προτεραιότητες

4.1.3. Πυλώνες Σχεδιασμού

Πυλώνας 1: Στέγαση και Υποδομές

Πυλώνας 2: Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα

Πυλώνας 3: Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση

Πυλώνας 4: Εκπαίδευση

Οριζόντια θέματα

Εξειδίκευση δράσεων ανά οικισμό – Δήμο

Κεφάλαιο 5: Σύνδεση με το ΠΕΠ Κρήτης 2014 -2020 και Προϋπολογισμός Σχεδίου

Δράσης

5.1 Σύνδεση των προτεινόμενων δράσεων με το ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020

5.1.1 Χρηματοδοτικά μέσα και εργαλεία για την εφαρμογή της περιφερειακής στρατηγικής

5.1.2 Το ΕΠ Κρήτης και η σύνδεση με τη στρατηγική

5.1.3 Δείκτες εκροών ανά δράση

5.2. Προϋπολογισμός Σχεδίου Δράσης

5.2.1 Κατανομή προϋπολογισμού δράσεων ανά τομέα παρέμβασης

5.2.2 Προϋπολογισμός δράσεων ανά οικισμό - Δήμο

Στο Κεφάλαιο 3 περιγράφονται το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο στην Ευρώπη και την Ελλάδα, καθώς και οι γενικές αρχές της ευρωπαϊκής στρατηγικής σχετικά με την κοινωνική ένταξη των Ρομά, ο καθορισμός του οράματος της στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης, των θεσμικών και επιχειρησιακών αρχών του περιφερειακού σχεδιασμού για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που εντοπίζονται στους οικισμούς Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης στη λογική που ορίζει η Εθνική Στρατηγική

Στο Κεφάλαιο 4 περιγράφονται οι προτεινόμενες παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που εντοπίζονται στους οικισμούς Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης, στη λογική της κατηγοριοποίησης που ορίζει η Ευρωπαϊκή και η Εθνική Στρατηγική, αλλά και τα Οριζόντια Θέματα που εντοπίστηκαν, ενώ επιχειρείται και εξειδίκευση των δράσεων ανά οικισμό.

Στο Κεφάλαιο 5 αναφέρεται ο προϋπολογισμός του σχεδίου δράσης τόσο ανά τομέα παρέμβασης όσο και ανά οικισμό, όπου αυτό είναι εφικτό. Επίσης καταγράφεται αναλυτικά το αντικείμενο των προτεινόμενων δράσεων, που μπορούν δυνητικά να συγχρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου 9 «Πρόωθηση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας» του νέου ΠΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020. Επιπλέον καταρτίστηκαν προτεινόμενοι δείκτες εκρών και αποτελεσμάτων, οι οποίοι θα συνδεθούν με τις προτεινόμενες παρεμβάσεις. Οι δείκτες αυτοί, αξιοποιούνται για την ποσοτικοποίηση των στόχων, προκειμένου αυτοί να καταστούν μετρήσιμοι.

A.2. Αντικείμενο και στόχοι του 2^{ου} Παραδοτέου (Β' Φάση)

Η αντιμετώπιση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας ομάδων του πληθυσμού και κοινωνική ένταξή τους αποτελούν βασικό άξονα πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Καθώς η οικονομική κρίση βαθιάει, το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών μεγαλώνει και ο αριθμός των ατόμων ή ομάδων που αποκλείονται από την απόλαυση βασικών κοινωνικών αγαθών αυξάνεται. Η αντιμετώπιση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί πρόκληση για ολόκληρη την ευρωπαϊκή οικογένεια αλλά και για κάθε κράτος ξεχωριστά, καθώς η ισότιμη μεταχείριση κάθε ομάδας με διαφορετικότητα εξασφαλίζει την αρμονική συνύπαρξη όλων στη βάση της δικαιοσύνης και της δημοκρατίας και οδηγεί στην κοινωνική συνοχή και ευημερία.

Στόχος του συγκεκριμένου παραδοτέου είναι η εξειδίκευση της στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Ρομά και η ανάπτυξη ενός Σχεδίου Δράσης για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διαφορετικών αναγκών και προβλημάτων του πληθυσμού των Ρομά σε όλους τους τομείς διαβίωσης, όπως αυτά προέκυψαν από την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης.

Αντικείμενο του Σχεδίου Δράσης είναι ο σχεδιασμός τόσο αξόνων/προτεραιοτήτων όσο και επιμέρους δράσεων για όλους τους τομείς της ατομικής και κοινωνικής ζωής των Ελλήνων Ρομά που κατοικούν στην Περιφέρεια Κρήτης, στην κατεύθυνση της κοινωνικής ένταξης του πληθυσμού και η διασφάλιση της πρόσβασής τους στα βασικά κοινωνικά αγαθά. Ο σχεδιασμός περιλαμβάνει δράσεις στο πλαίσιο των τεσσάρων πυλώνων της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για τους Ρομά και σε εναρμόνιση με τις αρχές της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά, δηλαδή δράσεις για τη στέγαση και

βασικές υποδομές και υπηρεσίες, την υγεία, την εκπαίδευση και κατάρτιση και την προώθηση στην απασχόληση, οι οποίες βρίσκονται σε συνέργεια μεταξύ τους, όπως επίσης σε συνέργεια με άλλες πολιτικές και παρεμβάσεις της Περιφέρειας Κρήτης που αφορούν την καταπολέμηση του αποκλεισμού. Αντικείμενο του παραδοτέου αποτελεί ακόμη και η εκτίμηση του προϋπολογισμού του Σχεδίου Δράσης συνολικά και επιμέρους, καθώς και η αναζήτηση πηγών χρηματοδότησης των δράσεων οι οποίες θα περιλαμβάνουν εθνικούς πόρους, συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα (ΕΣΠΑ), ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς κα.

Κεφάλαιο 3 : Αρχές και στόχοι του Σχεδίου Δράσης

3.1. Γενικές Αρχές του Σχεδίου Δράσης

3.1.1 Η ευρωπαϊκή στρατηγική αναφορικά με τους ΡΟΜΑ

Το νομοθετικό πλαίσιο

Με την αναθεώρηση των Συνθηκών που επήλθε με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, το συνταγματικό πλαίσιο προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ένωση υπέστη σημαντικές αλλαγές. Οι αλλαγές αυτές θα μπορούσαν να συστηματοποιηθούν σε δύο πυλώνες: την προσχώρηση της ΕΕ στην ΕΣΔΑ και την κατοχύρωση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ ως δίκαιο Συνθήκης στην ενωσιακή έννομη τάξη. Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 6, παρ. 1, εδ. α της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) «η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7ης Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρμόσθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007, στο Στρασβούργο, ο οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες». Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων αποτελεί πλέον και σε θεσμικό επίπεδο τον κατάλογο δικαιωμάτων της Ένωσης¹.

Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων αναγνωρίζει μια σειρά από προσωπικά, αστικά, πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα για τους πολίτες και τους κατοίκους της ΕΕ, κατοχυρώνοντάς τα στο δίκαιο της ΕΕ. Ως κείμενο συμπληρώνει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία αποτέλεσε πρωτοβουλία του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Χάρτης επισυνάπτεται ως παράρτημα στη Συνθήκη της Λισαβόνας υπό τη μορφή διακήρυξης². Ο χάρτης συγκεντρώνει σε ένα μόνο έγγραφο δικαιώματα που μέχρι τότε ήταν διάσπαρτα στις διάφορες νομοθετικές πράξεις όπως στις εθνικές νομοθεσίες και τη νομοθεσία της ΕΕ, καθώς και στις διεθνείς συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ΔΟΕ). Ο χάρτης, παρέχοντας διαφάνεια και σαφήνεια στα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, δημιουργεί νομική ασφάλεια στην ΕΕ.

Ο Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων περιλαμβάνει ένα εισαγωγικό προοίμιο και 54 άρθρα που κατανέμονται σε 7 κεφάλαια

- Κεφάλαιο Ι: αξιοπρέπεια (ανθρώπινη αξιοπρέπεια, δικαίωμα στη ζωή, δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου, απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης, απαγόρευση της δουλείας και της καταναγκαστικής εργασίας).

¹ Επιρροή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων σε τομείς πολιτικής της ΕΕ: Κάποια παραδείγματα, Κωνσταντίνος Μαργαρίτης LL.M Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δημοσίου Δικαίου Υπ. Διδάκτωρ Νομικής –Δικηγόρος

² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL>

- Κεφάλαιο II: ελευθερία (δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια, σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δικαίωμα γάμου και δικαίωμα ίδρυσης οικογένειας, ελευθερία σκέψης συνείδησης και θρησκείας, ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, ελευθερία των τεχνών και των επιστημών, δικαίωμα εκπαίδευσης, επαγγελματική ελευθερία και δικαίωμα στην εργασία, ελευθερία ίδρυσης επιχείρησης δικαίωμα ιδιοκτησίας, δικαίωμα ασύλου, προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, επαναπροώθησης και απέλασης).
- Κεφάλαιο III: ισότητα (ισότητα έναντι του νόμου, μη διάκριση, πολιτισμική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία, ισότητα ανδρών και γυναικών, δικαιώματα του παιδιού, δικαιώματα των ηλικιωμένων, ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες).
- Κεφάλαιο IV: αλληλεγγύη (δικαίωμα στην πληροφόρηση και στη διαβούλευση με τους εργαζομένους στο πλαίσιο της επιχείρησης, δικαίωμα διαπραγματεύσεων και συλλογικών ενεργειών, δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας, προστασία έναντι αδικαιολόγητης απόλυσης, δίκαιοι και ισότιμοι όροι εργασίας, απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των εργαζόμενων νέων, οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή, προστασία της υγείας, πρόσβαση σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, προστασία του περιβάλλοντος, προστασία των καταναλωτών).
- Κεφάλαιο V: ιθαγένεια (δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τις δημοτικές εκλογές, δικαίωμα χρηστής διαχείρισης, δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, δικαίωμα αναφοράς, ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή, διπλωματική και προξενική προστασία).
- Κεφάλαιο VI: δικαιοσύνη (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου, τεκμήριο αθωότητας και δικαιώματα υπεράσπισης, αρχές νομιμότητας και αναλογικότητας αξιόποινων πράξεων και ποινών, δικαίωμα του προσώπου να μην δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη).
- Κεφάλαιο VII: γενικές διατάξεις.

Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας η προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης εδράζεται στις αρχές του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, αρχές κοινές στα κράτη – μέλη. Το νέο άρθρο 21 της Συνθήκης ορίζει ως διάκριση στο επίπεδο μεταξύ άλλων παραγόντων τη φυλετική ή εθνική καταγωγή *«Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιορισίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»*. Η δύναμη της ΕΕ να καταπολεμά τις διακρίσεις βασίζεται στο Άρθρο 19 της Συνθήκης *«Με την επιφύλαξη των άλλων διατάξεων των Συνθηκών και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που παρέχουν στην Ένωση, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα, σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία, και μετά την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μπορεί να αναλάβει δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»*.

Από το 2000, τα Κράτη Μέλη έχουν καταλήξει σε συμφωνία για διάφορους νόμους που παρέχουν σημαντικά δικαιώματα στους Ρομά, όπως:

- Η Οδηγία για τη φυλετική ισότητα (2000/43/ΕΚ), η οποία ψηφίστηκε το 2000, απαγορεύει τις διακρίσεις με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή στο χώρο εργασίας καθώς και σε άλλους τομείς της ζωής όπως η εκπαίδευση, η κοινωνική προστασία, η υγειονομική περίθαλψη και η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες
- Η Απόφαση-Πλαίσιο για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας (2008/913/ΔΕΥ), η οποία συμφωνήθηκε το 2008, παρέχει μια εκτίμηση των νόμων και των κανονισμών που πρέπει να τηρούν τα Κράτη Μέλη για αδικήματα ρατσισμού και ξενοφοβίας
- Η Οδηγία σχετικά με το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής εντός της ΕΕ (2004/38/ΕΚ), η οποία ψηφίστηκε το 2004, εγγυάται ότι όλοι οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να κυκλοφορούν ελεύθερα σε όλη την ΕΕ υπό τον όρο ότι εργάζονται ή αναζητούν εργασία, σπουδάζουν ή είναι αυτόνομοι ή συνταξιούχοι.

Σύμφωνα με τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις συνθήκες, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεταφέρουν στην εθνική τους έννομη τάξη τις διατάξεις της οδηγίας 2000/43/ΕΚ για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής και να εφαρμόζουν ανάλογα αυτά τα μέτρα μεταφοράς.

Το πολιτικό πλαίσιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Το 2010, η ΕΕ υιοθέτησε τη Στρατηγική Ευρώπη 2020 ως το συνολικό πλαίσιο της για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της επόμενης δεκαετίας. Η Στρατηγική περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους που σχετίζονται με την απασχόληση, την εκπαίδευση, τη μείωση της φτώχειας και την κοινωνική ενσωμάτωση και αφορούν άμεσα σε ειδικές κατηγορίες, όπως είναι οι Ρομά. Οι στόχοι αυτοί καθοδηγούν σήμερα τις πολιτικές διαδικασίες σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο προς την κατεύθυνση της επίτευξης του συνόλου των στόχων το 2020. Συγκεκριμένα, οι στόχοι αυτοί αποτελούν σημαντικό μέρος της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού εξαμήνου και για το λόγο αυτό αντικατοπτρίζονται κάθε χρόνο στα βασικά του έγγραφα, όπως η Ετήσια Επισκόπηση της οικονομικής Ανάπτυξης (AGS), τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) και οι Συστάσεις ανά Χώρα (CSR), που σε πολλές περιπτώσεις, συνιστούν ρητά την ενίσχυση των προσπαθειών για τη βελτίωση της κατάστασης του πληθυσμού των Ρομά σε τοπικό επίπεδο. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τις Εθνικές Στρατηγικές της Ενσωμάτωσης των Ρομά υιοθετήθηκε το 2011 και καλεί τα Κράτη Μέλη να σχεδιάσουν Εθνικές Στρατηγικές Ένταξης των Ρομά (NRIS). Αυτές οι εθνικές στρατηγικές πρέπει να διευκρινίζουν συγκεκριμένους στόχους στους τέσσερις βασικούς πυλώνες: εκπαίδευση, απασχόληση, υγειονομική περίθαλψη και στέγαση. Οι στόχοι αυτοί πρέπει να είναι συνεπείς με την Στρατηγική Ευρώπη 2020 και το κάθε Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων των Κρατών Μελών.

Σύμφωνα με τον οδηγό για τις τοπικές αυτοδιοικήσεις³ του EURoma⁴ οι τοπικές παρεμβάσεις που προωθούν την ένταξη των Ρομά είναι προς όφελος όλων των πολιτών και ως εκ τούτου είναι ζωτικής σημασίας :

³ <http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/telkeim-axiop-epen-tam-may2014.pdf>

- Για να σταματήσει η συνέχιση της φτώχειας και του αποκλεισμού των Ρομά από γενεά σε γενεά
- Για να απελευθερωθεί η ενέργεια της νεολαίας των Ρομά ώστε να δημιουργηθούν νέες πηγές οικονομικής ανάπτυξης και φορολογικών πόρων
- Στην προώθηση της εποικοδομητικής σχέσης σε χωριά και γειτονιές και στη συμβολή της κοινωνικής συνοχής στο τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό πλαίσιο
- Στο να συμβάλουν στη δημοκρατική αειφορία της ΕΕ διασφαλίζοντας τη συμμετοχή των Ρομά στην τοπική πολιτική αρένα ως εφалτήριο για τη συμμετοχή τους σε εθνικές και κοινοτικές πολιτικές

Το 2010, η ΕΕ υιοθέτησε τη Στρατηγική Ευρώπη 2020 ως το συνολικό πλαίσιο της για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της επόμενης δεκαετίας. Η Στρατηγική περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους που σχετίζονται με την απασχόληση, την εκπαίδευση, τη μείωση της φτώχειας και την κοινωνική ενσωμάτωση και αφορούν άμεσα σε ειδικές κατηγορίες, όπως είναι οι Ρομά. Οι στόχοι αυτοί καθοδηγούν σήμερα τις πολιτικές διαδικασίες σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο προς την κατεύθυνση της επίτευξης του συνόλου των στόχων το 2020. Συγκεκριμένα, οι στόχοι αυτοί αποτελούν σημαντικό μέρος της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού εξαμήνου και για το λόγο αυτό αντικατοπτρίζονται κάθε χρόνο στα βασικά του έγγραφα, όπως η Ετήσια Επισκόπηση της οικονομικής Ανάπτυξης (AGS), τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) και οι Συστάσεις ανά Χώρα (CSR), που σε πολλές περιπτώσεις, συνιστούν ρητά την ενίσχυση των προσπάθειών για τη βελτίωση της κατάστασης του πληθυσμού των Ρομά σε τοπικό επίπεδο. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τις Εθνικές Στρατηγικές της Ενσωμάτωσης των Ρομά υιοθετήθηκε το 2011 και καλεί τα Κράτη Μέλη να σχεδιάσουν Εθνικές Στρατηγικές Ένταξης των Ρομά (NRIS). Αυτές οι εθνικές στρατηγικές πρέπει να διευκρινίζουν συγκεκριμένους στόχους στους τέσσερις βασικούς πυλώνες: εκπαίδευση, απασχόληση, υγειονομική περίθαλψη και στέγαση. Οι στόχοι αυτοί πρέπει να είναι συνεπείς με την Στρατηγική Ευρώπη 2020 και το κάθε Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων των Κρατών Μελών.

Η ενσωμάτωση του θεσμικού πλαισίου στο εθνικό δίκαιο

Η Ελληνική Πολιτεία εναρμόνισε το εσωτερικό της με τις κοινοτικές οδηγίες 43/2000 και 78/2000 της Επιτροπής της ΕΕ, περί της «Αρχής της ίσης μεταχείρισης, ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» που ενσωματώθηκαν στην εσωτερική έννομη τάξη με το Ν.3304/05 (ΦΕΚ 16/Α/27-01-05). Έχει ακόμη καθορίσει τους εθνικούς στόχους για τις μειονεκτούσες ομάδες, περικλείοντας διατάξεις περί θετικών δράσεων (οδηγία 2000/43/ΕΚ «περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής», όπως ενσωματώθηκε στην Εθνική έννομη τάξη με το Ν. 3304/2005) ενώ καθόρισε και την «Εθνική Στρατηγική για την ενσωμάτωση των ΡΟΜΑ 2015-2020».

Δεσμευτικό πλαίσιο για την Ελληνική Πολιτεία αποτελούν ακόμη και οι διατάξεις του Συντάγματος. Ειδικότερα, στο άρθρο 4 για την Ισότητα των Ελλήνων προβλέπεται «1. Οι

⁴ Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Κοινωνική Ένταξη και τους Ρομά υπό τα Διαρθρωτικά Ταμεία www.euromanet.eu

Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. 2. Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις». Στην παρ. 2 του άρ. 5 προβλέπεται «2. Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο. Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας» και στην παρ. 4 «4. Απαγορεύονται ατομικά διοικητικά μέτρα που περιορίζουν σε οποιονδήποτε Έλληνα την ελεύθερη κίνηση ή εγκατάσταση στη Χώρα, καθώς και την ελεύθερη έξοδο και είσοδο σ' αυτήν». Στην παράγραφο 4 του άρθρου 21 του Συντάγματος ορίζεται ότι «η απόκτηση κατοικίας από αυτούς που την στερούνται ή που στεγάζονται ανεπαρκώς αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας από το Κράτος». Στο άρθρο 25 ορίζεται ότι η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους.

Το θεσμικό πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας στην Αυτοδιοίκηση Α' και Β' βαθμού

Οι πολιτικές κοινωνικής προστασίας σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης παρουσιάζουν σοβαρές αδυναμίες ακολουθώντας κατά κανόνα την προβληματική και ελλειμματική πρακτική κοινωνικής παρέμβασης που μέχρι πρόσφατα ασκούσε το κράτος. Έτσι παρουσιάζονται σοβαρές ελλείψεις αφενός στοχευμένων στρατηγικών φροντίδας ατόμων σε ανάγκη ή κοινωνικό αποκλεισμό, αφετέρου ολοκληρωμένων δράσεων φροντίδας και ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Οι πολιτικές μέχρι πρόσφατα περιορίζονταν σε παροχές επιδοματικού τύπου, που καθιστούσαν βέβαιη την εξάρτηση από τον παρέχοντα φορέα και αβέβαιη την ενεργοποίηση ή ένταξη του λήπτη, τη στιγμή που η πραγματική ανάγκη αφορά σε ποιοτικές, εξατομικευμένες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας.

Με το Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87 Α' /2010) «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης» διαμορφώθηκε ένα νέο πλαίσιο ανάπτυξης πολιτικών κοινωνικής φροντίδας σε τοπικό επίπεδο τόσο μέσω των αιρετών Περιφερειών όσο και των Ο.Τ.Α. Α' βαθμού.

Αρμοδιότητες του Τομέα Κοινωνικής Προστασίας στους Δήμους

Σύμφωνα με το άρ. 75 παρ. 1 ε στον τομέα Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης περιλαμβάνεται, ιδίως:

1. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.
2. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας

και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.

3. Η μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης κατά τις προβλέψεις αυτού του Κώδικα.

4. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρειά τους, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.

5. Ο σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.

6. Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.

Σύμφωνα με το άρθρο 94 του Νόμου 3852/2010 (ΦΕΚ 87 Α΄ /2010) «Πρόσθετες αρμοδιότητες Δήμων», στο άρθρο 75 παρ. Ι του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων υπό τον τομέα ε΄ («Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης») προστίθενται οι παρακάτω αρμοδιότητες:

- Η εφαρμογή προγραμμάτων εμβολιασμών και η διενέργειά τους.
- Η τήρηση κανόνων υγιεινής των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων.
- Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας ιδρυμάτων παιδικής πρόνοιας σε ιδιώτες, καθώς και σε συλλόγους ή σωματεία, που επιδιώκουν φιλανθρωπικούς σκοπούς.
- Η άσκηση ελέγχου και εποπτείας στα ιδρύματα παιδικής προστασίας ιδιωτικού δικαίου (ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί) και η ευθύνη λειτουργίας των παιδικών εξοχών.
- Η εποπτεία επί των φιλανθρωπικών σωματείων και ιδρυμάτων, καθώς και η έγκριση του προϋπολογισμού τους, η παρακολούθηση και ο έλεγχος των επιχορηγήσεων, που δίδονται σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με κοινωφελείς σκοπούς.
- Η οικονομική ενίσχυση αυτοστεγαζόμενων, η μίσθωση ακινήτων, η ρύθμιση διαφόρων θεμάτων κοινωνικής κατοικίας και η επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις της οικείας νομοθεσίας.
- Ο διορισμός μελών διοικητικών συμβουλίων, η εποπτεία και η ρύθμιση θεμάτων λειτουργίας ιδρυμάτων προστασίας και αγωγής οικογένειας του παιδιού (όπως Κέντρων Παιδικής Μέριμνας, Παιδικών Σταθμών, Παιδικών Εξοχών, παραρτημάτων ΠΙΚΠΑ και ΚΕΠΕΠ).
- Ο ορισμός ιατρών προς εξέταση επαγγελματιών και εργαζομένων σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος για τη χορήγηση σε αυτούς βιβλιαρίων υγείας.
- Η χορήγηση της Κάρτας Αναπηρίας, μετά από σχετική γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Πιστοποίησης Αναπηρίας.
- Η έκδοση πιστοποιητικών οικονομικής αδυναμίας.
- Η καταβολή επιδομάτων σε τυφλούς, κωφάλαλους, ανασφάλιστους παραπληγικούς, τετραπληγικούς και ακρωτηριασμένους, διανοητικά καθυστερημένους, ανίκανους προς εργασία, υποφέροντες από εγκεφαλική παράλυση (σπαστικούς), απροστάτευτους ανήλικους, υποφέροντες από αιμολυτική αναιμία και βαριά ανάπηρους, καθώς και σε λοιπά άτομα δικαιούμενα παροχής κοινωνικής προστασίας,

σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.δ. 57/1973 (ΦΕΚ 149 Α΄), της σχετικής νομοθεσίας, καθώς και των οικείων κανονιστικών ρυθμίσεων.

- Η δωρεάν παραχώρηση της χρήσης οικημάτων λόγω απορίας ή για άλλους σοβαρούς λόγους.
- Η αναγνώριση δικαιούχων στεγαστικής συνδρομής.
- Η υλοποίηση: α) προγραμμάτων δημόσιας υγιεινής που οργανώνονται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ή από άλλα Υπουργεία, το κόστος των οποίων βαρύνει απευθείας τον προϋπολογισμό του αντίστοιχου Υπουργείου, β) εκτάκτων προγραμμάτων δημόσιας υγείας, τα οποία εκτελούνται με έκτακτη χρηματοδότηση, γ) προγραμμάτων δημόσιας υγείας που χρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Η έκδοση αποφάσεων παροχής κοινωνικής προστασίας.
- Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και ιδιωτικών παιδικών ή βρεφονηπιακών σταθμών.
- Η χορήγηση αδειών διενέργειας λαχειοφόρων αγορών, εράνων και φιλανθρωπικών αγορών.
- Η έκδοση τοπικών υγειονομικών διατάξεων και η λήψη μέτρων σε θέματα δημόσιας υγιεινής.
- Η πληροφόρηση των δημοτών για θέματα δημόσιας υγείας.
- Η χορήγηση άδειας λειτουργίας ιδιωτικών επιχειρήσεων περίθαλψης ηλικιωμένων ή ατόμων, που πάσχουν ανίατα από κινητική αναπηρία.
- Η επιβολή κυρώσεων σε ιατρούς, οι οποίοι πωλούν φάρμακα χωρίς άδεια, καθώς και σε βάρος ιατρών και φαρμακοποιών για κατοχή ή πώληση δειγμάτων φαρμάκων.
- Η οργάνωση αυτοτελώς ή σε συνεργασία με τις αντίστοιχες περιφερειακές υπηρεσίες ειδικών προγραμμάτων για την προστασία και προαγωγή της Δημόσιας Υγείας στην περιοχή αρμοδιότητάς τους, κατά τις ρυθμίσεις της παρ. 7 του άρθρου 14 του ν. 3172/2003 (ΦΕΚ 197 Α΄).
- Η εφαρμογή προγραμμάτων για την καταπολέμηση λοιμωδών και παρασιτικών νοσημάτων ζώων.
- Η επιβολή ή άρση υγειονομικών μέτρων, λόγω εμφάνισης βαριάς επιζωοτίας για την έκδοση πιστοποιητικών προς μεταφορά ζώων.
- Ο ορισμός ελεγκτή γιατρού Ο.Γ.Α. για τα Ν.Π.Δ.Δ. του νομού.
- Ο ορισμός μελών του Διοικητικού Συμβουλίου των Ταμείων Πρόνοιας και Προστασίας Πολυτέκνων, από το δήμο όπου εδρεύουν τα ταμεία.
- Η εφαρμογή, οργάνωση και εποπτεία της τεχνητής σπερματέγχυσης και του συγχρονισμού του οίστρου των ζώων.
- Η παροχή γνωμάτευσης από τον αρμόδιο κτηνίατρο για υγειονομική καταλληλότητα των ζώων όταν πρόκειται για πλανόδια έκθεση ζώων».

Αρμοδιότητες του Τομέα Κοινωνικής Προστασίας των Περιφερειών

Σύμφωνα με το Άρθρο 186 «Αρμοδιότητες Περιφερειών» του Ν.3852/2010 «Ια. Τα όργανα των Περιφερειών ασκούν τις αρμοδιότητές τους σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας» και β. «κατά την άσκησή τους θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη: II. Η ανάγκη συνεργασίας και συντονισμού με άλλες τοπικές ή δημόσιες αρχές και οργανισμούς. III. Οι διαθέσιμοι πόροι για την κάλυψη των αρμοδιοτήτων και η ανάγκη να διασφαλισθεί η επωφελής και αποτελεσματική χρήση τους, καθώς και η ισόρροπη κατανομή τους. IV. Η ανάγκη οργάνωσης των παρεχόμενων

υπηρεσιών, κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η επάρκεια και η ποιότητά τους, η διαφάνεια και η ισονομία, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών».

Οι αρμοδιότητες των Περιφερειών αναφέρονται κυρίως στους παρακάτω τομείς:

Δ. Απασχόλησης – Εμπορίου – Τουρισμού, στους οποίους περιλαμβάνεται:

- Η συμμετοχή και η υλοποίηση σε προγράμματα δράσεων και πρωτοβουλιών προώθησης της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης διαφόρων κατηγοριών ανέργων στο πλαίσιο των Εθνικών και Ευρωπαϊκών πολιτικών.

Ζ. Υγείας:

Ι. Οι περιφέρειες ασκούν τις αρμοδιότητες των Υγειονομικών Περιφερειών (Δ.Υ.Π.Ε.) της χώρας, οι οποίες τους μεταβιβάζονται σύμφωνα με τα επόμενα εδάφια.

ΙΙ. Στον ανωτέρω τομέα (ΥΓΕΙΑΣ) περιλαμβάνονται ιδίως:

- Η χορήγηση και ανάκληση αδειών άσκησης επαγγελματιών υγείας, καθώς και αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών κλινικών, ιδιωτικών προνοιακών επιχειρήσεων, ιατρείων, οδοντιατρείων, εργαστηρίων και πάσης φύσεως χώρων άσκησης ιδιωτικού επαγγέλματος υγείας και πρόνοιας.
- Η άσκηση αρμοδιοτήτων που αφορούν θέματα διακρατικών υιοθεσιών.
- Η έκδοση άδειας εισαγωγής εγκατάστασης και λειτουργίας μηχανημάτων παραγωγής ιοντιζουσών ακτινοβολιών για ιατρικούς σκοπούς, γενικά, όπως και εγκατάστασης και λειτουργίας εργαστηρίων ραδιοϊσοτόπων για ιατρικές εφαρμογές.
- Η επιβολή κυρώσεων σε ιατρούς και οδοντίατρους, κατά τις προβλέψεις της κείμενης νομοθεσίας.
- Η επιβολή κυρώσεων σε ιατρούς και οδοντίατρους, οι οποίοι αναγράφουν ναρκωτικά σε απλές συνταγές και όχι στις ειδικές για το σκοπό αυτόν, καθώς και στους φαρμακοποιούς, που πωλούν ναρκωτικά με απλές και όχι με ειδικές συνταγές.
- Η υλοποίηση προγραμμάτων δημόσιας υγείας, κατά τις ρυθμίσεις του άρθρου 12 του ν. 3172/2003 (ΦΕΚ 197 Α').
- Ο καθορισμός των όρων και της διαδικασίας παραχώρησης ακινήτων σε δικαιούχους, η έκδοση και ανάκληση παραχωρητηρίων, η ρύθμιση των δόσεων και η βεβαίωση των χρεών παλαιών και νέων προσφύγων, η νομιμοποίηση ανωμάτων αγοραπωλησιών και τα σχετικά με την ανταλλαγή και μεταβίβαση παραχωρηθέντων ακινήτων.
- Η επιχορήγηση αστικών εταιρειών μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τις οποίες είχε ιδρύσει η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ή μετείχε σε αυτές, εφόσον ο σκοπός τους αναφέρεται στην αντιμετώπιση προβλημάτων, που απορρέουν από τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών και εφόσον η πραγματοποίηση του σκοπού τους ασκείται, κατά διαδοχή, από την περιφέρεια.
- Η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών Μονάδων Ψυχικής Υγείας.
- Η έκδοση αδειών εμπορίας κτηνιατρικών φαρμάκων.
- Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων για την ηλεκτρονική συμβατότητα σύμφωνα με την κ.υ.α. 50268/5137/3.9.2007 (ΦΕΚ 1853 Β') και ο καθορισμός των οργάνων τήρησης αυτών.
- Η εποπτεία Ιατρικών, Οδοντιατρικών και Φαρμακευτικών Συλλόγων των νομών της περιφέρειας.
- Η ανάληψη χορηγούμενων οικονομικών ενισχύσεων σε φορείς κοινωνικής αντίληψης που εποπτεύονται από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας που αποτελούν προϊόν των Ειδικών Κρατικών Λαχείων.

- Η χορήγηση αδειών διενέργειας εράνων, λαχειοφόρων και φιλανθρωπικών αγορών σε υπερτοπικό επίπεδο.
- Η διενέργεια κοινωνικών ερευνών για την εφαρμογή των προγραμμάτων πρόνοιας, καθώς και θέματα άσκησης κοινωνικής εργασίας.
- Ο καθορισμός των προϋποθέσεων και τρόπου άσκησης του αντικειμένου της κοινωνικής εργασίας σε όλους τους τομείς εφαρμογής, καθώς και η εκπαίδευση σπουδαστών κοινωνικής εργασίας κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης.
- Η χορήγηση και η ανάκληση της άδειας άσκησης επαγγέλματος κοινωνικού λειτουργού και της άδειας άσκησης ελεύθερου επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και η τήρηση σχετικού μητρώου με διαρκή ενημέρωση.
- Η άσκηση αρμοδιοτήτων σχετικών με τον Κοινωνικό Σύμβουλο, κατ' εφαρμογή της παρ. 4 του άρθρου 1 του ν. 2345/1995, καθώς και αρμοδιοτήτων ελέγχου του ιδρύματος ή της Μονάδας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Μ.Φ.Η.) και των Φορέων παιδικής προστασίας, περιλαμβανομένης της σύνταξης σχετικών εκθέσεων και διατύπωσης αντίστοιχων προτάσεων.
- Η εφαρμογή προγραμμάτων προστασίας της μητέρας και των παιδιών προσχολικής ηλικίας.
- Η χορήγηση άδειας λειτουργίας Μονάδων Αδυνατίσματος μετά από εισήγηση της αρμόδιας επιτροπής που συγκροτείται στην έδρα της οικείας περιφέρειας.
- Ο υγειονομικός έλεγχος καταστημάτων, βιοτεχνιών και βιομηχανιών παρασκευής και επεξεργασίας τροφίμων ζωικής προέλευσης, καθώς και οι λοιποί υγειονομικοί έλεγχοι, που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία σε περιφερειακό επίπεδο.
- Η χορήγηση αδειών για την καταλληλότητα ζωικών τροφίμων.
- Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των κάθε είδους δημόσιων και ιδιωτικών εργαστηρίων, τα οποία πραγματοποιούν μικροβιολογικές εξετάσεις ελέγχου νερού, τροφίμων ή ποτών, με εξαίρεση τα εργαστήρια του Γενικού Χημείου του Κράτους, το κλείσιμο όσων λειτουργούν χωρίς τη νόμιμη άδεια και η επιβολή προστίμου σε βάρος αυτών.

3.1.2 Καθορισμός του Οράματος και της στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης

Σκοπός

Με το πρώτο μέρος της μελέτης πραγματοποιήθηκε η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης και ο εντοπισμός των κρίσιμων ζητημάτων ανάπτυξης που αφορούν τον πληθυσμό Ρομά και τα οποία θα πρέπει να διαχειριστεί η Περιφέρεια Κρήτης κατά τη νέα προγραμματική περίοδο. Το δεύτερο μέρος αφορά στον προσδιορισμό της στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης για κάθε έναν από τους τομείς πολιτικής και στην εξειδίκευσή τους σε παρεμβάσεις για το χρονικό διάστημα της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020. Περιλαμβάνει δηλαδή τη διατύπωση του στρατηγικού στόχου/οράματος, τη στρατηγική επίτευξής του και την περαιτέρω εξειδίκευσή της.

Σκοπός του κεφαλαίου 3 «Αρχές και στόχοι του σχεδίου δράσης» είναι:

1. Η διατύπωση του οράματος και
2. Η διατύπωση των κατευθυντηρίων πολιτικών επιλογών της Περιφέρειας Κρήτης για την επόμενη προγραμματική περίοδο

Αντίστοιχα στο επόμενο κεφάλαιο θα γίνει

1. Η επιλογή της στρατηγικής που θα ακολουθήσει
2. Η εξειδίκευση της στρατηγικής σε προτεραιότητες, Άξονες, Μέτρα και Στόχους

Διατύπωση του οράματος της στρατηγικής

Βάση της στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης αποτελεί το πλαίσιο που θέτει η Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά αλλά και το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη στο οποίο εντάσσεται «Η Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης», που παρουσιάστηκε και ψηφίστηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο. Σύμφωνα με το σχέδιο διαβούλευσης της παραπάνω στρατηγικής:

«Αφετηρία της Στρατηγικής (σσ για την κοινωνική ένταξη) αποτελεί το αξίωμα ότι οι περιφερειακές πολιτικές κοινωνικής ένταξης εξυπηρετούν τρεις θεμελιώδεις λειτουργίες: ενίσχυση της κοινωνικής προστασίας, ανάπτυξη των κοινωνικών επενδύσεων και σταθεροποίηση της τοπικής οικονομίας. Επομένως, δεν έχουν μόνο άμεσες επιπτώσεις αλλά και μακροπρόθεσμες συνέπειες, προσφέροντας οικονομικά και κοινωνικά οφέλη με την πάροδο του χρόνου, ιδίως όσον αφορά τις προοπτικές απασχόλησης ή ενίσχυσης του εισοδήματος των ευπαθών ομάδων. Υπό το πρίσμα αυτό, το Όραμα της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης συνοψίζεται στο ακόλουθο τρίπτυχο:

ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

- *Αποτελεσματική προστασία των πλέον ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού*
- *Εκσυγχρονισμός των περιφερειακών και τοπικών πολιτικών ένταξης με έμφαση στον ενεργητικό χαρακτήρα των μέτρων και την αναπτυξιακή διάσταση των κοινωνικών δαπανών*
- *Δημιουργία ισχυρών εταιρικών σχέσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού που ενισχύουν την τοπική οικονομία»*

Με βάση τα παραπάνω **Στρατηγικός Στόχος-Όραμα** της Περιφέρειας Κρήτης με το παρόν σχέδιο δράσης είναι **ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της ισότητας των Ρομά ως ευάλωτης ομάδας** κατοίκων της Περιφέρειας Κρήτης **και την άρση του κοινωνικού τους αποκλεισμού με σκοπό την κοινωνική τους ένταξη** στο πλαίσιο των γενικότερων πολιτικών καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και διατυπώνεται ως εξής:

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ / ΟΡΑΜΑ

Η προώθηση ίσων ευκαιριών και η άρση του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και η δημιουργία των προϋποθέσεων για την ένταξή τους στην τοπική κοινωνία

Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός τίθεται ο προβληματισμός πώς παρεμβάσεις στο πλαίσιο του ΕΠ, που σχετίζονται με τους θεματικούς στόχους του κοινωνικού αποκλεισμού, με τη γεωγραφική περιοχή και τις επενδυτικές προτεραιότητες, που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τους Ρομά, μπορούν να έχουν ουσιαστικές επιπτώσεις στην ένταξή τους, ακόμη και όταν οι Ρομά δεν είναι ειδικά στοχευμένη ομάδα. Στην κατεύθυνση αυτή είναι

στοιχεία ζωτικής σημασίας η προσέγγιση στη βάση της εξάλειψης των διακρίσεων και των ίσων ευκαιριών και η επικέντρωση στα βασικά πεδία παρέμβασης για την ένταξη των Ρομά.

Τα κεντρικά θέματα/σημεία για την κοινωνική ένταξη των Ρομά, που τίθενται στα κείμενα τόσο της Εθνικής όσο και της Ευρωπαϊκής στρατηγικής, είναι η **πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση, τη δημόσια υγεία, τη στέγαση και τις υποδομές**, και γενικότερα το θέμα του αγώνα κατά της φτώχειας.

Στα θέματα αυτά η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση των αρχών για τις πολιτικές κατά των διακρίσεων και στο συντονισμό των πολιτικών αυτών, όμως επί της ουσίας τα παραπάνω θέματα ανήκουν στη σφαίρα ευθύνης των Κρατών – μελών. Με αυτή την έννοια είναι ιδιαίτερα σημαντική η πολιτική βούληση της Περιφέρειας Κρήτης να συμπεριλάβει τους Ρομά στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού και να καταλείπει πόρους στηρίζοντας πολυδιάστατες παρεμβάσεις, που λαμβάνουν υπόψη συνολικά την υφιστάμενη κατάσταση των Ρομά και που είναι στοχευμένες προς αυτούς στο πλαίσιο της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού.

3.1. 3 Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ο "Κοινωνικός αποκλεισμός" διαφοροποιείται ως έννοια από αυτή της φτώχειας και της περιθωριοποίησης. Τον όρο εισήγαγε ο Rene Lenoir, ανώτατο στέλεχος της γαλλικής κρατικής διοίκησης (Gamier. 1996. 52)⁵, χρησιμοποιώντας τον πρώτη φορά το 1974, για να αναφερθεί σε διάφορες κατηγορίες πληθυσμού που δεν καλύπτονταν από την κοινωνική ασφάλιση όπως τα Ατομα Με Ειδικές Ανάγκες, οι ηλικιωμένοι, οι μονογονεϊκές οικογένειες κ.λπ. (Gore, 1995, I, Silver, 1995, 63). Αν και οι τελευταίες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνα χαρακτηρίστηκαν από ραγδαία οικονομική ανάπτυξη και χαμηλή ανεργία στη δυτική Ευρώπη, η εμφάνιση του όρου «κοινωνικός αποκλεισμός» φανερώνει, ότι ένα μέρος του πληθυσμού εξακολουθούσε να παραμένει στο περιθώριο της οικονομικής ανάπτυξης και των απολαβών που τη συνόδευαν⁶.

Η έννοια του «κοινωνικού αποκλεισμού» οφείλει τη ραγδαία εξάπλωσή και τη διεθνή κυριαρχία της στους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 1988, προς το τέλος του δεύτερου κοινοτικού προγράμματος για την καταπολέμηση της φτώχειας («Φτώχεια 2»), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει ένα κείμενο στο οποίο γίνεται λόγος για κοινωνικό αποκλεισμό, περιθωριοποίηση και νέες μορφές φτώχειας (CEC, 1988). Το κείμενο αυτό φαίνεται ότι σηματοδοτεί την «ορολογική» μετάβαση από τη «φτώχεια» στον «κοινωνικό αποκλεισμό». Το Σεπτέμβριο του 1989 το Συμβούλιο υιοθετεί μια απόφαση για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού (Συμβούλιο, 1989).

Κοινωνικός αποκλεισμός είναι η παρεμπόδιση απορρόφησης κοινωνικών και δημόσιων αγαθών, η αδυναμία ή/και η παρεμπόδιση ατόμων και ομάδων να συμμετέχουν στις διαδικασίες κοινωνικής ανάπτυξης με συνέπεια την ελλιπή απορρόφηση των κοινωνικών αγαθών όπως είναι π.χ. αυτά της εκπαίδευσης, του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης κλπ., η έλλειψη των οποίων οδηγεί συνήθως και στην οικονομική ανέχεια και στην

⁵ http://el.metapedia.org/wiki/Κοινωνικός_αποκλεισμός

⁶ Παπαδοπούλου Δέσποινα, 2002, Κοινωνικός Αποκλεισμός, Για τους ανθρώπους που παραμερίζουμε... , εισηγήσεις τριήμερου συνεδρίου, 16, 17, 18 Μαΐου 1999, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, εκδ. Αρμός

περιθωριοποίηση. Ο όρος "κοινωνικός αποκλεισμός" χαρακτηρίζει, δηλαδή, τόσο μία κατάσταση όσο και μία διαδικασία. Γι' αυτό επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στις πραγματικές συνθήκες ζωής των «φτωχών» και ιδιαίτερα στην αδυναμία της πλήρους συμμετοχής τους στην κοινωνία που ζουν.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός περιορίζει ή απαγορεύει τη συμμετοχή στην οικονομική, πολιτική, πολιτιστική και κοινωνική ζωή και εμφανίζεται όταν οι υπηρεσίες και οι πόροι δεν είναι διαθέσιμοι, προσβάσιμοι ή αποδεκτοί. Ο κοινωνικός αποκλεισμός συνεπάγεται την περιθωριοποίηση ατόμων ή ομάδων και συνδέεται άμεσα με την φτώχεια, την ανεργία και τα χαμηλά εισοδήματα, την υγεία, το επίπεδο εκπαίδευσης και ευκαιριών, τη δυνατότητα συμμετοχής στις κοινωνικές λειτουργίες, διαδικασίες και εξελίξεις, την προσβασιμότητα σε κοινωνικά αγαθά, την κοινωνική ένταξη.

Η σύγχρονη ευρωπαϊκή κοινωνία διακρίνεται από πολυμορφία και πολυπολιτισμικότητα. Ωστόσο, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕ, οι διάφορες κοινωνικές ομάδες δεν έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν ως ισότιμοι πολίτες στη σύγχρονη Ευρωπαϊκή κοινωνία, με αποτέλεσμα την περιθωριοποίησή τους. Τουλάχιστον το 1/3 της ευρωπαϊκής κοινωνίας αποκλείεται από το δικαίωμα συμμετοχής στο όραμα για μια καλύτερη ζωή, καθώς και από το δικαίωμα για μια αξιοπρεπή ζωή και ισότιμη συμμετοχή στα κοινά. Πολύ περισσότερο στην Ελλάδα του 2015, όπου η οικονομική κρίση έχει βαθύνει ακόμη περισσότερο το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών και έχει αυξήσει την αδυναμία όλο περισσότερων ανθρώπων να έχουν πρόσβαση σε δημόσια αγαθά, όπως η υγεία, η εκπαίδευση, η κοινωνική ασφάλιση, σε ευκαιρίες εργασίας.

Η πρόωση της κοινωνικής ένταξης όλων των κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων και ομάδων δεν είναι μόνο ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης αλλά ζήτημα κοινωνικής συνοχής και προϋπόθεση για οικονομική ευημερία. Άλλωστε το κόστος του κοινωνικού αποκλεισμού, άμεσα, έμμεσα και συνολικό, ως κόστος απαξίωσης ανθρώπινου και κοινωνικού κεφαλαίου, είναι πολλαπλάσιο από το κόστος μιας στρατηγικής κοινωνικής συνοχής και μιας αναπτυξιακής πολιτικής χωρίς κοινωνικό αποκλεισμό, όπως γίνεται δεκτό από την ευρωπαϊκή εμπειρία από προγράμματα κατά του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί μια από τις κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πρόκληση αυτή δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με την παροχή καλύτερης βοήθειας στα άτομα που αποκλείονται ή κινδυνεύουν να αποκλειστούν από την εργασία, αλλά απαιτεί δραστικά μέτρα για την άρση των εμποδίων στην κοινωνική ένταξη. Το άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση δηλώνει ότι η Ένωση καταπολεμά τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις και προωθεί την κοινωνική δικαιοσύνη και προστασία. Το άρθρο 151 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ κάνει την καταπολέμηση του αποκλεισμού ένα στόχο της Ένωσης. Προς τούτο, το άρθρο 9 της ΣΛΕΕ δηλώνει ότι κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών και των δράσεων της, η Ένωση συνεκτιμά τις απαιτήσεις που συνδέονται με την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Το άρθρο 153 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 137 ΣΕΚ) παρέχει στην Ένωση ένα ρόλο όσον αφορά την υποστήριξη και τη συμπλήρωση της δράσης των κρατών μελών σχετικά με την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά δεν εξουσιοδοτεί τα θεσμικά όργανα της Ένωσης να επιδιώξουν ενεργητικά αυτόν τον στόχο. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού εξαρτάται κατά πρώτο λόγο από τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές

κάθε κράτους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί παρά να συμπληρώνει και να ενθαρρύνει τις ενέργειες των κρατών μελών σε αυτά τα πεδία ενισχύοντας την ανταλλαγή πληροφοριών, την αντιπαράθεση των εμπειριών, τη μεταβίβαση των γνώσεων και την επίδειξη της ορθότητας των σχεδίων πιλότων.⁷

Στη βάση αυτή, μια επιτυχημένη κοινωνική πολιτική θα πρέπει να στοχεύει στο σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων που θα προωθούν την κοινωνική ένταξη των «αποκλεισμένων» με πολυδιάστατο τρόπο κι όχι μόνο μέσω της αναδιανομής του εισοδήματος.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός των Ρομά

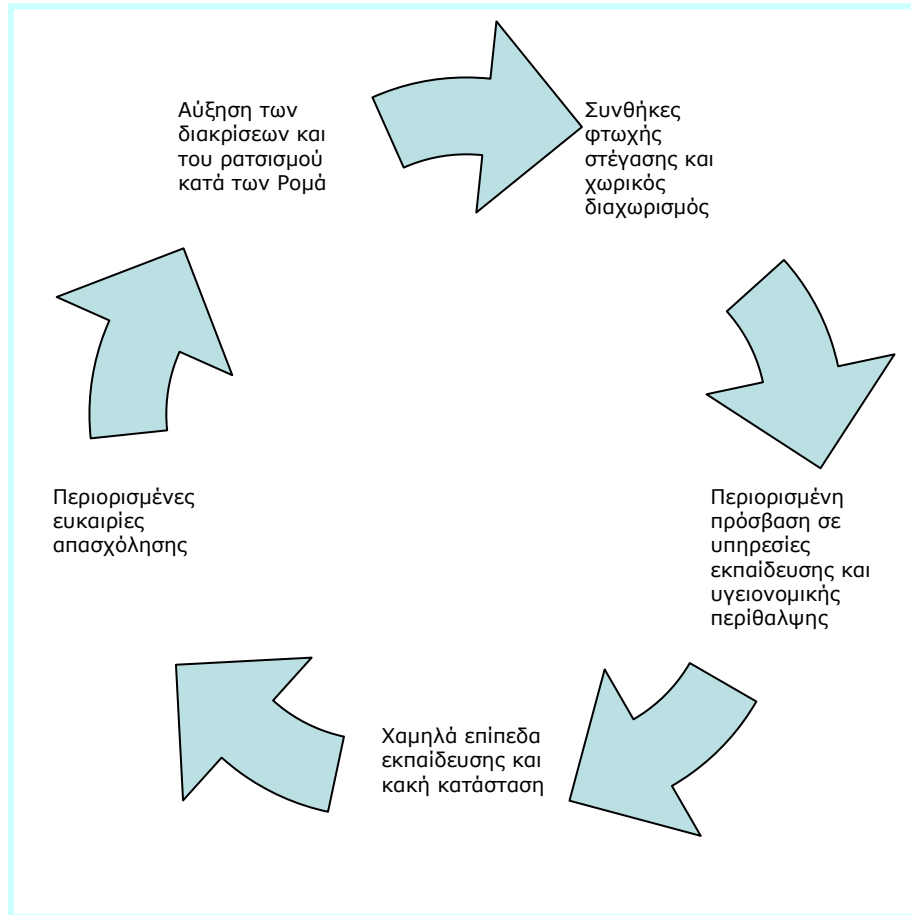
Οι Ρομά ως κοινωνική ομάδα συνδέονται με την έννοια του «κοινωνικού αποκλεισμού», τον ρατσισμό και τις διακρίσεις. Κι αυτό γιατί οι Ρομά στην Ελλάδα είναι κατά κανόνα χωρίς πρόσβαση στα κοινωνικά δικαιώματα, χωρίς πρόσβαση σε πόρους και ευκαιρίες, στην πράξη ζουν σε συνθήκες ανέχειας, στο κοινωνικό περιθώριο, στιγματίζονται από την κοινωνική προκατάληψη, αποκλείονται από αγαθά και κοινωνικές υπηρεσίες και στερούνται συνήθως ό,τι απολαμβάνει η πλειοψηφία των πολιτών. Ο κοινωνικός αποκλεισμός γενικά αλλά και για τους Ρομά ειδικότερα δεν σημαίνει μόνο ανεπαρκές εισόδημα. Υπερβαίνει ακόμη και τη συμμετοχή στην εργασιακή ζωή και εκδηλώνεται σε τομείς όπως η στέγαση, η εκπαίδευση, η υγεία και η πρόσβαση σε υπηρεσίες.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός των Ρομά ορίζεται ως η έλλειψη πρόσβασης στα ανελαστικά κοινωνικά δικαιώματα και αγαθά. Το γεγονός αυτό προκαλεί καθεστώς ακραίας φτώχειας, η οποία οδηγεί τις κοινότητες των Ρομά συχνά σε παραβατικές συμπεριφορές φαινομενικά, οι οποίες στην πραγματικότητα είναι συμπεριφορές εσωστρέφειας και τήρησης απόστασης από την πλειοψηφική κοινωνία, ως στρατηγική άμυνας και επιβίωσης. Ειδικότερα ως ανελαστικά κοινωνικά δικαιώματα και αγαθά ορίζονται το δικαίωμα πρόσβασης στην 1) Άσκηση του Πολιτειακού δικαιώματος (Αστική και Δημοτική κατάσταση) 2) Ελεύθερη εγκατάσταση (για τους μετακινούμενους) ή την αξιοπρεπή κατοικία 3) Υγεία, την Κοινωνική πολιτική και Πρόνοια 4) Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση 5) Απασχόληση και την κοινωνική ασφάλιση.

Όπως επισημαίνεται σε διάφορες μελέτες, την τελευταία εικοσαετία παρουσιάζεται αύξηση του κενού ανάμεσα στις κοινότητες των Ρομά και στην πλειονότητα του πληθυσμού. Είναι προφανές ότι το οικονομικό και κοινωνικό αυτό χάσμα διευρύνεται ακόμη περισσότερο τόσο λόγω της οικονομικής κρίσης σε όλη την Ευρώπη όσο και της ανάπτυξης ρατσιστικών κινημάτων και ομιλιών. Το γεγονός αυτό καθιστά ακόμη μεγαλύτερη τη δυσκολία διαχείρισης της πολυμορφίας και την επίτευξη κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

⁷ <http://www.europedia.moussis.eu>, Νίκου Μούση: *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές*

Ο φαύλος κύκλος του Αποκλεισμού των Ρομά⁸

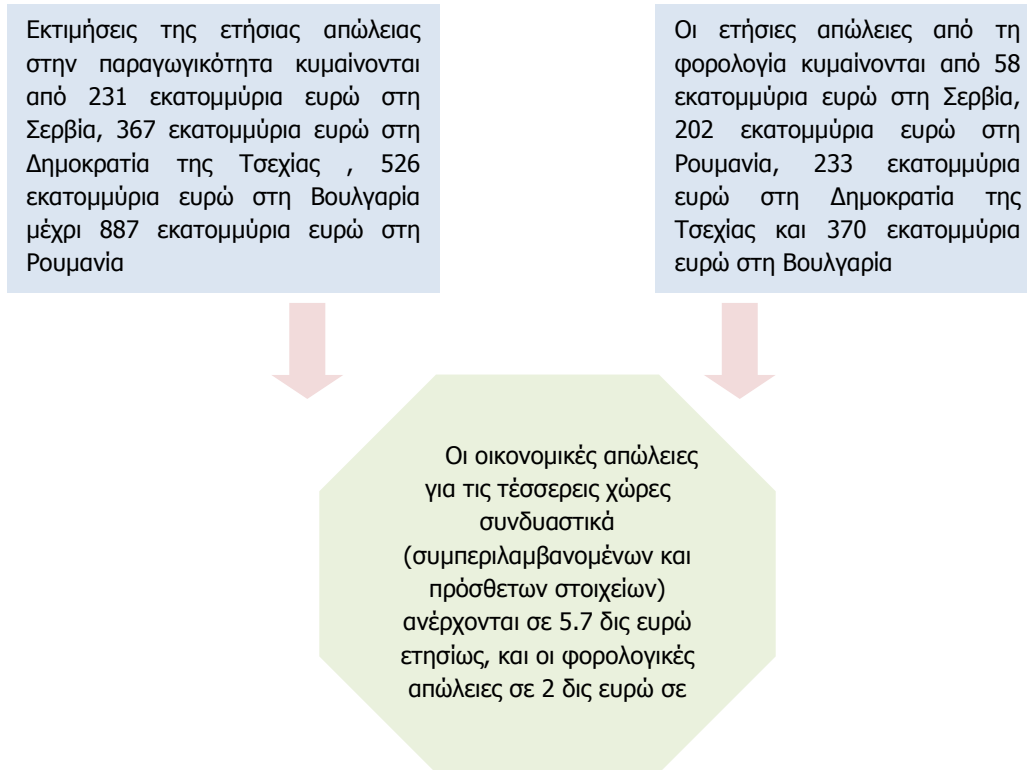

Ο αποκλεισμός των Ρομά **εκτός από κοινωνικό έχει και οικονομικό κόστος** για τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Ένωση συνολικά. Η τοπική καταγραφή κατέδειξε ότι στην Περιφέρεια Κρήτης η μεγάλη πλειοψηφία των Ρομά είναι σε παραγωγική ηλικία, ωστόσο στερείται ακόμη και στοιχειώδους μόρφωσης και επαγγελματικής κατάρτισης με αποτέλεσμα να μην συμμετέχει ενεργά στην αγορά εργασίας, κάτι βέβαιο που ισχύει και σε ολόκληρη την ΕΕ. Έτσι οι απώλειες είναι μεγάλες τόσο σε παραγωγικότητα όσο και στη φορολογία, ενώ σε πολλές χώρες οι στόχοι της Ευρώπης 2020 που αφορούν στην απασχόληση, την εκπαίδευση και την κοινωνική ενσωμάτωση δεν θα επιτευχθούν αν δεν υπάρξει ουσιαστική πρόοδος στην ένταξη των Ρομά.⁹

⁸ Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Κοινωνική Ένταξη και τους Ρομά υπό τα Διαρθρωτικά Ταμεία www.euromanet.eu

⁹ Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Κοινωνική Ένταξη και τους Ρομά υπό τα Διαρθρωτικά Ταμεία www.euromanet.eu

Οικονομικό κόστος από τον αποκλεισμό των Ρομά¹⁰

Η Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2012-2020 έχει σκοπό την άρση των παραγόντων του κοινωνικού αποκλεισμού και η δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, που διαβιούν νόμιμα στη χώρα, εστιάζοντας σε 4 τομείς προτεραιότητας: κατοικία, απασχόληση, εκπαίδευση και υγεία.

Ο σχεδιασμός της Περιφερειακής Στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης ακολουθεί το πλαίσιο που θέτει η Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά αλλά και το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη στο οποίο υπάγεται σε συμφωνία με τον περιφερειακό σχεδιασμό για την κοινωνική ένταξη. Παράλληλα φανερώνει και την πολιτική βούληση για την εφαρμογή ενός ενιαίου πλαισίου σε τοπικό επίπεδο για την ανάληψη πολιτικών υπέρ των Ρομά μετά από οριοθέτηση της ομάδας στόχου κατά τα προβλήματα και τις ανάγκες τις οποίες παρουσιάζει.

¹⁰ Source: World Bank “Economic Costs of Roma Exclusion”:
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/EXTROMA>, Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Κοινωνική Ένταξη και τους Ρομά υπό τα Διαρθρωτικά Ταμεία www.euromanet.eu

3.1.4 Αρχές του Περιφερειακού Σχεδιασμού

Η Περιφέρεια Κρήτης από την πρώτη στιγμή της ανάληψης των καθηκόντων της έχει αναπτύξει μία πολιτική ανοικτών οριζόντων ιδιαίτερα σε θέματα που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και την αξιοπρέπεια. Ο σχεδιασμός των πολιτικών μας βασίζεται στην παραδοχή ότι σε μια γνήσια δημοκρατική και πλουραλιστική κοινωνία είναι απαραίτητη η ένταξη και η συμμετοχή όλων των πολιτισμικών ομάδων σ' ένα ενιαίο σύνολο, όχι με σκοπό την αφομοίωση στον τρόπο ζωής της κυρίαρχης ομάδας αλλά μια συνεχή διαδικασία αλληλεπίδρασης που συμβάλλει στην κοινωνική ανάπτυξη και συνοχή. Κατευθυντήρια πολιτική επιλογή μας είναι η Περιφέρεια Κρήτης να αποτελέσει όχι απλά μία νησίδα αλλά μία περιφέρεια πλοηγό σε θέματα ανθρωπιάς, υποστήριξης και αλληλεγγύης μέσα από πολιτικές, που θα στηρίζουν τους πιο αδύναμους και ευάλωτους και θα ενθαρρύνουν τις προσπάθειες τους για εγρήγορση. Μία Περιφέρεια χωρίς κοινωνικά αποκλεισμένους, χωρίς φυλετικές και κοινωνικές διακρίσεις, χωρίς διαχωρισμούς, στερεότυπες συμπεριφορές και αντιλήψεις.

Ειδικά για το θέμα των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης η απουσία πολιτικών κοινωνικής ένταξης των Ρομά μπορεί να οδηγήσει σε ενίσχυση των στερεότυπων, σε φοβικές συμπεριφορές, σε ρατσιστικές αντιλήψεις και σε πρακτικές περαιτέρω εγκατάλειψης και κοινωνικού αποκλεισμού. Πολιτική βούληση της Περιφέρειας Κρήτης να συμπεριλάβει τους Ρομά στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού και να κατανείμει πόρους στηρίζοντας πολυδιάστατες παρεμβάσεις, που θα συμβάλλουν αφενός στην κοινωνική ένταξή τους και αφετέρου στην καλλιέργεια της αποδοχής της διαφορετικότητας, εν τέλει δε στην κοινωνική συνοχή.

Ο περιφερειακός σχεδιασμός καθορίζει τις στρατηγικές προτεραιότητες πάνω στις οποίες θα βασιστούν οι επιμέρους δράσεις και αφορά

- Τις συνθήκες διαβίωσης όσον αφορά στη στέγαση και τις βασικές υποδομές
- Τις συνθήκες διαβίωσης όσον αφορά την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας
- Την ένταξη στην εκπαιδευτική διαδικασία
- Την ένταξη στην αγορά εργασίας
- Την κοινωνικοποίηση των ίδιων και την ευαισθητοποίηση & εξασφάλιση κοινωνικής συναίνεσης
- Την τακτοποίηση ζητημάτων νομικού καθεστώτος της υπόστασής τους
- Τη συνέργεια των προγραμματιζόμενων δράσεων όπως αυτή προκύπτει από τις επιμέρους διαστάσεις της διαδικασίας κοινωνικής ένταξης

Θεσμικές αρχές σχεδιασμού

Σε επίπεδο αρχών η στρατηγική της Περιφέρειας Κρήτης για την ένταξη των Ρομά λαμβάνει υπόψη τις 10 κοινές βασικές αρχές που διέπουν την ένταξη των Ρομά, οι οποίες θεσπίστηκαν μέσω της Ολοκληρωμένης Ευρωπαϊκής Πλατφόρμας τον Απρίλιο του 2009, και έχουν ως εξής:

1. Εποικοδομητικές, ρεαλιστικές και αμερόληπτες πολιτικές
2. Συγκεκριμένη αλλά όχι αποκλειστική στόχευση
3. Διαπολιτισμική προσέγγιση
4. Πλήρης κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά
5. Συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου
6. Αλληλομετάδοση τεκμηριωμένων πολιτικών
7. Χρήση κοινοτικών μέσων
8. Εμπλοκή των περιφερειακών και τοπικών αρχών
9. Σύμπραξη της κοινωνίας των πολιτών
10. Ενεργός συμμετοχή των Ρομά

Ορισμένες από τις Αρχές αναφέρονται σε εδραιωμένα θέματα ενώ άλλες είναι πολύ καινοτόμες, όπως οι εξής:

- Η «συγκεκριμένη αλλά όχι αποκλειστική στόχευση» αντί να επιλέξει τους Ρομά ως ξεχωριστή ομάδα, επιδιώκει να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο και το περιβάλλον όλων όσοι βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση
- Η «διαπολιτισμική προσέγγιση» η οποία τονίζει ότι τόσο οι Ρομά όσο και η ευρύτερη κοινωνία μπορούν να μάθουν πολλά οι μεν από τους δε και ότι οι διαπολιτισμικές γνώσεις και δεξιότητες αξίζει να προωθηθούν παράλληλα με την καταπολέμηση των προκαταλήψεων και στερεοτύπων
- Η «πλήρης κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά» η οποία τονίζει ότι οι πολιτικές πρέπει να στηρίξουν τους Ρομά για να συμμετάσχουν πλήρως στο βασικό κοινωνικό κορμό αντί να αναπτύξουν ξεχωριστούς οικισμούς ή αγορές εργασίας για τους Ρομά.

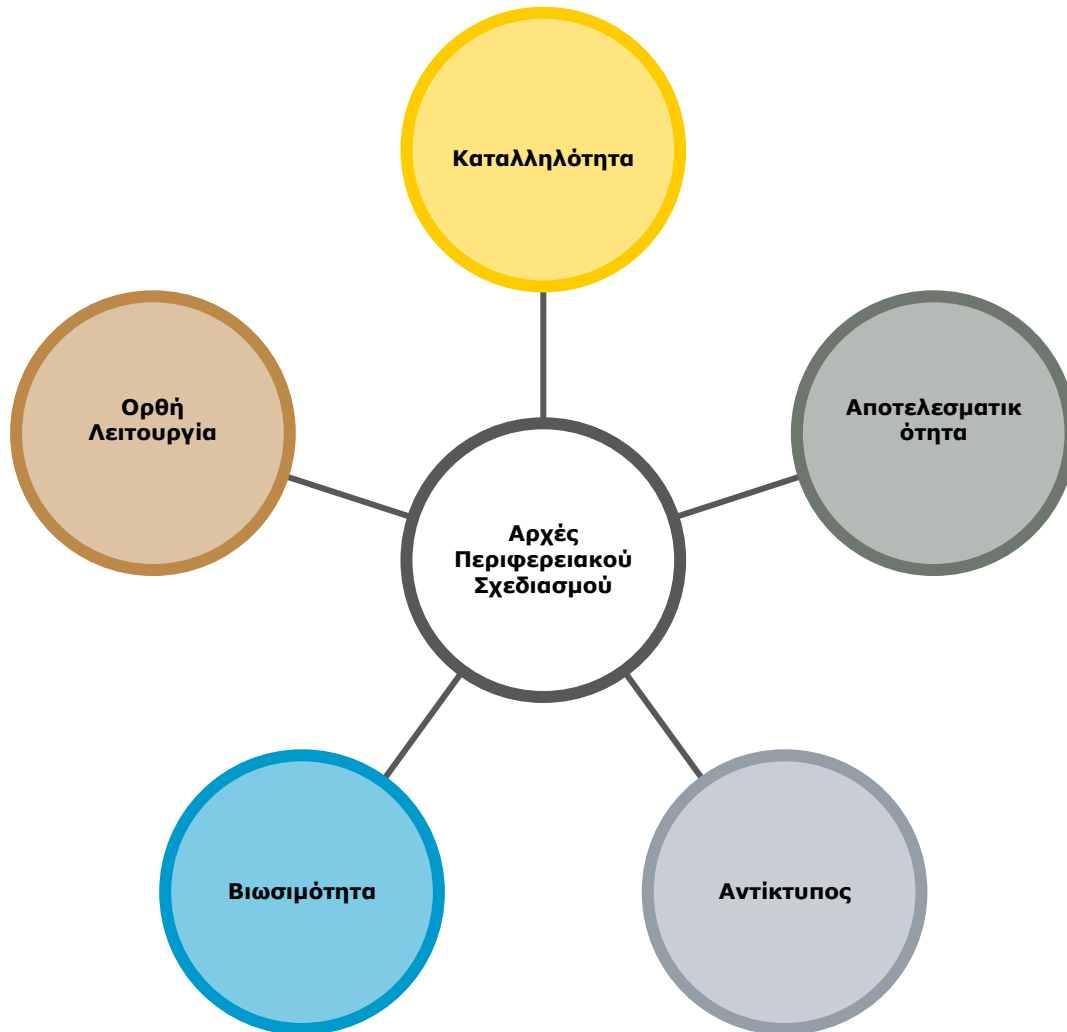
Επιχειρησιακές Αρχές Σχεδιασμού

Ο σχεδιασμός της στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης επιχειρησιακά ακολουθεί τις παρακάτω αρχές:

1. **Κατάλληλότητα:** Τα προγράμματα και τα σχέδια είναι κατάλληλα όταν ανταποκρίνονται σε ανάγκες που έχουν προσδιοριστεί σαφώς, συμβιβάζονται με τους στόχους της πολιτικής η οποία χαράσσεται, εμπλέκουν τους ενδιαφερομένους στη βάση της αρχής της αμοιβαιότητας, βελτιώνουν τις θεσμικές ικανότητες όσον αφορά τη διαχείριση των προγραμμάτων
2. **Ορθή Λειτουργία:** Τα προγράμματα και τα σχέδια λειτουργούν ορθά όταν επιτυγχάνουν αποτελέσματα με λογικό κόστος, είναι χρηματοδοτικά βιώσιμα, παράγουν υψηλής ποιότητας αποτελέσματα, ο συντονισμός, η διαχείριση και η χρηματοδότησή τους γίνονται με κατάλληλο τρόπο.
3. **Αποτελεσματικότητα:** Τα προγράμματα ένταξης είναι αποτελεσματικά όταν παράγουν τις προβλεπόμενες εκροές και αποτελέσματα, η διαχείρισή τους είναι ορθή και διαφανής, μπορούν να ρυθμίσουν απροσδόκητα και αρνητικά παράπλευρα αποτελέσματα, τα ενστερνίζονται τα ενδιαφερόμενα μέρη
4. **Βιωσιμότητα:** Τα Προγράμματα ένταξης είναι βιώσιμα όταν συνεχίζουν να εφαρμόζονται μετά την αρχική φάση, προσελκύουν υποστήριξη από νέους χορηγούς

ή παράγουν τους δικούς τους πόρους, δημιουργούν μηχανισμούς ελέγχου και αξιολόγησης, αναπτύσσουν σε μόνιμη βάση διαχειριστικές δεξιότητες.

5. **Αντίκτυπος:** Τα προγράμματα ένταξης έχουν αντίκτυπο όταν προσφέρουν προϊόντα ή υπηρεσίες στα ενδιαφερόμενα μέρη, βελτιώνουν την κοινωνικοοικονομική θέση των στοχοθετημένων ομάδων, αλλάζουν τη συμπεριφορά και τη νοοτροπία της κοινωνίας, επηρεάζουν θετικά το γενικότερο περιβάλλον, συμβάλλουν σε γενικούς στόχους πολιτικής στο πλαίσιο του σχεδιασμού

Περαιτέρω η στρατηγική της Περιφέρειας Κρήτης για την κοινωνική ένταξη των Ρομά θα πρέπει να έχει σαφή στόχευση προκειμένου τα αποτελέσματά της να είναι μετρήσιμα, να βασίζονται σε δείκτες και κριτήρια αξιολόγησης και ακόμη να μπορούν να βελτιώνονται όταν διαπιστωθεί ότι δεν λειτουργούν αποτελεσματικά¹¹.

¹¹ COM(2013) 454 final: Οι πολιτικές και τα σχέδια δράσης για την ένταξη των Ρομά θα πρέπει να καταρτίζονται ως αναπόσπαστο μέρος των περιφερειακών και τοπικών δημόσιων προγραμμάτων δράσης θα πρέπει να καθορίζουν σαφή αφετηρία, ποσοτικούς στόχους και συγκεκριμένα μέτρα, ώστε να μετατρέψουν τους τέσσερις πυλώνες της εθνικής στρατηγικής για την ένταξη των Ρομά σε δράση σε τοπικό επίπεδο.

Η περιφερειακή στρατηγική αφορά τοπικές παρεμβάσεις, που αποτελούν εργαλεία ολοκληρωμένου σχεδιασμού – υλοποίησης προγραμμάτων υποστήριξης των Ρομά, που εξειδικεύουν την Εθνική στρατηγική της κοινωνικής ένταξης στην Περιφέρεια Κρήτης μέσα από την ταυτόχρονη αντιμετώπιση όλων των όψεων του κοινωνικού αποκλεισμού των κοινοτήτων των Ρομά στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας. Ο σχεδιασμός για την υλοποίηση των παρεμβάσεων:

- γίνεται αναφορικά με τα τοπικά χαρακτηριστικά και δεδομένα, όπως προέκυψαν από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, διασφαλίζοντας έτσι τη σύνδεση με τις τοπικές συνθήκες και λαμβάνοντας υπ' όψιν τις τοπικές ιδιομορφίες,
- ενσωματώνει στο σχεδιασμό την ήδη κερτημένη κοινωνική ένταξη μέρους του πληθυσμού ως αποτέλεσμα παλαιότερων παρεμβάσεων.

Ο σχεδιασμός της Περιφερειακής Στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης δεν είναι απλά ένα εργαλείο, μία τεχνική υλοποίησης χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων. Αντίθετα συνιστά εργαλείο για την άσκηση πολιτικής στην τοπική κοινωνία σε ένα εξαιρετικά ευαίσθητο και σύνθετο κοινωνικό ζήτημα.

Δεδομένου δε ότι μέχρι σήμερα δεν υπήρχε ολοκληρωμένος σχεδιασμός για την κοινωνική ένταξη των Ρομά όχι μόνο σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης αλλά και σε επιμέρους δήμους με συγκέντρωση πληθυσμού Ρομά, τόσο ο σχεδιασμός όσο και η υλοποίηση των δράσεων προϋποθέτουν μια σημαντική προετοιμασία για την καλή γνώση των συνθηκών της κοινότητας των Ρομά της κάθε περιοχής, την κατανόηση των στόχων και των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων από την πλευρά του τοπικού ΟΤΑ που θα είναι ο επικεφαλής φορέας της πρωτοβουλίας, τη συμμετοχή στο σχεδιασμό των τοπικών φορέων και της τοπικής κοινωνίας γενικότερα και βέβαια των ίδιων των Ρομά.

Κρίσιμα κριτήρια για μία προσέγγιση ένταξης σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹²

Στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τόνισε την ανάγκη για την ουσιαστική μεταρρύθμιση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και των κοινωνικών πολιτικών με την καθοδήγηση τους προς την κοινωνική επένδυση και την καλύτερη προσαρμογή στις ανάγκες των πολιτών.

Στο πλαίσιο αυτό το Κοινωνικό Πακέτο Επενδύσεων (**Social Investment Package SIP**)¹³ επιμένει στην ανάγκη απλούστευσης των υπηρεσιών προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα. Η ανάγκη για αποτελεσματικές κοινωνικές πολιτικές σχετίζεται με την ευκολότερη πρόσβαση σε υπηρεσίες, που περιλαμβάνει την προσέγγιση one-stop-shop.

¹² http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/romainclusion_learning_en.pdf

¹³ Το πακέτο επενδύσεων Κοινωνική (SIP) είναι μια σειρά μη δεσμευτικών εγγράφων, που εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EC) στις 20 Φεβρουαρίου 2013, ως απάντηση αφενός στην οικονομική κρίση, που απειλεί την επίτευξη των ΕΕ2020 των στόχων φτώχειας και της απασχόλησης και αφετέρου στις δημογραφικές αλλαγές που συρρικνώνουν το μέγεθος του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας στην Ευρώπη (the Network consists of the ESF Managing Authorities and National Roma Contact Points from 8 Member States (Bulgaria, Czech Republic, Greece, Hungary, Italy, Romania, Slovak Republic and Spain) together with European Commission representatives.

Αυτό συνεπάγεται την αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων, εξαλείφοντας επικαλυπτόμενες υπηρεσίες που παρέχονται από διαφορετικές υπηρεσίες, την ενίσχυση του συντονισμού, μειώνοντας τη διοικητική πολυπλοκότητα και διευκολύνοντας την αφομοίωση. Το SIP επιμένει επίσης στην ανάγκη για καλύτερη στόχευση των κοινωνικών πολιτικών, προκειμένου να παρέχουν επαρκή και βιώσιμα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Στην περίπτωση των Ρομά, η απλούστευση και η καλύτερη στόχευση των υπηρεσιών προϋποθέτει προσαρμογές, ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση, με σκοπό τη διασφάλιση της πλήρους πρόσβασης και χρήσης των υπηρεσιών. Η εφαρμογή του Κοινωνικού Πακέτου Επενδύσεων για την ένταξη των Ρομά σημαίνει ότι τα Επιχειρησιακά Προγράμματα θα πρέπει να:

- Ακολουθούν την προσέγγιση της ισότητας στην παροχή των υπηρεσιών, καθώς και να γίνεται κατανοητό ότι η ισότητα απαιτεί πολιτιστική ευαισθησία, προσαρμογή και ευελιξία όταν απαντούν σε ιδιαίτερες ανάγκες
- Εξαλείφουν τα εμπόδια (οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά εμπόδια, φυσική απόσταση, κανόνες και πρακτικές) που εμποδίζουν την πρόσβαση των Ρομά
- Να εστιάζουν κυρίως στις ανάγκες και τα πρακτικά αποτελέσματα, παρά στους κανονισμούς
- Να συνδέουν συγκεκριμένες υπηρεσίες με στόχο τους Ρομά (όπου υπάρχουν) με βασικές υπηρεσίες προκειμένου για να αποφευχθούν οι επικαλύψεις. Τα σχέδια στοχευμένων δράσεων θα πρέπει να οδηγούν σε εξομάλυνση και να αποτελούν μέρος μίας μεταβατικής διαδικασίας,
- Να αποφεύγουν τα μέτρα που οδηγούν σε διαχωρισμό (πχ ειδική στέγη και οικισμοί, συγκέντρωση των παιδιών Ρομά σε ένα σχολείο κλπ ...)

Κεφάλαιο 4 : Στρατηγική Υλοποίησης Παρεμβάσεων – Άξονες και Μέτρα του Σχεδίου Δράσης

4.1. Στρατηγική Υλοποίησης Παρεμβάσεων του Σχεδίου Δράσης

4.1.1 Στρατηγικός Στόχος και Θεματικές Προτεραιότητες

Το Σχέδιο Δράσης εναρμονίζεται με την εθνική και ευρωπαϊκή στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού που έχουν ως κύριο στόχο την άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και τη δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά

Σύμφωνα με το πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά ο παραπάνω στρατηγικός στόχος εξυπηρετείται μέσα από τρεις επιμέρους γενικούς στόχους. Ειδικότερα ανά γενικό στόχο: Α. Εξασφάλιση και εγγύηση του «κατοικείν» Β. Ανάπτυξη υποστηρικτικού πλέγματος κοινωνικής παρέμβασης (στους τομείς της απασχόλησης, εκπαίδευσης, υγείας και Κοινωνικής ένταξης) Γ. Ανάπτυξη Κοινωνικού διαλόγου και συναίνεσης, μέσω της κοινωνικής χειραφέτησης και της συμμετοχής των ίδιων των Ρομά.

Το παρόν σχέδιο δράσης αποβλέπει στην επίτευξη αυτών των στόχων ευελπιστώντας να καλύψει ένα μεγάλο εύρος της ατομικής και κοινωνικής ζωής των Ρομά της Κρήτης και να αντιμετωπίσει χρόνια προβλήματα του πληθυσμού, με επιλεγμένες παρεμβάσεις σε όλους τους τομείς.

4.1.2. Πυλώνες, Άξονες, Προτεραιότητες

Η δομή που οργανώνεται το Σχέδιο Δράσης ακολουθεί την ταξινόμηση σύμφωνα με το αντικείμενο των παρεμβάσεων που προτείνονται. Οι παρεμβάσεις ταξινομούνται σε:

- 1. Πυλώνες:** Ανάλογα με τους πυλώνες της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- 2. Άξονες:** Ομάδες εντός των πυλώνων, ανάλογα με το θεματικό αντικείμενο των παρεμβάσεων.
- 3. Προτεραιότητες:** Ομάδες εντός των «αξόνων», ανάλογα με το θεματικό αντικείμενο των παρεμβάσεων. Οι ομάδες στο πλαίσιο των οποίων ταξινομούνται παρεμβάσεις με ομοιογενές φυσικό αντικείμενο ορίζονται ως «**Δράσεις**»

Οι Πυλώνες του Σχεδίου Δράσης διαρθρώνονται ως εξής:

ΠΥΛΩΝΑΣ	ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ 1	Στέγαση και Υποδομές
ΠΥΛΩΝΑΣ 2	Υγεία και κοινωνική φροντίδα
ΠΥΛΩΝΑΣ 3	Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση
ΠΥΛΩΝΑΣ 4	Εκπαίδευση

Στους ανωτέρω Πυλώνες περιλαμβάνονται παρεμβάσεις που τέμνονται και αλληλοσυμπληρώνονται με τρόπο ώστε να επιδιώκεται μία σφαιρική αντιμετώπιση των προβλημάτων που έχουν εντοπιστεί ότι βιώνει ο πληθυσμός Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης.

4.1.3. Πυλώνες Σχεδιασμού

Πυλώνας 1: Στέγαση και Υποδομές

Γενικός Στόχος Πυλώνα 1

Το στεγαστικό πρόβλημα αποτελεί βασική παράμετρο αποκλεισμού, δεδομένου ότι αφορά το μεγαλύτερο μέρος των Ρομά στην Κρήτη, οι οποίοι διαβιούν σε καταυλισμούς σε συνθήκες, που σε πολλές περιπτώσεις προσομοιάζουν με αυτές των αστέγων. Η καταγραφή, που πραγματοποιήθηκε στην περιοχή της Περιφέρειας Κρήτης, κατέδειξε ότι σε ό,τι αφορά στις συνθήκες κατοίκησης και στέγασης, παρατηρούμε αφενός απομόνωση και αφετέρου συνθήκες που δεν ανταποκρίνονται στα ελάχιστα αποδεκτά standards της κατοίκησης.

Ο τύπος της εγκατάστασης συνδέεται με άλλους παράγοντες που αφορούν αφενός τις συνθήκες υγιεινής αφετέρου τη σύνδεση με την κοινότητα, αφού πέρα από τη στενή έννοια της στέγασης πρέπει να εξετάσουμε και τις τεχνικές υποδομές (δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης, συστήματα διαχείρισης απορριμμάτων, δίκτυα επικοινωνίας, συγκοινωνίας, διαχείρισης φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων κλπ), αλλά και την πρόσβαση στις υποδομές κοινωνικού χαρακτήρα (εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική πρόνοια και άλλες υπηρεσίες), όπως και την πρόσβαση στον οικονομικό χώρο της περιοχής (παραγωγή, αγορά, εργασία κλπ).

Αν και μέχρι τη γιγάντωση της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας το ζήτημα της στέγασης των Ρομά θεωρείτο κεφαλαιώδους σημασίας, δεν υπήρξαν καταλυτικές παρεμβάσεις. Οι όποιες παρεμβάσεις έγιναν τα προηγούμενα χρόνια τόσο στην Κρήτη αλλά και την υπόλοιπη Ελλάδα δεν είχαν την προσέγγιση της εξέτασης πέρα από τη ίδια τη στέγη των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών, σε κάθε περίπτωση δε, ήταν αποσπασματικές και μη

ολοκληρωμένες. Αντιμετώπιζαν μεμονωμένα ζητήματα, προκειμένου να προσφέρουν μία ανακούφιση αλλά και δυνατότητα ορθολογικής διαχείρισης, όπως η σύνδεση με το δίκτυο ύδρευσης, που πραγματοποιήθηκε στο Ηράκλειο μετά από πολύχρονη καθυστέρηση. Σε αντίθεση με άλλες περιοχές της Ελλάδας δεν ακολουθήθηκε η παροχή στεγαστικών κελυφών χαμηλού κόστους. Στην περιοχή του πρώην Δήμου Αλικαρνασσού εφαρμόστηκε η ενεργητική πολιτική του κράτους μέσω της έκδοσης στεγαστικών δανείων, η οποία όμως δεν κατέληξε στα επιθυμητά αποτελέσματα λόγω αφενός κενών στο σχεδιασμό της και κατάχρησης εκ μέρους των εμπλεκόμενων.

Βασικός στόχος του συγκεκριμένου Πυλώνα, δεδομένου ότι στην Κρήτη οι Ρομά είναι εδραιωμένος πληθυσμός (με ελάχιστες μετακινήσεις στις τόπους καταγωγής στην υπόλοιπη Ελλάδα), είναι η συγκρότηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής και η εφαρμογή μέτρων στεγαστικής συνδρομής που θα κατατείνουν στη δημιουργία βιώσιμων και αξιοπρεπών συνθηκών κατοικίας για τους Ρομά αλλά και ένταξή τους στην τοπική κοινωνία. Θα εξεταστούν δηλαδή παράλληλα τόσο ζητήματα στέγης και τεχνικών υποδομών όσο και ανάπτυξης κοινωνικών υποδομών.

Ιεράρχηση των αναγκών και προτεραιοτήτων Πυλώνα 1

Στην Περιφέρεια Κρήτης, ιδιαίτερα στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου, εμφανίζεται με ιδιαίτερη ένταση το ζήτημα της χωροθέτησης είτε λόγω προβλημάτων ιδιοκτησίας είτε λόγω θέσης του υφιστάμενου χώρου, καθώς και πολύ σημαντικές ελλείψεις τεχνικής υποδομής, ενώ στις υπόλοιπες ΠΕ υπάρχει επιπλέον σημαντική έλλειψη υπηρεσιών.

Τα προβλήματα των καταυλισμών σε μόνιμη θέση - παραπήγματα, καλύβια, τσαντίρια – εδράζονται, πέρα από το ιδιοκτησιακό ζήτημα, στο γεγονός ότι στερούνται οποιασδήποτε υποδομής ύδρευσης, ηλεκτροδότησης ή αποχέτευσης, ενώ τα καταλύματα δεν εξασφαλίζουν ούτε τους στοιχειώδεις όρους υγιεινής διαβίωσης. Ειδικότερα στο Ηράκλειο, έχουν ανακύψει και πολλά προβλήματα με το ιδιοκτησιακό καθεστώς και την αξιοποίηση του χώρου.

Από την άλλη πλευρά, τα προβλήματα στις γειτονιές που κατοικούνται σε σημαντικό ποσοστό από πληθυσμό Ρομά και στους οποίους συνυπάρχουν σπίτια και καταλύματα πιο πρόχειρης μορφής, είναι τόσο στεγαστικά όσο και εξοπλισμού. Τα ειδικότερα πολεοδομικά ζητήματα που εμφανίζονται αφορούν γενικά τον πληθυσμό και όχι μόνο τους Ρομά.

Όλοι οι καταυλισμοί στην Κρήτη βρίσκονται σε θέσεις είτε κοντά στον εκάστοτε αστικό ιστό είτε με εύκολη πρόσβαση και σύνδεση με αυτόν, δεν αποτελεί επομένως λόγο για τη μη ενσωμάτωσή τους.

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των Ρομά στην Κρήτη δεν έχει εξασφαλίσει ένα στοιχειώδες κατάλυμα ούτε υγιεινές συνθήκες διαβίωσης. Με βάση τα παραπάνω προβλήματα και τις διαπιστωμένες ανάγκες, οι βασικές προτεραιότητες είναι:

1. Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης σε υφιστάμενα κτίρια που χρησιμοποιούνται από τους Ρομά ως κατοικίες και ενίσχυση των νοικοκυριών των Ρομά που αντιμετωπίζουν οξύ πρόβλημα συνθηκών διαβίωσης.

2. Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης σε υφιστάμενους οικισμούς με παρεμβάσεις πολεοδομικού και χωροταξικού χαρακτήρα και αναβάθμιση του περιβάλλοντος.
3. Δημιουργία οργανωμένων εκτάσεων με στοιχειώδεις εγκαταστάσεις για την πιθανή μετεγκατάσταση καταυλισμού.
4. Βελτίωση της σύνδεσης των υφιστάμενων οικισμών με τον οικιστικό και κοινωνικό ιστό της τοπικής κοινωνίας.
5. Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας που συμβιώνει με τους Ρομά στην κατεύθυνση της πρόληψης ή της άμβλυσης των συγκρούσεων και των στερεοτύπων με στόχο την επίτευξη της κοινωνική συνοχής.

Προτεινόμενοι Άξονες και Προτεραιότητες Πυλώνα 1

Πυλώνας 1: Στέγαση και Βασικές Υποδομές
Προτεινόμενος Άξονας 1: ΟΙΚΙΣΜΟΙ/ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟΙ
Προτεραιότητα 1: Μετεγκατάσταση οικισμών
Προτεραιότητα 2: Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης στους οικισμούς Ρομά

Προτεραιότητα 1: Μετεγκατάσταση οικισμών/καταυλισμών

Στόχος είναι:

- Η απόκτηση κατάλληλων εκτάσεων για τη δημιουργία νέου οικισμού. Οι εκτάσεις αυτές, θα πρέπει να περιλαμβάνουν επιφάνειες απαραίτητες για την κατασκευή των κατοικιών, την κατασκευή των δικτύων και τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου
- Η διαμόρφωση των απαιτούμενων προϋποθέσεων για οικισμούς σύγχρονους, ασφαλείς, με σωστές οικιστικές συνθήκες, με πρόσβαση στον αστικό ιστό και λειτουργική σχέση μαζί του, η χωροθέτηση των εκτάσεων των νέων οικισμών και η ένταξη τους στον ευρύτερο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, η αποτύπωση των υφιστάμενων δικτύων υποδομής και καθορισμός των δικτύων, που είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν, η δημιουργία σύνδεσης με το κύριο οδικό δίκτυο και τον αστικό ιστό

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Προτεραιότητα 1 «Μετεγκατάσταση οικισμών» αφορά τον οικισμό της Νέας Αλικαρνασσού, καθώς από την καταγραφή και τις συνεντεύξεις δεν διαπιστώθηκε ανάγκη για τη μετεγκατάσταση άλλου οικισμού Ρομά.

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να γίνει δεκτό, ότι αναφερόμαστε σε ομαδική κατοίκηση, δηλαδή κατοικία σε ομαδική βάση στο επίπεδο μιας κοινότητας Ρομά, τα μέλη της οποίας συνδέονται με ευρεία οικογενειακή σχέση και σχέση συνοχής και αλληλεγγύης.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι:

- Η αποτύπωση των προς πολεοδόμηση περιοχών και η σύνταξη Κτηματολογίου, μελέτες χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού στη θέση που είτε θα αποκτηθεί γη για νέο οικισμό (μετεγκατάσταση) είτε θα επεκταθεί υφιστάμενος.
- Η εκπόνηση μελετών, σχεδίων και ερευνών για τον εντοπισμό των κατάλληλων θέσεων και την ολοκλήρωση της διαδικασίας παραχώρησης, αγοράς ή απαλλοτρίωσης,
- Η σύνταξη συμβολαίου ή η έκδοση πράξεων (διοικητικού ή νομοθετικού χαρακτήρα) για την αγορά έκτασης ή την παραχώρηση δημόσιων εκτάσεων ή τη συντέλεση απαλλοτρίωσης κλπ
- Η αγορά προκατασκευασμένων οικιών και η τοποθέτησή τους, η μεταφορά ή η κατασκευή οικιών σε οικισμό με πλήρη υποδομή και γενικότερα η αναζήτηση στεγαστικών λύσεων
- Η κατασκευή όλων των απαραίτητων δικτύων υποδομών και έργων διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου, έργων οδοποιίας,
- Μελέτες και έργα δημιουργίας ή διαμόρφωσης και αξιοποίησης ελεύθερων χώρων (χώροι πρασίνου, αθλοπαιδιών, παιδικές χαρές, κτλ.)
- Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού

Προτεραιότητα 2: Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης στους οικισμούς/καταυλισμούς Ρομά

Ειδικοί στόχοι είναι η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής του πληθυσμού Ρομά με την προσφορά βασικής στέγης, ασφάλειας και σωστών οικιστικών συνθηκών, που θα οδηγήσουν στην επίλυση σοβαρών προβλημάτων, που απορρέουν από τις κακές συνθήκες διαβίωσης και θα καλύπτουν τις προϋποθέσεις για τη σταδιακή τους ενσωμάτωση στον οικιστικό και κοινωνικό ιστό.

Η Προτεραιότητα 2 αφορά όλους τους οικισμούς της Περιφέρειας Κρήτης πλην αυτού της Νέας Αλικαρνασσού, για τον οποίο προτείνεται η μετεγκατάσταση. Ειδικότερα δε για τον οικισμό Νεροκούρου στα Χανιά και τον οικισμό Τσεσμέ στο Ρέθυμνο μπορεί να εξεταστεί και η πιθανότητα επέκτασης του υφιστάμενου οικισμού.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι:

- Η απόκτηση γης (αγορά, παραχώρηση, απαλλοτρίωση) για την επέκταση υφιστάμενου οικισμού με πλήρη υποδομή,

- Οι πολεοδομικές βελτιώσεις και αναπλάσεις, η βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος των οικισμών,
- Η κατασκευή όλων των απαραίτητων δικτύων υποδομών και έργων διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου, έργων οδοποιίας,
- Η δημιουργία ή διαμόρφωση και αξιοποίηση ελεύθερων χώρων (χώροι πρασίνου, αθλοπαιδιών, παιδικές χαρές, κτλ.)
- Η αγορά προκατασκευασμένων οικιών και η τοποθέτησή τους ή η κατασκευή οικιών σε οικισμό με πλήρη υποδομή και γενικότερα η αναζήτηση στεγαστικών λύσεων
- Η παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού

Πυλώνας 1: Στέγαση και Βασικές Υποδομές

Προτεινόμενος Άξονας 2: ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΕΝΤΟΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ

- Προτεραιότητα 1: Βελτίωση υφιστάμενων κατοικιών εκτός οικισμών*
- Προτεραιότητα 2: Τεχνικές μελέτες και έργα ανάπλασης υποβαθμισμένων περιοχών*

Προτεραιότητα 1: Βελτίωση υφιστάμενων κατοικιών εκτός οικισμών

Στόχος είναι η βελτίωση των συνθηκών στέγασης στις κατοικίες των Ρομά, που βρίσκονται είτε συγκεντρωμένες είτε διάσπαρτες εντός του αστικού ιστού και γενικότερα η επίλυση σοβαρών προβλημάτων, που απορρέουν από τις κακές συνθήκες διαβίωσης με σκοπό την κοινωνική ενσωμάτωση και συνοχή.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι :

- Εκπόνηση μελετών, Κατασκευή υποδομών, Κατασκευή δικτύων, Σύνδεση με δίκτυα κοινής ωφέλειας
- Παρεμβάσεις σε υφιστάμενες κατοικίες των Ρομά για τη λειτουργική ή την αισθητική αναβάθμιση και την ουσιαστική βελτίωση των στεγαστικών συνθηκών μέσω βελτιωτικών παρεμβάσεων /Παροχή κινήτρων για την ποιοτική αναβάθμιση κατοικίας
- Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού

Προτεραιότητα 2: Τεχνικές μελέτες και έργα ανάπλασης υποβαθμισμένων περιοχών

Στόχος είναι η βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος των περιοχών, όπου συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός Ρομά, η κατασκευή όλων των απαραίτητων δικτύων υποδομών και έργων διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου, που θα εξασφαλίσουν

συνθήκες υγιεινούς διαβίωσης, η ασφάλεια, η σύνδεση των περιοχών με τον οικιστικό και κοινωνικό ιστό της τοπικής κοινωνίας, και γενικότερα η επίλυση σοβαρών προβλημάτων, που απορρέουν από τις κακές συνθήκες διαβίωσης με σκοπό την κοινωνική ενσωμάτωση και συνοχή.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι :

- Έργα ανάπλασης στις υποβαθμισμένες ή παρακμάζουσες αστικές περιοχές όπου διαβιώνουν Ρομά, για βελτίωση της ποιότητας ζωής τους, Έργα δημιουργίας και αξιοποίησης ελεύθερων χώρων (χώροι πρασίνου, αθλοπαιδιών, παιδικές χαρές, κτλ.) με σημαντική αύξηση του αστικού πρασίνου και αναβάθμιση του δημόσιου χώρου, για δημιουργία προϋποθέσεων ελκυστικής διαμονής.
- Η εκπόνηση τεχνικών μελετών (δικτύων, οδοποιίας, διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου, κτλ.), για τα όλα τα έργα των αναπλάσεων, των δικτύων και της οδοποιίας,
- Η κατασκευή ή/ και βελτίωση δικτύων (ύδρευσης, αποχέτευσης κτλ.) με όλες τις απαιτούμενες συνδέσεις τους και λοιπών έργων υποδομών

Δυνητικοί Τελικοί Δικαιούχοι Πυλώνα 1

- ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού
- Επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ και β΄ βαθμού
- Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου των Ο.Τ.Α. α΄ και β΄ βαθμού
- Τοπικές Ενώσεις Δήμων, Αναπτυξιακές Επιχειρήσεις ή Αναπτυξιακές Συμπράξεις Δήμων
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Πυλώνας 2: Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα

Γενικός Στόχος Πυλώνα 2

Ο πυλώνας της κοινωνικής φροντίδας και υγείας αναφέρεται σε δράσεις σε ατομικό, οικογενειακό και συλλογικό επίπεδο. Στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας στόχος είναι η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά είτε λόγω της φτώχειας είτε άλλων παραγόντων, η κοινωνική τους ένταξη και η βελτίωση της πρόσβασής τους στα κοινωνικά αγαθά. Απαραίτητη σε αυτή την κατεύθυνση είναι η δημιουργία, όπου δεν υπάρχουν, ή η ανάπτυξη και βελτίωση των ήδη υφιστάμενων υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας. Στον τομέα της υγείας στόχος είναι η αλλαγή του επιπέδου υγείας και των όρων διαβίωσης, που θα επιτευχθεί με την προαγωγή της ατομικής υγιεινής και την εξασφάλιση βασικών υποδομών και υπηρεσιών για τη συλλογική υγιεινή και υγεία.

Ιεράρχηση των αναγκών και προτεραιοτήτων Πυλώνα 2

Κοινωνική φροντίδα

Το κοινωνικό κράτος στην Ελλάδα στηρίζεται κυρίως στην προνοιακή λογική, λογική εξόχως παθητική, αφού περιορίζεται στην παροχή μικρών οικονομικών βοηθημάτων, χωρίς να αντιμετωπίζει το ουσιαστικό ζήτημα του έχοντα ανάγκη φροντίδας και καθηλώνοντάς τον σε μία σχέση εξάρτησης από την παροχή. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια η Τοπική Αυτοδιοίκηση ανέπτυξε ένα πλέγμα υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας, που απευθύνονται σε μεγάλο φάσμα δικαιούχων.

Αναπτύχθηκαν κυρίως μέσω συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων Βρεφονηπιακοί και Παιδικοί Σταθμοί, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, Μονάδες για ΑμΕΑ, Συμβουλευτικά Κέντρα και Κέντρα Ψυχοκοινωνικής Στήριξης, Προγράμματα Βοήθειας στο σπίτι και Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων, που στοχεύουν στη συμπαράσταση και παροχή βοήθειας στα προβλήματα της καθημερινότητας των ατόμων που χρήζουν βοήθειας (πχ βρέφη, ηλικιωμένοι), ώστε ο έχων την ευθύνη φροντίδας να αποδεσμευτεί και να κινητοποιηθεί κυρίως για την ανεύρεση εργασίας, ως βασικό μέσο για την έξοδό του από την κατάσταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η πρόσβαση και συμμετοχή των Ρομά στις διάφορες αυτές υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Κατά κανόνα κάνουν χρήση των χρηματικών παροχών του προνοιακού συστήματος αλλά όχι των υπηρεσιών. Όπως προέκυψε και από την έρευνα πεδίου, σχεδόν το σύνολο των Ρομά στην Κρήτη κάνει χρήση των προνοιακών επιδομάτων, αξιοποιώντας κάθε δυνατότητα. Αντίθετα δεν προσέρχονται στις υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας. Εξαιρετική περίπτωση αποτέλεσε στην περιοχή του Δήμου Ηρακλείου (πρ. Δ. Ν. Αλικαρνασσού) η δομή του ΙΑΚ, που εξυπηρετούσε αποκλειστικά τον καταυλισμό, καθώς και την τελευταία τετραετία τα Κέντρα Κοινωνικής Φροντίδας στις περιοχές του Δήμου Ηρακλείου, που συγκεντρώνεται πληθυσμός Ρομά. Όπως παρατηρήθηκε από την έρευνα πεδίου, το ΙΑΚ απολαμβάνει της εκτίμησης όλου του πληθυσμού αναφοράς (καταυλισμός Ν. Αλικαρνασσού) και εξυπηρετεί σχεδόν το σύνολο των νοικοκυριών με ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών υποστηρικτικών υπηρεσιών. Ως προς τις υπόλοιπες δομές και υπηρεσίες οι Ρομά είναι μάλλον επιφυλακτικοί. Αιτίες είναι είτε ότι οι Ρομά θεωρούν, ότι δεν απευθύνονται σε αυτούς, είτε ότι υπάρχουν προκαταλήψεις από τους ωφελούμενους ή τα στελέχη των υπηρεσιών, είτε οι ελλείψεις στα έγγραφα αστικής και δημοτικής κατάστασης είτε η δυσκολία στην επικοινωνία. Προκύπτει λοιπόν μία ανάγκη αλλαγής της νοοτροπίας τόσο των Ρομά όσο και των στελεχών των υπηρεσιών στην κατεύθυνση του «ανοίγματος» των δομών. Η αλλαγή αυτή χρειάζεται μακροχρόνιες παρεμβάσεις και συνεργασία όλων των φορέων της τοπικής κοινωνίας αλλά και των ίδιων των κοινοτήτων των Ρομά.

Βασικές λοιπόν προτεραιότητες, που αναπτύσσονται στο πλαίσιο του παρόντος Πυλώνα, αποτελούν η στήριξη της οικογένειας και των ηλικιωμένων, η στήριξη των γυναικών μέσω της εναρμόνισης της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, ώστε οι γυναίκες Ρομά να συμμετέχουν ενεργά στην αγορά εργασίας, η ενίσχυση της απασχόλησης ώστε να αποκλειστούν οι κοινωνικές ανισότητες, η επίλυση προβλημάτων της καθημερινότητας των Ρομά, η ενίσχυση της εμπιστοσύνης τους προς τις υπηρεσίες και η συμμετοχή τους σε αυτές, η άρση των στερεοτύπων εκατέρωθεν.

Υγεία

Είναι γεγονός, ότι ο ιδιαίτερος τρόπος ζωής των Ρομά έχει ένα σημαντικό ρόλο για την κακή ατομική υγεία αλλά και την επιβάρυνση των συνθηκών υγείας του πληθυσμού. Από αυτή τη σκοπιά μία δέσμη μέτρων και δράσεων θα πρέπει να αποβλέπει στην εξασφάλιση πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας, που θα επιτευχθεί και με την υπέρβαση της άγνοιας και της καχυποψίας από τη μεριά των Ρομά, αλλά και του ρατσισμού, της παθητικότητας, της άρνησης από τη μεριά των εμπλεκόμενων στις υπηρεσίες υγείας.

Η αλλαγή του επιπέδου υγείας και των όρων διαβίωσης μπορεί να επιτευχθεί με την πρόληψη των επιβαρυντικών παραγόντων, μέσω πχ της ενημέρωσης και του εμβολιασμού, την ορθή διαχείριση και αντιμετώπιση των επιπτώσεών τους, μέσω πχ της παρακολούθησης, της φαρμακευτικής αγωγής ή της νοσηλείας.

Πέρα βέβαια από τις αιτίες για το κακό επίπεδο υγείας και υγιεινής των Ρομά που σχετίζονται με τις εν γένει συνθήκες διαβίωσης (ανεπαρκείς ή ανύπαρκτες υποδομές ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτρικού δικτύου κλπ), σημαντικό ρόλο έχει και η κακή σχέση των Ρομά με την πρόληψη και τη διαχείριση της κατάστασης της υγείας μέσω του συστήματος υγείας και η έλλειψη σταθερού και οργανικού δεσμού τόσο με το σύστημα υγείας όσο και κοινωνικής ασφάλισης. Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η ιεράρχηση των προτεραιοτήτων αφορά στην άσκηση δράσεων για την άρση των επιβαρυντικών όρων της υγείας των Ρομά, είτε σε ατομικό – οικογενειακό επίπεδο είτε σε επίπεδο ευρύτερο.

Προτεινόμενοι Άξονες και Προτεραιότητες Πυλώνα 2

Πυλώνας 2: Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα

Προτεινόμενος Άξονας 1: Κοινωνική Φροντίδα

Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση (δημιουργία, αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός)

Μονάδων Φροντίδας Παιδιών

Προτεραιότητα 2: Ενίσχυση/Δημιουργία Μονάδων και Δομών Φροντίδας

Προτεραιότητα 3: Συμβουλευτική στήριξη Οικογενειών

Προτεραιότητα 4: Ευαισθητοποίηση και δικτύωση τοπικού πληθυσμού και εμπλεκόμενων φορέων

Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση (δημιουργία, αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός) Μονάδων Φροντίδας Παιδιών

Στόχος είναι η στήριξη των παιδιών και των μητέρων τους και των γυναικών γενικότερα μέσω της εναρμόνισης της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, ώστε αφενός τα παιδιά Ρομά να απολαμβάνουν υπηρεσίες φροντίδας από πρώιμη ηλικία προς διευκόλυνση της κοινωνικής ένταξής τους, αφετέρου οι γυναίκες Ρομά να ενταχθούν ομαλότερα στην αγορά εργασίας και στον κοινωνικό ιστό, ώστε να αποκλειστούν οι κοινωνικές ανισότητες.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι:

- Δημιουργία πιλοτικής δομής φροντίδας παιδιών προσχολικής ηλικίας, όπου θα παρέχεται ολοκληρωμένη φροντίδα στα παιδιά (αγωγή, σίτιση, συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες κλπ) καθώς και επιμόρφωση των μητέρων τους κοντά στους οικισμούς Ρομά.
- Δημιουργία/ενίσχυση Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών κοντά στους οικισμούς Ρομά.
- Διευκόλυνση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στις υπάρχουσες δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες φροντίδας παιδιών.
- Παραγωγή και εφαρμογή ειδικού μαθησιακού υλικού

Προτεραιότητα 2: Ενίσχυση/Δημιουργία Μονάδων και Δομών Φροντίδας

Στόχος είναι η στήριξη της οικογένειας και ιδιαίτερα των ηλικιωμένων, η στήριξη των γυναικών μέσω της εναρμόνισης της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής και η ενεργοποίησή τους, ώστε οι γυναίκες Ρομά να συμμετέχουν ενεργά στην αγορά εργασίας, η επίλυση προβλημάτων της καθημερινότητας των Ρομά, η ενίσχυση της εμπιστοσύνης τους προς τις υπηρεσίες και η συμμετοχή τους σε αυτές, η ανοικτή προστασία ευάλωτων ομάδων, η άρση των στερεοτύπων εκατέρωθεν.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι :

- Υποστήριξη των ατόμων που χρήζουν άμεσης βοήθειας (ηλικιωμένοι, χρονίως πάσχοντες, ΑμεΑ) από τις υφιστάμενες δομές του προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι»
- Δημιουργία/επέκταση των προγραμμάτων «Βοήθεια στο σπίτι» και «ΚΗΦΗ» στους Δήμους στους οποίους ανήκουν οικισμοί Ρομά
- Λειτουργία πολυδύναμου κέντρου κοινωνικής φροντίδας
- Ανάπτυξη των υφιστάμενων υποστηρικτικών δομών για την κάλυψη επιπλέον αναγκών, όπως η προστασία από τη βία κλπ

Προτεραιότητα 3: Συμβουλευτική Στήριξη Οικογενειών

Στόχος είναι η ενίσχυση της οικογένειας, η στήριξη των ηλικιωμένων και όσων έχουν ανάγκη και η καταπολέμηση της έλλειψης εμπιστοσύνης των Ρομά προς τις δημόσιες ή δημοτικές υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, η υπέρβαση διάφορων εμποδίων κοινωνικής ένταξης, η δημιουργία περιβάλλοντος για την ενίσχυση της απασχόλησης και την καταπολέμηση των ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι:

- Ανάπτυξη στοχευμένων δράσεων συμβουλευτικής υποστήριξης στα νοικοκυριά των οικισμών Ρομά από τις υφιστάμενες δημόσιες και δημοτικές Κοινωνικές Υπηρεσίες

- Ενίσχυση/δημιουργία ΙΑΚ για την παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής, ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης
- Διευκόλυνση πρόσβασης των Ρομά σε Υπηρεσίες Κοινωνικής Φροντίδας, ανάλογα με τις ανάγκες τους

Προτεραιότητα 4: Ευαισθητοποίηση και δικτύωση τοπικού πληθυσμού και εμπλεκόμενων φορέων

Στόχος είναι η απόκτηση εμπιστοσύνης των Ρομά προς τις δημόσιες ή δημοτικές υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, η εμπέδωση του αισθήματος ότι οι υπηρεσίες αυτές απευθύνονται και στους Ρομά, η κοινωνική προστασία των γυναικών και των παιδιών από τη βία, των παιδιών από την εργασία και η συμβολή στην έξοδο των πολιτών Ρομά από την κατάσταση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι:

- Εκπαίδευση προσωπικού Κοινωνικών υπηρεσιών σε θέματα επικοινωνίας με τους Ρομά
- Σύστημα καταγραφής και εξυπηρέτησης των ωφελούμενων
- Ενέργειες ενημέρωσης του πληθυσμού των Ρομά με προσαρμοσμένα έντυπα στις ιδιαιτερότητές τους, αξιοποίηση διαμεσολαβητών Ρομά, εξειδίκευση στελεχών για την υποδοχή των Ρομά στις υπηρεσίες υποδοχής κοινού
- Δικτύωση υπηρεσιών και φορέων
- Δράσεις ευαισθητοποίησης

Πυλώνας 2: Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα

Προτεινόμενος Άξονας 2: Υγεία

Προτεραιότητα 1: Παρεμβάσεις υγειονομικού χαρακτήρα σε σχέση με τις συνθήκες κατοίκησης

Προτεραιότητα 2: Προληπτική Ιατρική και Αγωγή Υγείας

Προτεραιότητα 3: Διευκόλυνση πρόσβασης στην Πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας

Προτεραιότητα 1: Παρεμβάσεις υγειονομικού χαρακτήρα σε σχέση με τις συνθήκες κατοίκησης

Στόχος είναι η καταγραφή και βελτίωση του τρόπου ζωής και των βασικών αναγκών υγείας του πληθυσμού Ρομά, η διασφάλιση συνθηκών κοινωνικής υγιεινής και ατομικής υγείας και η μείωση των επιβαρύνσεων στην δημόσια και ατομική υγεία σε επίπεδο οικισμού.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι:

- Συντονισμένες δράσεις προγραμμάτων πρόληψης και προαγωγής της δημόσιας υγείας.
- Επιδημιολογική Έρευνα που θα εξετάζει τα ειδικά προβλήματα των Ρομά και πως αυτά αντιμετωπίζονται από τους ίδιους, για τη δημιουργία εξειδικευμένων δράσεων προάσπισης της υγείας των πολιτών Ρομά.
- Έλεγχοι υγειονομικού ενδιαφέροντος για την καταγραφή επιβαρυντικών υγεινολογικών και επιμολυντικών παραγόντων σε οικισμούς
- Παρεμβάσεις για τη διαχείριση πηγών και εστιών μόλυνσης (χωματερές, χείμαρροι, χώροι απόθεσης βιομηχανικών αποβλήτων κλπ)

Προτεραιότητα 2: Προληπτική Ιατρική και Αγωγή Υγείας

Στόχος είναι οι συστηματικές παρεμβάσεις για τη βελτίωση των συνθηκών υγείας των Ρομά, η μείωση του χαμηλού προσδόκιμου ζωής, της παιδικής θνησιμότητας, των κακών όρων υγείας και συχνότητας ασθενειών των πιο ευάλωτων, όπως τα νήπια, τα παιδιά, οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι, η εξάλειψη των όρων διάδοσης ασθενειών για τη βελτίωση του επιπέδου υγείας σε συλλογικό επίπεδο, η αύξηση της επισκεψιμότητας σε μονάδες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και αντίστροφα η ελάφρυνση των τριτοβάθμιων μονάδων (Νοσοκομείων) και γενικότερα η βελτίωση του επιπέδου ποιότητας ζωής. Επιπλέον μέσα από τις δράσεις προληπτικής ιατρικής μπορεί να επιτευχθεί παρακολούθηση της υγείας του πληθυσμού, επιδημιολογική αξιολόγηση και αντιμετώπιση των πιο επιβαρυντικών παραγόντων. Τέλος οι δράσεις αγωγής υγείας στοχεύουν στη μάθηση των όρων υγείας και υγιεινής, που από το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού αγνοείται ως αποτέλεσμα της κοινωνικής απομόνωσης και περιθωριοποίησης, αλλά και των ελλιπών συνθηκών κατοίκησης.

Βασικό στοιχείο της πρόληψης είναι και η πληροφόρηση, ενημέρωση του πληθυσμού Ρομά σε βασικά θέματα υγείας και υγιεινής, καθώς και των επιβαρυντικών συνηθειών και όρων διαβίωσης για την αποφυγή και μείωση παθήσεων και νοσημάτων, που επιβαρύνουν μακροπρόθεσμα την υγεία στο ατομικό και στο οικογενειακό επίπεδο, μέσα από την παραγωγή τυποποιημένων εργαλείων για τη διενέργεια παρεμβάσεων ενημέρωσης. Με μία σειρά από δράσεις σκοπός είναι αφενός να μειωθεί η άγνοια των Ρομά τόσο για τις ασθένειες και την πρόληψη ή διαχείρισή τους όσο και των διάφορων δομών παροχής ιατρικής φροντίδας αφετέρου να μειωθεί η καχυποψία και οι προκαταλήψεις απέναντι στους Ρομά από τους εργαζόμενους στο χώρο της υγείας

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι :

- Οργανωμένοι ιατρικοί έλεγχοι σε επίπεδο οικισμού/γειτονιάς, Διενέργεια συστηματικών προγραμμάτων εμβολιασμών και παιδικής ιατρικής φροντίδας, πχ Εκτέλεση οργανωμένων γυναικολογικών εξετάσεων (καρκίνου του στήθους - Test ΠΑΠ κλπ) και διενέργεια προγραμμάτων γυναικολογικής υγιεινής και αγωγής

- Συστηματική εφαρμογή προγραμμάτων οδοντιατρικού ελέγχου
- Δημιουργία σχολικής κάρτας υγείας σε περιοχές που φοιτούν παιδιά Ρομά
- Διενέργεια προγραμμάτων ατομικής υγιεινής και υγείας, οικιακής υγιεινής, διατροφικής αγωγής, περιγεννητικής φροντίδας, προγεννητικού ελέγχου και οικογενειακού προγραμματισμού
- Διενέργεια προγραμμάτων για την αντιμετώπιση προβλημάτων ψυχικής υγείας, εξαρτήσεων και ορθής χρήσης φαρμάκων
- Υποστήριξη της πληροφόρησης και της ενημέρωσης του πληθυσμού μέσω ανάπτυξης σύγχρονων μέσων και συστημάτων πληροφορικής & τεχνολογίας, καθώς και παραγωγή υλικού προσαρμοσμένου στις επικοινωνιακές δυνατότητες των Ρομά
- Σεμινάρια και εργαλεία ευαισθητοποίησης λειτουργιών Υγείας
- Προγράμματα κινητοποίησης εθελοντών και προγράμματα καταπολέμησης του κοινωνικού στίγματος και των προκαταλήψεων
- Διασύνδεση του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας για την ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων εστιασμένων στους Ρομά

Προτεραιότητα 3: Διευκόλυνση πρόσβασης στην Πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας

Βασικός στόχος είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης και της επικοινωνίας των Ρομά στις δομές πρωτοβάθμιας φροντίδας, η ενημέρωση των Ρομά σε θέματα όπως της Δημόσιας Υγείας και της πρόσβασης σε Δημόσιες Υπηρεσίες. Επίσης η ανάπτυξη των ΙΑΚ, ώστε να προσφέρουν ολοκληρωμένες υπηρεσίες υγείας, η διασύνδεσή τους με όλες τις υπηρεσίες του Δημοσίου ή της Αυτοδιοίκησης, ώστε να παρέχουν πλέγμα υπηρεσιών υγείας, ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, προνοιακής πολιτικής και ενσωμάτωσης.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι :

- Ενίσχυση ΙΑΚ, Ανάπτυξη του ιατρικού και λοιπού εξοπλισμού των υφιστάμενων ΙΑΚ
- Επάνδρωση των υφιστάμενων και των νεοϊδρυόμενων ΙΑΚ με ειδικά εκπαιδευμένο και επιμορφωμένο προσωπικό, για να παρέχουν οργανωμένες και επιστημονικά ορθές υπηρεσίες στους τομείς της πρόληψης και προαγωγής της υγείας
- Κινητές μονάδες πρωτοβάθμιας και ψυχικής φροντίδας υγείας
- Υιοθέτηση της «Ηλεκτρονικής Κάρτας Υγείας» για τη διευκόλυνση της επαφής με τις μονάδες παροχής φροντίδας υγείας και την ηλεκτρονική διακίνηση των ιατρικών δεδομένων κάθε ασθενούς
- Δημιουργία Οπτικοακουστικού Υλικού για την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των Ρομά και των λειτουργιών υγείας

Δυνητικοί Τελικοί Δικαιούχοι Πυλώνα 2

- ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού
- Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου των Ο.Τ.Α. α΄ και β΄ βαθμού
- Τοπικές Ενώσεις Δήμων, Αναπτυξιακές Επιχειρήσεις ή Αναπτυξιακές Συμπράξεις Δήμων
- Υγειονομικές Περιφέρειες (Υ.ΠΕ.)
- Νοσοκομεία, ΝΠΔ.Δ. στον χώρο της Υγείας (πχ ΕΚΑΒ, Θεραπευτικές Κοινότητες κλπ)
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις με δραστηριοποίηση στην ομάδα των Ρομά ή στο χώρο της Υγείας

Πυλώνας 3: Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση

Γενικός Στόχος Πυλώνα 3

Η επίλυση του στεγαστικού ζητήματος υπήρξε καίριο πρόβλημα όλων των προηγούμενων στρατηγικών σχεδίων δράσης για τους Ρομά, δεδομένου ότι η ανάγκη αυτή προέκυπτε ως θεμελιώδης τόσο αντικειμενικά όσο και από τους ίδιους. Ωστόσο, λόγω της οικονομικής κρίσης έχει επέλθει δραματική μείωση του οικονομικού αντικειμένου των Ρομά, οι οποίοι βιώνουν με μεγαλύτερη σφοδρότητα την ανεργία, τη μεγέθυνση του χάσματος μεταξύ πλουσίων και φτωχών και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Έτσι το ζήτημα της απασχόλησης αποτελεί σήμερα βασική αιτία αποκλεισμού των Ρομά αλλά και κυρίαρχο θέμα για το στρατηγικό σχεδιασμό.

Η ενίσχυση της απασχόλησης και η επαγγελματική κατάρτιση αποτελούν βασικό πυλώνα του στρατηγικού σχεδιασμού για την κοινωνική ένταξη των Ρομά ήδη στο επίπεδο των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ακόμα περισσότερο στο επίπεδο της Ελλάδας, καθώς πλέον δεν μιλάμε απλά για τις δυσκολίες μίας ανταγωνιστικής αγοράς εργασίας αλλά για την πλήρη κατάρρευση του οικονομικού οικοδομήματος και της αγοραστικής δύναμης στα οποία στηρίζονταν όλα τα παραδοσιακά επαγγέλματα των Ρομά. Οι πολιτικές, επομένως, πρέπει να έχουν πολλαπλούς στόχους και να διαφοροποιούνται ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όχι μόνο των Ρομά αλλά και της τοπικής κοινωνίας στην οποία διαβιών. Οι πολιτικές για την ενίσχυση της απασχόλησης θα πρέπει να περιλαμβάνουν και παθητικά μέτρα (συμβουλευτική, επαγγελματικό προσανατολισμό, κατάρτιση κλπ) αλλά και ενεργητικά (πχ επιδότηση θέσεων εργασίας, ενίσχυση νέων επιχειρήσεων, ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας κλπ).

Συνεπώς, γενικός στόχος του Πυλώνα είναι η παρέμβαση σε πολλά επίπεδα για την ποσοτική βελτίωση της απασχόλησης, δηλαδή την αύξηση της απασχόλησης και τη μείωση της ανεργίας, καθώς και την ποιοτική, δηλαδή την απόκτηση ή βελτίωση επαγγελματικών προσόντων, την είσοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας, την ανάπτυξη του επιχειρείν και της κοινωνικής οικονομίας.

Ιεράρχηση των αναγκών και προτεραιτήτων Πυλώνα3

Από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης και την έρευνα πεδίου, που διενεργήθηκε στο πλαίσιο του παρόντος έργου, προκύπτουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της απασχόλησης της ομάδας στόχου και κατ' επέκταση οι προτεραιότητες της παρέμβασης.

Σε πρώτη εικόνα το ζήτημα της απασχόλησης και της ανεργίας στους Ρομά της Κρήτης ακολουθεί τα ποσοστά του γενικού πληθυσμού. Όμως στην πραγματικότητα η εικόνα είναι ακόμη χειρότερη, καθώς δηλώνουν απασχολούμενοι και Ρομά που δεν έχουν πλήρη ή σταθερή απασχόληση, ενώ άνεργοι με την τυπική έννοια του όρου είναι όσοι έχουν κάρτα ανεργίας του ΟΑΕΔ, δηλαδή ακολούθησαν την τυπική διαδικασία εγγραφής. Επίσης οι γυναίκες Ρομά δηλώνουν απασχολούμενες, όμως κατά κανόνα είτε δεν εργάζονται είτε βοηθούν το σύζυγο ή τον πατέρα. Επιπλέον η συντριπτική πλειοψηφία των Ρομά ασχολείται μόνο με το εμπόριο ενδυμάτων, υποδημάτων και οικιακού εξοπλισμού και λιγότερο φρούτων και κηπευτικών σε λαϊκές αγορές ή με το πλανόδιο εμπόριο των ίδιων προϊόντων. Συνήθως είναι αυτοαπασχολούμενοι με εργαζόμενο τον ίδιο τον «επιχειρηματία» ή με προσωπικό μέλη της οικογένειας. Μισθωτούς Ρομά δεν συναντάμε ιδιαίτερα. Μετά δε την πτώση του κλάδου των οικοδομών δεν απαντώνται και εργάτες οικοδομών ή άλλων τεχνικών επαγγελμάτων. Γενικά ενώ οι Ρομά είναι ανήσυχοι από τη φύση τους, δεν αναζητούν άλλου είδους εργασία, καθώς θεωρούν είτε ότι δεν έχουν τη δυνατότητα για κάτι άλλο είτε ότι καλύπτονται από τα διάφορα επιδόματα, ενώ δυσκολεύονται να συμπράξουν μεταξύ τους, στοιχείο που αποδεικνύει έμπρακτα την ανάγκη για ενδυνάμωση και κινητοποίηση της ομάδας στόχου.

Με βάση τα νέα οικονομικά δεδομένα οι Ρομά φαίνεται να παραμένουν στην ανεργία για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα σε σχέση με το γενικό πληθυσμό της Περιφέρειας, που απασχολείται και σε εποχιακά επαγγέλματα του τουρισμού. Οι Ρομά εστιάζουν ως προς την οικονομική τους δραστηριότητα στο εμπόριο, τις περισσότερες φορές χωρίς την τήρηση των νόμιμων προϋποθέσεων, ενώ απουσιάζουν πλήρως από το χώρο της εστίασης, των ξενοδοχείων, τις μεταφορές, διάφορες υπηρεσίες όπως πχ καθαρισμού και άλλες τεχνικές δραστηριότητες, τη δημόσια διοίκηση και βεβαίως την εκπαίδευση και άλλες επιστημονικές δραστηριότητες. Σημαντικός παράμετρος είναι και το μεγάλο ποσοστό αναλφαβητισμού που αποτελεί τροχοπέδη τόσο στην ανάπτυξη άλλων επαγγελματικών δραστηριοτήτων όσο και στην παροχή μισθωτής εργασίας.

Κατόπιν αυτών, προτεραιότητες του ερευνώμενου στρατηγικού σχεδιασμού πρέπει να είναι η τακτοποίηση-νομιμοποίηση των εμπορικών δραστηριοτήτων, η μείωση του αναλφαβητισμού των ενηλίκων, η βελτίωση δεξιοτήτων και η ανάπτυξη νέων, η ενίσχυση και ανάπτυξη των υφιστάμενων επαγγελματικών δραστηριοτήτων, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής οικονομίας, η ενίσχυση νέων επιχειρήσεων, αλλά και η εξοικείωση με τη μισθωτή εργασία ιδιαίτερα όσον αφορά τις γυναίκες.

Προτεινόμενοι Άξονες και Προτεραιότητες Πυλώνα3

Πυλώνας 3: Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση
Προτεινόμενος Άξονας 1: Προώθηση στην Απασχόληση
Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση επαγγελματικών δεξιοτήτων
Προτεραιότητα 2: Προσωπική ανάπτυξη Ρομά βάσει ιδιαιτεροτήτων

Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση επαγγελματικών δεξιοτήτων

Ειδικός στόχος είναι η εφαρμογή μέτρων και η υλοποίηση δράσεων προσδιορισμένων σύμφωνα με τα ειδικότερα χαρακτηριστικά των Ρομά της Περιφέρειας Κρήτης σε σχέση με την απασχόληση, ώστε αφενός να μειωθεί η ανεργία του συγκεκριμένου πληθυσμού αφετέρου να βελτιωθεί η θέση τους στην αγορά εργασίας. Το μέτρο αυτό στοχεύει στη βελτίωση των υφιστάμενων δεξιοτήτων και την ανάπτυξη νέων, στην ανάπτυξη των επαγγελματικών ενασχολήσεων, στην εξοικείωση με μισθωτή εργασία.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι :

- Εκπόνηση πρωτογενών ερευνών για την τοπική οικονομία σε σχέση με την ομάδα στόχο
- Κατάρτιση σε αντικείμενα της τοπικής οικονομίας (εμπόριο, τουρισμός, τεχνικές και αγροτικές εργασίες κλπ)
- Υλοποίηση εκπαιδευτικών κύκλων κατάρτισης (τύπου Voucher)
- Ολοκληρωμένα προγράμματα τύπου ΤΟΠΣΑ-ΤΟΠΕΚΟ
- Δράσεις ενίσχυσης για την ένταξη στην αγορά εργασίας

Προτεραιότητα 2: Προσωπική ανάπτυξη Ρομά βάσει ιδιαιτεροτήτων

Ειδικός στόχος είναι η εφαρμογή μέτρων και δράσεων με βάση τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες του πληθυσμού των Ρομά, τις υπάρχουσες βασικές δεξιότητες και εμπειρίες, ώστε να επιτευχθεί αναβάθμιση των δεξιοτήτων, εξοικείωση με το θεσμικό πλαίσιο και εν τέλει απάντηση στις προσωπικές ανάγκες σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά του ίδιου και της περιοχής που διαβιεί.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι:

- Προκατάρτιση, Εκμάθηση γλώσσας-θεσμικού πλαισίου-επαφής με υπηρεσίες

- Συμβουλευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες, Εκπόνηση Ατομικών Σχεδίων Εκπαιδευτικής και Επαγγελματικής Διαδρομής

Πυλώνας 3: Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση
Προτεινόμενος Άξονας 2: Ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας
Προτεραιότητα 1: Ανάπτυξη της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας
Προτεραιότητα 2: Πολιτικές προώθησης της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας

Προτεραιότητα 1: Ανάπτυξη της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Ειδικός στόχος του Μέτρου είναι η μείωση της ανεργίας των Ρομά με την αξιοποίηση των νέων μορφών οικονομίας, όπως η κοινωνική, η ανάπτυξη της συνεργατικότητας, η αξιοποίηση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών μέσω της προσφοράς βιώσιμων υπηρεσιών στην τοπική κοινωνία, αλλά και η δημιουργία θέσεων εργασίας για Ρομά και η εξυπηρέτηση των αναγκών της ομάδας.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι :

- Ενίσχυση για τη δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων. Ειδικά, ενίσχυση για τη δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων από γυναίκες (συνεταιρισμοί παραγωγής και εμπορίας τοπικών ειδών, ρούχων, ειδών λαϊκής τέχνης, δομές κοινωνικής φροντίδας (φροντίδα ηλικιωμένων, παιδιών κλπ)
- Κύκλοι κατάρτισης για την εισαγωγή και εξοικείωση με το θεσμό της κοινωνικής οικονομίας. Ολοκληρωμένη επιχειρηματική και νομική υποστήριξη για θέματα συγκρότησης και ανάπτυξης επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας.

Προτεραιότητα 2: Πολιτικές προώθησης της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας

Ειδικότεροι στόχοι του Μέτρου είναι η ανάπτυξη των υφιστάμενων επαγγελματικών ενασχολήσεων, η θεσμική τακτοποίηση-νομιμοποίηση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, η ανάπτυξη επιχειρηματικότητας μικρής κλίμακας, η στήριξη των Ρομά για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων.

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι:

- Χρηματοδότηση/παροχή κινήτρων για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για Ρομά
- Κίνητρα για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και επιχειρηματικών δράσεων με κατάρτιση «νέων επιχειρηματιών», μικροπιστώσεις, θερμοκοιτίδα κλπ

- Ενίσχυση της υφιστάμενης επιχειρηματικής δραστηριότητας των Ρομά
- Κίνητρα για τη θεσμική τακτοποίηση επιχειρηματικής δραστηριότητας πχ μικροπιστώσεις
- Ολοκληρωμένα προγράμματα επιμόρφωσης-κατάρτισης-απασχόλησης Ρομά σε επιχειρήσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα (τύπου Κοινωφελούς Εργασίας)
- Ενίσχυση δημοτικών ή ιδιωτικών επιχειρήσεων, ώστε να αναπτύσσεται τοπική δικτύωση και οικονομική συνεργασία σε αντικείμενα που ανταποκρίνονται στις ικανότητες της ομάδας στόχου (πχ καθαριότητα, περιποίηση πρασίνου, ανακύκλωση κλπ)
- ΣΥΥ για τη διαμόρφωση επιχειρηματικού σχεδίου, πρότασης χρηματοδότησης, για την εμφύχωση και ενδυνάμωση των ανέργων Ρομά για την πρόσβαση στην εργασία και την εξοικείωση με τη μισθωτή εργασία
- Δράσεις Δικτύωσης, Ευαισθητοποίηση κοινωνικού περιβάλλοντος για την αποδοχή και την άμεση υποστήριξη από την τοπική κοινωνία, Εκπαίδευση/επιμόρφωση προσωπικού για την καταπολέμηση των στερεοτύπων
- Χωροθέτηση και οργάνωση υπαίθριων αγορών

Δυνητικοί Τελικοί Δικαιούχοι Πυλώνα 3

- ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού
- Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου των Ο.Τ.Α. α΄ και β΄ βαθμού
- Τοπικές Ενώσεις Δήμων, Αναπτυξιακές Επιχειρήσεις ή Αναπτυξιακές Συμπράξεις Δήμων, Διαδημοτικές Επιχειρήσεις και Αστικές Εταιρείες που έχουν συσταθεί από τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις με δραστηριοποίηση στην ομάδα των Τσιγγάνων ή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κοινωνικού τομέα
- Πιστοποιημένα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης
- Φορείς του Δημοσίου, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου που τελούν υπό την εποπτεία του Δημοσίου, που έχουν δραστηριοποιηθεί στο παρελθόν έχοντας εφαρμόσει αποδεδειγμένα σχετικές δράσεις.

Πυλώνας 4: Εκπαίδευση

Γενικός Στόχος Πυλώνα 4

Η εκπαίδευση είναι γενικά αποδεκτό ότι διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού, ενώ συνολικά η σχολική ζωή και το σχολικό περιβάλλον, ως μικρογραφία της κοινωνίας, αποτελούν τη βάση για την ομαλή ένταξη ενός παιδιού στο κοινωνικό του περιβάλλον. Πολύ δε περισσότερο στην περίπτωση των παιδιών Ρομά η ένταξη και παραμονή στο σχολικό περιβάλλον είναι εργαλείο για την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού. Λειτουργεί δε μακροπρόθεσμα γιατί επηρεάζει τον τρόπο σκέψης και λειτουργίας των επόμενων γενεών.

Ωστόσο πολλές φορές το ίδιο το σχολείο, ως περιβάλλον που αναπαράγονται οι συμπεριφορές της υπόλοιπης κοινωνίας, μπορεί να αποτελέσει την αιτία για την περιθωριοποίηση ενός παιδιού, που το οδηγεί στην απομάκρυνση από αυτό και εν τέλει στον κοινωνικό αποκλεισμό.

Σημαντικό είναι ακόμη να επισημανθεί ότι οι ιδιαίτερες συνθήκες διαβίωσης και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των Ρομά αποτελούν πραγματικά εμπόδια για την ένταξη ενός παιδιού Ρομά στο σχολικό περιβάλλον και τη συνέχιση της φοίτησης.

Για τους λόγους αυτούς βασική επιδίωξη του Πυλώνα της Εκπαίδευσης είναι από τη μία η αύξηση της εγγραφής στο σχολείο, η ένταξη των παιδιών Ρομά στη σχολική κοινότητα, η μείωση της σχολικής διαρροής και η συνέχιση σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, αλλά και διά βίου, ώστε να ανέβει το μορφωτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο των παιδιών αλλά και των ενηλίκων.

Ιεράρχηση των αναγκών και προτεραιτήτων Πυλώνα 4

Μία από τις εκφάνσεις του κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν οι Ρομά είναι και αυτή του σχολείου. Παρά το γεγονός ότι οι Ρομά αντιμετωπίζουν επιφυλακτικά ή και επικριτικά το θεσμό του σχολείου και όλα όσα συνεπάγεται, η υπόλοιπη κοινωνία δεν έχει κάνει θεαματικές προσπάθειες για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στο σχολείο και την άρση των επιφυλάξεων των γονέων. Με εξαίρεση κάποια βήματα των τελευταίων ετών σε σχέση με προγράμματα του Πανεπιστημίου για την ένταξη των Τσιγγανοπαίδων στην εκπαίδευση, οι τοπικές κοινωνίες ελάχιστα έχουν κάνει στην κατεύθυνση αυτή. Ο εν τοις πράγμασι αποκλεισμός των Ρομά από την εκπαίδευση αντικατοπτρίζεται και στο ζήτημα της απασχόλησης, για την οποία αποτελεί τροχοπέδη.

Η ΕΕ έχει θέσει την εκπαίδευση ως βασικό πυλώνα σχεδιασμού δράσεων για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στοχεύοντας στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού με μία σειρά από πολιτικές που θα αντιμετωπίζουν τις πολύμορφες ανάγκες της ομάδας αυτής.

Η σχέση των Ρομά με την εκπαίδευση χαρακτηρίζεται γενικότερα όσον αφορά τα παιδιά από την έλλειψη προσχολικής αγωγής, την καθυστέρηση εγγραφής και έναρξης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, την ελλιπή παρακολούθηση και συνεπώς τη χαμηλή επίδοση, την πρόωρη διακοπή της υποχρεωτικής φοίτησης αλλά και τις ρατσιστικές συμπεριφορές από το σχολικό περιβάλλον. Όσον αφορά τους ενήλικες η σχέση τους χαρακτηρίζεται από την επιφύλαξη ως προς το ρόλο του σχολείου στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών, καθώς και από υψηλό βαθμό αναλφαβητισμού.

Από την έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε στην Περιφέρεια Κρήτης προκύπτει ότι όσον αφορά στην αστική περιοχή του Ηρακλείου (Πόρος-Κατσαμπάς) το ποσοστό εγγραφής και φοίτησης των παιδιών είναι μεγαλύτερο σε σχέση με τα παιδιά των οικογενειών του καταυλισμού. Και στις δύο όμως περιπτώσεις διακόπτονται νωρίς κυρίως για οικονομικούς ή κοινωνικούς λόγους, ενώ σε πολλές άλλες καθυστερεί η εγγραφή τους. Κατά τη διάρκεια δε της παραμονής τους αντιμετωπίζουν αρκετά προβλήματα λόγω δυσκολίας στην ομιλία και την κατανόηση. Επίσης οι μεγαλύτεροι σε ηλικία είναι στη συντριπτική τους πλειοψηφία αναλφάβητοι με μεγαλύτερο το ποσοστό των γυναικών, που δυσκολεύεται ακόμη και στην επαφή με τις υπηρεσίες. Προέκυψε επίσης ότι η νεότερη γενιά γονέων Ρομά διατηρεί λιγότερες επιφυλάξεις για το σχολείο, δεδομένου ότι είχαν μια στοιχειώδη επαφή με αυτό ως παιδιά.

Ως εκ τούτου οι προτεραιότητες του Πυλώνα είναι πρώιμη εισαγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα μέσω της προσχολικής αγωγής, η μείωση της σχολικής διαρροής, η διευκόλυνση της πρόσβασης και φοίτησης των παιδιών σε όλες τις βαθμίδες και παράλληλα η βελτίωση του κοινωνικού πολιτιστικού επιπέδου των ενηλίκων και η μείωση του αναλφαριθμητισμού.

Προτεινόμενοι Άξονες και Προτεραιότητες Πυλώνα 4

Πυλώνας 4: Εκπαίδευση

Προτεινόμενος Άξονας 1: Ένταξη των παιδιών Ρομά στην Εκπαίδευση

Προτεραιότητα 1: Προσχολική Αγωγή

Προτεραιότητα 2: Μείωση Σχολικής διαρροής

Προτεραιότητα 1: Προσχολική Αγωγή

Ειδικός στόχος του Μέτρου είναι η πρώιμη είσοδος των νηπίων Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα με στόχο την αρμονική ένταξη σε αυτό, την εξοικείωση του πληθυσμού Ρομά και μη Ρομά με τη συμμετοχή των παιδιών και την ευαισθητοποίηση και επιμόρφωση των λειτουργών της εκπαίδευσης και των φροντιστών των παιδιών

Επιμέρους δράσεις μπορεί να είναι:

- παραγωγή και εφαρμογή ειδικού διδακτικού υλικού για παιδιά Ρομά προσχολικής ηλικίας.
- ενίσχυση ειδικών μορφών διδασκαλίας (π.χ. μουσική διδασκαλία)

Προτεραιότητα 2: Μείωση Σχολικής διαρροής

Ειδικοί στόχοι του Μέτρου είναι η ένταξη και επιτυχημένη φοίτηση, η συνέχιση των σπουδών στη δευτεροβάθμια και την επαγγελματική ή τριτοβάθμια εκπαίδευση, η διασφάλιση της απρόσκοπτης φοίτησης, η επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών της εκπαίδευσης, η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας για την πρόληψη ή αντιμετώπιση συγκρούσεων και την ενίσχυση των κοινωνικών δεσμών, η δημιουργία υποστηρικτικών

δομών των μαθητών Ρομά, ώστε να μπορούν να εντάσσονται ομαλά στις σχολικές τάξεις, η επιμόρφωση των γονέων για την εμπέδωση του δικαιώματος της μόρφωσης των παιδιών τους

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι:

- Παροχή κινήτρων για την εγγραφή και επιτυχή φοίτηση παιδιών Ρομά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Παροχή Υποτροφιών για παιδιά Ρομά για τη συνέχιση της φοίτησής τους στα Ανώτατα και Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ή τις επαγγελματικές σχολές
- Λειτουργία Υποστηρικτικών Δομών οι οποίες θα προσφέρουν υποστήριξη στους μαθητές (ενισχυτική διδασκαλία, πολιτιστικές δραστηριότητες, σίτιση, λουτρά κλπ)
- Λειτουργία Σχολών γονέων Ρομά
- επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικής διδασκαλίας και ενίσχυση των τυπικών προσόντων τους
- Η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας που συμβιώνει με Ρομά για την πρόληψη ή αντιμετώπιση συγκρούσεων και την ενίσχυση των κοινωνικών δεσμών
- Διευκόλυνση της πρόσβασης των μαθητών

Πυλώνας 4: Εκπαίδευση

Προτεινόμενος Άξονας 2: Δια βίου Μάθηση/ Επιμόρφωση Ενηλίκων

Προτεραιότητα 1: Καταπολέμηση του αναλφαβητισμού

Προτεραιότητα 1: Καταπολέμηση του αναλφαβητισμού

Ειδικοί στόχοι του Μέτρου είναι η μείωση του αναλφαβητισμού, η απόκτηση αυτοεκτίμησης, η εκπαιδευτική υποστήριξη στους ενήλικες Ρομά, η προώθηση της δια βίου εκπαίδευσης, η ανάπτυξη των προγραμμάτων, που προσφέρουν εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε όλους ανεξάρτητα από την ηλικία τους, η στήριξη των γυναικών Ρομά, η ευαισθητοποίηση του γενικού πληθυσμού και των εμπλεκόμενων στην εκπαίδευση ενηλίκων

Επιμέρους Δράσεις μπορεί να είναι:

- Προγράμματα επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης στοχευμένα στην ομάδα στόχο για την ανάπτυξη δεξιοτήτων, παροχή κινήτρων παρακολούθησης και πιστοποίηση προσόντων

- Κίνητρα για την παρακολούθηση Σχολείων 2ης Ευκαιρίας, με στόχο την περάτωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης-σύνδεση με την απασχόληση
- Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικής διδασκαλίας
- Προσέλκυση του Ενήλικου πληθυσμού στα Προγράμματα Επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης με την παροχή κινήτρων, ενίσχυση των τυπικών προσόντων τους
- Δημιουργία ειδικών Προγραμμάτων γραμματισμού για τις γυναίκες Ρομά και παροχή κινήτρων για τη στήριξή τους στην παρακολούθηση-σύνδεση με την προσχολική αγωγή και την απασχόληση
- Προγράμματα μείωσης του αναλφαβητισμού
- Δημιουργία και αναπαραγωγή ειδικού διδακτικού υλικού προσαρμοσμένου στους ενήλικες Ρομά, απόκτηση της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής.

Δυνητικοί Τελικοί Δικαιούχοι Πυλώνα 4

- ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού
- Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου των Ο.Τ.Α. α΄ και β΄ βαθμού
- Τοπικές Ενώσεις Δήμων, Αναπτυξιακές Επιχειρήσεις ή Αναπτυξιακές Συμπράξεις Δήμων, Διαδημοτικές Επιχειρήσεις και Αστικές Εταιρείες που έχουν συσταθεί από τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Πιστοποιημένα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης
- Φορείς του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ. που τελούν υπό την εποπτεία του Δημοσίου, που έχουν δραστηριοποιηθεί στο παρελθόν έχοντας εφαρμόσει αποδεδειγμένα σχετικές δράσεις.
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις με δραστηριοποίηση στην ομάδα των Τσιγγάνων ή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κοινωνικού τομέα

Οριζόντια θέματα

Όπως εκτενώς αναλύθηκε παραπάνω, οι κατευθυντήριες γραμμές της Ε.Ε. και οι συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης περιλαμβάνουν συγκεκριμένους στόχους, που σχετίζονται με την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά, βασιζόμενοι στους τέσσερις βασικούς πυλώνες. Ωστόσο για τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των Ρομά και του υπόλοιπου πληθυσμού οι πολιτικές για την πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση, την υγειονομική περίθαλψη και τη στέγαση πρέπει να υλοποιούνται σε συνδυασμό με οριζόντιες πολιτικές, όπως η παροχή προσωπικών εγγράφων, η ενίσχυση της συμμετοχής τους στις τοπικές και περιφερειακές αρχές, η ενίσχυση του διαλόγου με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι δράσεις πολιτισμού.

Σύμφωνα με το Πλαίσιο Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά ¹⁴ οι οριζόντιες αυτές δράσεις εξειδικεύονται σε εθνικό επίπεδο σε παρεμβάσεις που αφορούν σε:

- Τακτοποίηση Αστικοδημοτικής Κατάστασης
- Πολιτισμό
- Ευαισθητοποίηση

Τακτοποίηση Αστικοδημοτικής Κατάστασης

Είναι γεγονός ότι η Ελλάδα βιώνει μία οικονομική και κοινωνική κρίση άνευ προηγουμένου με συνέπεια μεγάλο μέρος του πληθυσμού να ζει κάτω από αντίξοες συνθήκες, ενώ η ίδια η Πολιτεία έχει αρχίσει να μιλά για ανθρωπιστική κρίση. Με δεδομένη τη ραγδαία κατάρρευση του οικονομικού επιπέδου όλων των Ελλήνων, γίνεται εύκολα αντιληπτό, ότι συνθήκες διαβίωσης των Ρομά έχουν επιδεινωθεί ακόμη περισσότερο με κύρια σημεία την έλλειψη στέγης, την κακή κατάσταση της υγείας, την ανεργία και τη σχολική διαρροή.

Πέρα όμως από την κακή οικονομική κατάσταση της Ελλάδας, που προφανώς επηρεάζει και τους Ρομά, βασική αιτία των προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν, είναι μη τακτοποίηση της αστικής και δημοτικής κατάστασης των Ρομά. Η έλλειψη αυτή οδηγεί βεβαίως στην αδυναμία απόδειξης της ίδιας της ύπαρξής τους με όλες τις συνέπειες, αποτελεί δε βασικό εμπόδιο για την κοινωνική τους ένταξη, αφού το σύνολο των δικαιωμάτων ή και παροχών που άπτονται των παραπάνω τομέων προϋποθέτουν την τακτοποίηση των προσωπικών στοιχείων.

Ενδεικτικές δράσεις μπορεί να είναι :

- Εκστρατεία ενημέρωσης των Ρομά για την τακτοποίηση της Αστικής και Δημοτικής Κατάστασής τους, προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στους βασικούς τομείς οργάνωσης της πολιτείας (υγεία, εκπαίδευση, απασχόληση, κατοικία, το δικαίωμα το εκλέγειν και εκλέγεσθαι, κτλ.), που θα συμβάλει στην κοινωνική τους ένταξη.
- Σχεδιασμός και Αναπαραγωγή έντυπου, ψηφιακού και οπτικοακουστικού Υλικού που θα χρησιμοποιηθεί για την ενημέρωση των Ρομά
- Παραγωγή ειδικών σποτ για τα ΜΜΕ και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

¹⁴ Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (Αθήνα 2011)

- Σεμινάρια ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης των στελεχών των εμπλεκόμενων φορέων

Δράσεις Πολιτισμού

Είναι κοινά αποδεκτό συμπέρασμα σε όλες τις μελέτες που αφορούν στον πληθυσμό Ρομά, ότι υπάρχει σημαντική υστέρηση όσον αφορά τη γνωριμία με τον πολιτισμό των Τσιγγάνων, ενώ είναι πολύ μικρή η εξοικείωση των ίδιων των Τσιγγάνων με τα πολιτιστικά δρώμενα της τοπικής κοινωνίας.

Είναι δεδομένο ότι η κουλτούρα των Ρομά αναπαράγεται μέσα από την καθημερινότητά τους, αποτελεί δηλαδή ένα σύνολο βιωματικών στοιχείων, που κατά κανόνα αντιμετωπίζονται με αρνητική προδιάθεση από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Ωστόσο κάθε πολιτική κοινωνικής ένταξης προϋποθέτει την ισοτιμία των μελών κάθε κοινωνίας και το σεβασμό των ιδιαιτεροτήτων τους, συνεπώς και το σεβασμό του κοινωνικού αυτοπροσδιορισμού των Ρομά μέσα από την ιδιαίτερη κουλτούρα τους. Οι δράσεις στον τομέα του πολιτισμού στόχο θα έχουν τη διατήρηση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας των Ρομά, αλλά και την καταπολέμηση του στερεοτύπου, με σύγχρονους όρους και εκφραστικά μέσα, με ανταλλαγές πολιτισμικών στοιχείων με τον υπόλοιπο πληθυσμό, ταυτόχρονα δε τη μύηση των Ρομά στα σύγχρονα πολιτιστικά και κοινωνικά δρώμενα της περιοχής που κατοικούν, ώστε σταδιακά να διαμορφωθεί αμοιβαία κατανόηση και αποδοχή στην τοπική κοινωνία.

Ενδεικτικές δράσεις:

- Δημιουργία Πολιτιστικών Εργαστηρίων για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων παιδιών Ρομά μέσα από τη μουσική, το χορό, το θέατρο, τα εικαστικά, τη φωτογραφία κλπ
- Δημιουργία στοχευμένου ψηφιακού υλικού και τεχνολογικών εφαρμογών πολιτιστικού περιεχομένου για την εξοικείωση με τον πολιτισμό των Ρομά και για την προσέλκυση των Ρομά και ιδιαίτερα των παιδιών με τον πολιτισμό και τις δραστηριότητες της περιοχής
- Διοργάνωση Κοινών Πολιτιστικών Εκδηλώσεων (Τσιγγάνων και λοιπού πληθυσμού), για την ανάπτυξη διαπολιτισμικού διαλόγου.
- Προγράμματα Επισκέψεων των Ρομά σε Μνημεία, Μουσεία, Θέατρα και άλλα πολιτιστικά και καλλιτεχνικά δρώμενα, ενθάρρυνση και υποστήριξη της συμμετοχής τους στις πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες των τοπικών κοινωνιών
- Ευαισθητοποίηση των γονέων Ρομά για την υποστήριξη της δραστηριοποίησης των παιδιών τους στα πολιτιστικά δρώμενα
- Διοργάνωση Σεμιναρίων των υπαλλήλων εμπλεκόμενων φορέων και των εκπαιδευτικών για την εξοικείωση και την απόκτηση γνώσεων του Τσιγγάνικου Πολιτισμού.
- Προώθηση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων τους μέσα από τα ΜΜΕ

Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης

Στο πλαίσιο ανάλυσης κάθε Πυλώνα αναφέρονται δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης ανάλογα με το ειδικότερο θέμα. Οι δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης στοχεύουν σε δύο κατευθύνσεις, αφενός στην ομάδα στόχο και αφετέρου στον υπόλοιπο πληθυσμό.

Η κοινότητα των Ρομά, είτε ζουν εντός οικισμών είτε στον αστικό ιστό, αντιμετωπίζει με καχυποψία κάθε δράση που υλοποιείται και αφορά στον πληθυσμό Ρομά, ενώ πολύ συχνά δεν έχει πρόσβαση στην πληροφορία σχετικά με τις δράσεις αυτές. Είναι δε κοινή αντίληψη ότι τις περισσότερες φορές η συμμετοχή των Ρομά έχει οικονομικά κίνητρα. Ωστόσο ακόμη κι αν το κίνητρο για τη συμμετοχή είναι οικονομικό, δεν πρέπει να παραβλέπουμε τη θετική επιρροή που έχει για κάθε ωφελούμενο η συναναστροφή με άτομα εκτός της ομάδας αναφοράς. Η διεύρυνση της συμμετοχής των Ρομά στις δράσεις που στοχεύουν σε αυτούς αποτελεί ένα μέσο για την ενίσχυση της κοινωνικής τους ένταξης.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχει προκατάληψη και στερεοτυπική συμπεριφορά απέναντι στους Ρομά από τον υπόλοιπο πληθυσμό, που δυσκολεύει την υλοποίηση δράσεων για την ομάδα στόχο και προφανώς δεν προάγει την κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη. Είναι επομένως απαραίτητη η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας, προκειμένου να αρθούν τα στερεότυπα και η καχυποψία.

Οι επιμέρους δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης θα υλοποιηθούν αποτελεσματικότερα αν υπάρξει συνεργασία και συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων κάθε φορά φορέων και κυρίως του ίδιου του πληθυσμού Ρομά.

Εξειδίκευση δράσεων ανά οικισμό – Δήμο

Τα αποτελέσματα της αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης και ο σχεδιασμός που παρουσιάστηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια αναφέρονται στον πληθυσμό Ρομά της Περιφέρειας Κρήτης, ανάλογα με την περιοχή και τις συνθήκες διαβίωσής τους. Παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις, που έχουν να κάνουν κυρίως με το χώρο όπου διαβιούν, παρατηρήθηκαν πολλά κοινά σημεία στο σύνολο του πληθυσμού των Ρομά είτε αυτοί κατοικούν εντός οικισμών/καταυλισμών είτε στον αστικό ιστό. Αυτά έχουν να κάνουν με την οικογενειακή και δημοτική κατάσταση, την εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάσταση, τις συνθήκες διαβίωσης, καθώς δεν διαπιστώθηκε διαφοροποίηση ως προς το μέσο όρο αριθμού μελών ανά οικογένεια, την κατανομή ανά φύλο στις διάφορες ομάδες, την ηλικιακή διάρθρωση, τα πρότυπα που ακολουθεί ο πληθυσμός των Ρομά, τη γλωσσική επικοινωνία, το εκπαιδευτικό επίπεδο και τις εκπαιδευτικές δυσχέρειες, την εργασιακή κατάσταση, την ασφάλιση, τις συνθήκες διαβίωσης. Αν και η ένταση των αναγκών διαφοροποιείται μεταξύ των εντός και των εκτός καταυλισμού, κρίνουμε ότι δεν πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των δύο αυτών ομάδων και κατά συνέπεια ότι είναι απαραίτητη η υλοποίηση όλων των περιγραφόμενων ενδεικτικών δράσεων για το σύνολο του πληθυσμού των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης.

Συνεπώς, με εξαίρεση τον Πυλώνα 1 που αφορά στις υποδομές, οι υπόλοιπες δράσεις των άλλων πυλώνων αφορούν στο σύνολο του πληθυσμού. Ειδικότερα όσον αφορά στις δράσεις

υποδομών γίνεται διάκριση ανάλογα με τη διαίρεση του πληθυσμού σε εντός και εκτός οικισμών/καταυλισμών. Οι δράσεις και ο προϋπολογισμός που αφορούν τους υφιστάμενους οικισμούς των Δήμων Χανίων, Ρεθύμνου και Ιεράπετρας περιλαμβάνουν ενέργειες για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης εντός των οικισμών, ενώ για τον οικισμό του Δήμου Ηρακλείου (Δύο Αοράκια) οι δράσεις και ο προϋπολογισμός αφορούν στη μετεγκατάσταση του οικισμού.

Επομένως στους υφιστάμενους οικισμούς των Δήμων Χανίων (Νεροκούρου), Ρεθύμνου (Τσεσμές) και Ιεράπετρας οι επιμέρους δράσεις του Πυλώνα 1 μπορεί να είναι:

- Η απόκτηση γης (αγορά, παραχώρηση, απαλλοτρίωση) για την επέκταση υφιστάμενου οικισμού με πλήρη υποδομή,
- Οι πολεοδομικές βελτιώσεις και αναπλάσεις, η βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος των οικισμών,
- Η κατασκευή όλων των απαραίτητων δικτύων υποδομών και έργων διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου, έργων οδοποιίας,
- Η δημιουργία ή διαμόρφωση και αξιοποίηση ελεύθερων χώρων (χώροι πρασίνου, αθλοπαιδιών, παιδικές χαρές, κτλ.)
- Η αγορά προκατασκευασμένων οικιών και η τοποθέτησή τους ή η κατασκευή οικιών σε οικισμό με πλήρη υποδομή και γενικότερα η αναζήτηση στεγαστικών λύσεων
- Η παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού

Αντίστοιχα στον οικισμό του Δήμου Ηρακλείου (Δύο Αοράκια) οι δράσεις του Πυλώνα 1 μπορεί να είναι :

- Η αποτύπωση των προς πολεοδόμηση περιοχών και η σύνταξη Κτηματολογίου, μελέτες χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού στη θέση που είτε θα αποκτηθεί γη για νέο οικισμό (μετεγκατάσταση) είτε θα επεκταθεί υφιστάμενος.
- Η εκπόνηση μελετών, σχεδίων και ερευνών για τον εντοπισμό των κατάλληλων θέσεων και την ολοκλήρωση της διαδικασίας παραχώρησης, αγοράς ή απαλλοτρίωσης,
- Η σύνταξη συμβολαίου ή η έκδοση πράξεων (διοικητικού ή νομοθετικού χαρακτήρα) για την αγορά έκτασης ή την παραχώρηση δημόσιων εκτάσεων ή τη συντέλεση απαλλοτρίωσης κλπ
- Η αγορά προκατασκευασμένων οικιών και η τοποθέτησή τους, η μεταφορά ή η κατασκευή οικιών σε οικισμό με πλήρη υποδομή και γενικότερα η αναζήτηση στεγαστικών λύσεων
- Η κατασκευή όλων των απαραίτητων δικτύων υποδομών και έργων διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου, έργων οδοποιίας,

- Μελέτες και έργα δημιουργίας ή διαμόρφωσης και αξιοποίησης ελεύθερων χώρων (χώροι πρασίνου, αθλοπαιδιών, παιδικές χαρές, κτλ.)
- Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού

Κεφάλαιο 5: Σύνδεση με το ΠΕΠ Κρήτης 2014 -2020 και Προϋπολογισμός Σχεδίου Δράσης

5.1 Σύνδεση των προτεινόμενων δράσεων με το ΠΕΠ Κρήτης 2014 – 2020

5.1.1 Χρηματοδοτικά μέσα και εργαλεία για την εφαρμογή της περιφερειακής στρατηγικής

Ο περιφερειακός σχεδιασμός για την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού και την ένταξη των Ρομά για την νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020 αποτελεί ένα φιλόδοξο σχέδιο της περιφέρειας Κρήτης δομημένο και σχεδιασμένο σύμφωνα με του πυλώνες της ευρωπαϊκή και της εθνικής στρατηγικής και πολιτικής για τους Ρομά. Περιλαμβάνει όλους τους άξονες όπως προκύπτουν και περιγράφονται στην ευρωπαϊκή και εθνική στρατηγική δηλαδή ,α) τη στέγαση και τις υποδομές, β)την απασχόληση, γ)την εκπαίδευση και δ)την υγεία, αναλύει δε σε επιμέρους θεματικές προτεραιότητες και εξειδικεύει σε μετρά τον περιφερειακό σχεδιασμό για την επίτευξη των παραπάνω στόχων.

Θα περιγράψουμε και θα αναφέρουμε τα χρηματοδοτικά μέσα και εργαλεία από τα οποία θα προκύψουν οι πόροι για την εφαρμογή της πολιτικής και της περιφερειακής στρατηγικής όπως αυτή περιγράφεται και αναλύεται σε προηγούμενα κεφάλαια.

Συμφώνα με τα σημερινά δεδομένα, τις ευρωπαϊκές και ελληνικές συνθήκες που επικρατούν τα τελευταία χρόνια, τα χρηματοδοτικά εργαλεία που διατίθενται για δυνητική χρηματοδότηση του σχεδίου είναι τα εξής :

- 1) Πόροι που προέρχονται από τα διαρθρωτικά ταμεία (ΕΣΠΑ 2014-2020)
- 2) Εθνικοί πόροι που χωρίζονται σε πόρους που προέρχονται από Πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων (κρατικός προϋπολογισμός) και από πόρους της περιφέρειας και των δήμων(κεντρικοί αυτοτελείς πόροι και έσοδα από ανταποδοτικά τέλη)
- 3) Πόροι από ειδικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής ένωσης
- 4) Πόροι από άλλους διεθνείς οργανισμούς
- 5) Πόροι του χρηματοδοτικού μηχανισμού του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου (ΕΟΧ 2015-2020)
- 6) Ιδιωτικοί πόροι είτε στο πλαίσιο ανάπτυξης δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης είτε κοινωνικής προσφοράς

Το βασικό και σταθερό εργαλείο χρηματοδότησης και ανάπτυξης άλλα και αυτό που ενδιαφέρει και θα συνδεθεί με τις προτεινόμενες δράσεις είναι το ΕΣΠΑ και ειδικά το ΕΠ Κρήτης το οποίο και θα αναφερθεί αναλυτικά και θα συνδεθεί με τους πυλώνες της στρατηγικής.

5.1.2 Το ΕΠ Κρήτης και η σύνδεση με τη στρατηγική

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης εγκρίθηκε στις 18.12.2014 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καλύπτοντας τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο σχετικό κοινοτικό κεκτημένο. Η Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι το ΠΕΠ συμβάλλει στην υλοποίηση της Στρατηγικής

της Ένωσης 2020 για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και συνάδει με τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, τον Κανονισμό (ΕΕ) 1301/2013, τον Κανονισμό (ΕΕ) 1304/2013 και το περιεχόμενο της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης με την Ελλάδα (ΕΣΠΑ 2014-2020).

Το ΕΠ Κρήτης 2014-2020 αποτελείται από 7 Άξονες Προτεραιότητας με 24 Επενδυτικές Προτεραιότητες, στους οποίους κατανέμονται οι πόροι των 11 Θεματικών Στόχων (ΘΣ) της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής 2020, όπως έχουν εξειδικευθεί σε περιφερειακό επίπεδο.

Οι άξονες του ΕΠ Κρήτης χρηματοδοτούνται μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και αναλύονται ακολούθως:

- Άξονας 1 «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης»
- Άξονας 2 «Βιώσιμη ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη»
- Άξονας 3 «Ενίσχυση της εκπαίδευσης και κοινωνικής συνοχής στην Κρήτη»
- Άξονας 4 «Προώθηση της απασχόλησης και προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές»
- Άξονας 5 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας στην Κρήτη»
- Άξονας Προτεραιότητας 6 «Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ»
- Άξονας Προτεραιότητας 7 «Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ»

Ο συνολικός προϋπολογισμός του ΕΠ Κρήτης ανέρχεται σε 434.883.122,5 ευρώ (με ποσοστό εθνικής συγχρηματοδότησης 20%) ΚΑΙ ήτοι:

		ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
ΕΤΠΑ	362.061.095,00	289.648.876,00	72.412.219,00
ΕΚΤ	72.822.027,50	58.257.622,00	14.564.405,50
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠ	434.883.122,50	347.906.498,00	86.976.624,50

Το ΕΠ Κρήτης προβλέπει και δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα σε δράσεις για την άμβλυση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ο άξονας 5 του ΕΠ «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας στην Κρήτη» έχει προϋπολογισμό ύψους 66.047.150,00 ευρώ – που αντιστοιχεί σε 15,19% του συνολικού προϋπολογισμού του ΕΠ δείχνοντας έτσι τη βαρύτητα που δίνεται σε θέματα αντιμετώπισης της ανθρωπιστικής κρίσης.

Μέσω του Άξονα 5 επιδιώκεται η διαφύλαξη και αναζωογόνηση του κοινωνικού ιστού της Περιφέρειας, η ενθάρρυνση της κοινωνικής και εργασιακής επανένταξης, η προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Επίσης ενισχύεται η καταπολέμηση των διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών και η βελτίωση της πρόσβασης επιμέρους ομάδων, όπως οι μετανάστες και οι Ρομά, στην εκπαίδευση.

Ο Άξονας 5 περιλαμβάνει τις ακόλουθες 6 Επενδυτικές Προτεραιότητες:

- **9i** Ενεργητική ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας
- **9ii Ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων (όπως οι Ρομά, οι άστεγοι, οι μετανάστες, οι αιτούντες άσυλο, οι πρόσφυγες, κλπ.)**
- **9iii** Καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού
- **9iv** Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας
- **9v** Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση
- **9vi** Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων.

Ο άξονας 5 μπορεί να είναι κυρίαρχα αυτός που εφάπτεται των πολιτικών αντιμετώπισης της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και της κοινωνικής ένταξης ωστόσο η στρατηγική για τους Ρομά είναι ευρύτερη και για την υλοποίηση της θα πρέπει να αξιοποιηθούν πόροι και από άλλους άξονες και επενδυτικές προτεραιότητες.

Από τον **Άξονα 1 «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης»** αξιοποιούνται πόροι από τις εξής προτεραιότητες:

- **2β)** ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ
- **2γ)** ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία

Από τον **Άξονα 2 «Βιώσιμη Ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη»** αξιοποιούνται πόροι από τις εξής προτεραιότητες:

- **4γ)** στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης·
- **5β)** προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα σε καταστροφές και αναπτύσσοντας συστήματα διαχείρισης καταστροφών
- **6β)** επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση

των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις·

- **6ε)** ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνηση και απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου·

Από τον **Άξονα 3 «Ενίσχυση της εκπαίδευσης και κοινωνικής συνοχής στην Κρήτη»** αξιοποιούνται πόροι από τις εξής προτεραιότητες:

- **9α)** επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωση των ανισοτήτων όσον αφορά στην κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθηση της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας
- **10)** επενδύσεις στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης

Από τον **Άξονα 4 «Προώθηση της Απασχόλησης και προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές»** αξιοποιούνται πόροι από τις εξής προτεραιότητες:

- **8iii)** αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων καινοτόμων, πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
- **8v)** προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές

Επιπρόσθετα από τον άξονα 7 του ΕΠ Κρήτης θα χρηματοδοτηθεί σύμβουλος υλοποίησης και αξιολόγησης της στρατηγικής για τους Ρομά, καθώς επίσης και σύμβουλος δημοσιότητας της στρατηγικής.

Παρατίθενται πίνακες με αντιστοίχιση μέτρων και επενδυτικών προτεραιοτήτων ανά πυλώνα:

ΠΥΛΩΝΑΣ 1 : ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ				
ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	A/A	ΜΕΤΡΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ
ΑΞΟΝΑΣ 1 : ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Μετεγκατάσταση οικισμών	1.1.1.1	Αποτύπωση περιοχών προς πολεοδόμηση-Πολεοδομικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός-μελέτες μετεγκατάστασης	6δ
		1.1.1.2	Αγορά ή παραχώρηση γης, σύνταξη συμβολαίων	
		1.1.1.3	Μεταφορά, κατασκευή ή αγορά και τοποθέτηση νέων κατοικιών	
		1.1.1.4	Κατασκευή δικτύων ή Σύνδεση με δίκτυα κοινής ωφέλειας	6β
		1.1.1.5	Μελέτες και έργα υποδομών, οδοποιίας, κοινόχρηστων χώρων, αναπλάσεων	6ε, 7α, 7β
		1.1.1.6	Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού	
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης στους οικισμούς	1.1.2.1	Αγορά / Παραχώρηση Γης	
		1.1.2.2	Πολεοδομικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός	6δ
		1.1.2.3	Έργα δικτύων, υποδομών και περιβάλλοντος χώρου	6ε
		1.1.2.4	Η δημιουργία ή διαμόρφωση και αξιοποίηση ελεύθερων χώρων (χώροι πρασίνου, αθλοπαιδιών, παιδικές χαρές, κτλ.)	
		1.1.2.5	Κατασκευή/τοποθέτηση Κατοικιών	
		1.1.2.6	Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού	
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΕΝΤΟΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Βελτίωση υφιστάμενων κατοικιών εκτός οικισμών	1.2.1.1	Εκπόνηση μελετών, Κατασκευή υποδομών, δικτύων, Σύνδεση με δίκτυα κοινής ωφέλειας	6β
		1.2.1.2	Εργασίες βελτίωσης υφιστάμενων κατοικιών/Παροχή κινητήρων για την ποιοτική αναβάθμιση κατοικίας	4γ
		1.2.1.3	Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού	

	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Τεχνικές μελέτες και έργα ανάπλασης υποβαθμισμένων περιοχών	1.2.2.1	Έργα ανάπλασης στις υποβαθμισμένες ή παρακαμάζουσες αστικές περιοχές, Έργα δημιουργίας και αξιοποίησης ελεύθερων χώρων (χώροι πρασίνου, αθλοπαιδιών, παιδικές χαρές, κτλ.)	6ε
		1.2.2.2	Εκπόνηση τεχνικών μελετών (δικτύων, οδοποιίας, διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου, κτλ.), για τα όλα τα έργα των αναπλάσεων, των δικτύων και της οδοποιίας,	
		1.2.2.3	κατασκευή ή/ και βελτίωση δικτύων (ύδρευσης, αποχέτευσης κτλ.) με όλες τις απαιτούμενες συνδέσεις τους και λοιπών έργων υποδομών	6β

ΠΥΛΩΝΑΣ 2: ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ				
ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	A/A	ΜΕΤΡΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Ενίσχυση Μονάδων φροντίδας Παιδιών	2.1.1.1	Δημιουργία πιλοτικής δομής ολοκληρωμένης φροντίδας για την προσχολική αγωγή νηπίων και την επιμόρφωση των μητέρων	9i, 9ii
		2.1.1.2	Δημιουργία/ενίσχυση Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών κοντά στους οικισμούς Ρομά.	
		2.1.1.3	Διευκόλυνση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στις υπάρχουσες δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες φροντίδας παιδιών.	9i
		2.1.1.4	Παραγωγή και εφαρμογή ειδικού μαθησιακού υλικού	10
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Ενίσχυση/Δημιουργία Μονάδων και Δομών Φροντίδας	2.1.2.1	Υποστήριξη των ατόμων που χρήζουν άμεσης βοήθειας (ηλικιωμένοι, χρονίως πάσχοντες, ΑμεΑ) από τις υφιστάμενες δομές του προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι»	
		2.1.2.2	Δημιουργία/επέκταση των προγραμμάτων «Βοήθεια στο σπίτι» και «ΚΗΦΗ» στους Δήμους στους οποίους ανήκουν οικισμοί Ρομά	
		2.1.2.3	Λειτουργία πολυδύναμου κέντρου κοινωνικής φροντίδας	9ii, 9iv, 9iii
		2.1.2.4	Ανάπτυξη των υφιστάμενων υποστηρικτικών δομών για την κάλυψη επιπλέον αναγκών όπως η προστασία από τη βία κλπ	9ii
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3: Συμβουλευτική Στήριξη Οικογενειών	2.1.3.1	Ανάπτυξη στοχευμένων δράσεων συμβουλευτικής υποστήριξης στα νοικοκυριά των οικισμών Ρομά από τις υφιστάμενες δημόσιες και δημοτικές Κοινωνικές Υπηρεσίες	9iv

		2.1.3.2	Ενίσχυση/δημιουργία ΙΑΚ για την παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής, ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης	9ii	
		2.1.3.3	Διευκόλυνση πρόσβασης των Ρομά σε Υπηρεσίες Κοινωνικής Φροντίδας, ανάλογα με τις ανάγκες τους	9iv	
		2.1.4.1	Εκπαίδευση προσωπικού Κοινωνικών υπηρεσιών σε θέματα επικοινωνίας με τους Ρομά	9ii, 9i, 9iv	
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4: Ευαισθητοποίηση και δικτύωση τοπικού πληθυσμού και εμπλεκόμενων φορέων	2.1.4.2	Σύστημα καταγραφής και εξυπηρέτησης των ωφελούμενων		
		2.1.4.3	Ενέργειες ενημέρωσης του πληθυσμού των Ρομά με προσαρμοσμένα έντυπα στις ιδιαιτερότητές τους, την αξιοποίηση διαμεσολαβητών Ρομά, την εξειδίκευση στελεχών για την υποδοχή των Ρομά στις υπηρεσίες υποδοχής κοινού	9i, 9ii, 9iii, 9iv	
		2.1.4.4	Δικτύωση υπηρεσιών και φορέων	9ii	
		2.1.4.5	Δράσεις ευαισθητοποίησης	9ii	
		2.2.1.1	Δράσεις πρόληψης και προαγωγής της δημόσιας υγείας.	9iv	
	ΑΞΟΝΑΣ 2: ΥΓΕΙΑ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Παρεμβάσεις υγειονομικού χαρακτήρα	2.2.1.2	Έρευνες για τη δημιουργία εξειδικευμένων πολιτικών της δημόσιας υγείας	9iv
			2.2.1.3	Έλεγχοι υγειονομικού ενδιαφέροντος	9iv
2.2.1.4			Παρεμβάσεις για την διαχείριση πηγών και εστιών μόλυνσης (χωματερές, χείμαρροι, χώροι απόθεσης βιομηχανικών αποβλήτων κλπ)	5β	
2.2.2.1			Οργανωμένοι ιατρικοί έλεγχοι πληθυσμού σε επίπεδο οικισμού/γειτονιάς, Διενέργεια συστηματικών προγραμμάτων εμβολιασμών και εφαρμογή προγραμμάτων ιατρικής φροντίδας παιδιών	9iv	
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Προληπτική Ιατρική και αγωγή υγείας		2.2.2.2	Συστηματική εφαρμογή προγραμμάτων οδοντιατρικού ελέγχου		
		2.2.2.3	Δημιουργία σχολικής κάρτας υγείας σε περιοχές που φοιτούν παιδιά Ρομά		
		2.2.2.4	Διενέργεια προγραμμάτων ατομικής υγιεινής και υγείας, οικιακής υγιεινής, διατροφικής αγωγής, περιγεννητικής φροντίδας, προγεννητικού ελέγχου και οικογενειακού προγραμματισμού	9iv	
		2.2.2.5	Διενέργεια προγραμμάτων για την αντιμετώπιση προβλημάτων ψυχικής υγείας, εξαρτήσεων και ορθής χρήσης φαρμάκων	9iv	
		2.2.2.6	Υποστήριξη της πληροφόρησης και της ενημέρωσης του πληθυσμού μέσω ανάπτυξης σύγχρονων μέσων και συστημάτων πληροφορικής τεχνολογίας, καθώς και παραγωγή υλικού προσαρμοσμένου στις επικοινωνιακές δυνατότητες των Ρομά		

		2.2.2.7	Σεμινάρια και εργαλεία ευαισθητοποίησης λειτουργιών Υγείας	9iv
		2.2.2.8	Προγράμματα κινητοποίησης εθελοντών και προγράμματα καταπολέμησης του κοινωνικού στίγματος και των προκαταλήψεων	9iv
		2.2.2.9	Διασύνδεση του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας	
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3: Διευκόλυνση Πρόσβασης στην ΠΦΥ	2.2.3.1	Ενίσχυση ΙΑΚ, Ανάπτυξη του Ιατρικού και λοιπού εξοπλισμού των υφιστάμενων ΙΑΚ, Επένδρωση των υφιστάμενων και των νεοϊδρυόμενων ΙΑΚ με ειδικά εκπαιδευμένο και επιμορφωμένο προσωπικό	9iv
		2.2.3.2	Κινητές Μονάδες Πρωτοβάθμιας και Ψυχικής Φροντίδας Υγείας και Προαγωγής της Δημόσιας Υγείας	9iv
		2.2.3.3	Υιοθέτηση της "Ηλεκτρονικής Κάρτας Υγείας" και επιταγής (voucher) υγείας για πληθυσμό Ρομά	9iv
		2.2.3.4	εργαλεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης Ρομα και λειτουργιών υγείας	9iv

ΠΥΛΩΝΑΣ 3: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	A/A	ΜΕΤΡΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Ενίσχυση επαγγελματικών δεξιοτήτων	3.1.1.1	Εκπόνηση πρωτογενών ερευνών για την τοπική οικονομία σε σχέση με την ομάδα στόχο	
		3.1.1.2	Κατάρτιση σε αντικείμενα της τοπικής οικονομίας (εμπόριο, τουρισμός, τεχνικές και αγροτικές εργασίες κλπ)	3a, 9i, 9vi
		3.1.1.3	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΤΥΠΟΥ VOUCHER)	3a, 9i, 9vi
		3.1.1.4	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (ΤΥΠΟΥ ΤΟΠΣΑ)	9i, 9vi
		3.1.1.5	Δράσεις ενίσχυσης για την ένταξη στην αγορά εργασίας	
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Προσωπική ανάπτυξη	3.1.2.1	ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΣΗ/ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	9i, 9ii
		3.1.2.2	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	9i, 9ii

ΑΞΟΝΑΣ 2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1 : Ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας	3.2.1.1	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΣΕΠ	9v
		3.2.1.2	ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗ ΜΕ ΤΟ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	9v
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2 : Πολιτικές προώθησης της απασχόλησης & της επιχειρηματικότητας	3.2.2.1	Χρηματοδότηση/παροχή κινήτρων για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για Ρομά	9v
		3.2.2.2	Κίνητρα για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και επιχειρηματικών δράσεων με κατάρτιση «νέων επιχειρηματιών», μικροπιστώσεις, θερμοκοιτίδα κλπ	3a
		3.2.2.3	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΡΟΜΑ, Κίνητρα για τη θεσμική τακτοποίηση	3a
		3.2.2.4	Ολοκληρωμένα προγράμματα επιμόρφωσης-κατάρτισης- απασχόλησης Ρομά σε επιχειρήσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα (τύπου Κοινωφελούς Εργασίας)	9i
		3.2.2.5	ΣΥΥ για τη διαμόρφωση επιχειρηματικού σχεδίου, πρότασης χρηματοδότησης κλπ, για την εμπύχωση και ενδυνάμωση ανέργων Ρομά	9i, 9ii
		3.2.2.6	Ενίσχυση δημοτικών ή ιδιωτικών επιχειρήσεων για την ανάπτυξη τοπικής δικτύωσης σε αντικείμενα που ανταποκρίνονται στις ικανότητες της ομάδας στόχου	
		3.2.2.7	Δράσεις δικτύωσης και ευαισθητοποίησης	
		3.2.2.8	Χωροθέτηση και οργάνωση υπαίθριων αγορών	

ΠΥΛΩΝΑΣ 4: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	A/A	ΜΕΤΡΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ
ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΡΟΜΑ ΣΤΗΝ	ΠΡΟΤΕΡΑΙ ΟΤΗΤΑ 1: ΠΡΟΣΧΟΛΙ ΚΗ ΑΓΩΓΗ	4.1.1.1	παραγωγή και εφαρμογή ειδικού διδακτικού υλικού για παιδιά Ρομά προσχολικής ηλικίας,	10

	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2 : Μείωση της σχολικής διαρροής	4.1.1.2	ενίσχυση ειδικών μορφών διδασκαλίας (π.χ. μουσική διδασκαλία)	10
		4.1.2.1	Παροχή κινήτρων για την εγγραφή και επιτυχή φοίτηση παιδιών Ρομά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	10
		4.1.2.2	Παροχή Υποτροφιών για παιδιά Ρομά για τη συνέχιση της φοίτησής τους στα Ανώτατα και Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ή τις επαγγελματικές σχολές	10
		4.1.2.3	Λειτουργία Υποστηρικτικών Δομών οι οποίες θα προσφέρουν υποστήριξη στους μαθητές (ενισχυτική διδασκαλία, πολιτιστικές δραστηριότητες, σίτιση, λουτρά κλπ)	
		4.1.2.4	Λειτουργία Σχολών γονέων Ρομά	10
		4.1.2.5	επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικής διδασκαλίας και ενίσχυση των τυπικών προσόντων τους	10
		4.1.2.6	Η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας που συμβιώνει με Ρομά για την πρόληψη ή αντιμετώπιση συγκρούσεων και την ενίσχυση των κοινωνικών δεσμών	10
		4.1.2.7	Διευκόλυνση της πρόσβασης των μαθητών	10
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ/ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΠΗΛΙΚΩΝ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Καταπολέμηση του αναλφαριθμισμού	4.2.1.1	Προγράμματα επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης στοχευμένα στην ομάδα στόχο για την ανάπτυξη δεξιοτήτων, παροχή κινήτρων παρακολούθησης και πιστοποίηση προσόντων	10
		4.2.1.2	Κίνητρα για την παρακολούθηση Σχολείων 2ης Ευκαιρίας, με στόχο την περάτωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης-σύνδεση με την απασχόληση	10
		4.2.1.3	επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικής διδασκαλίας	10
		4.2.1.4	Προσέλκυση του Ενήλικου πληθυσμού στα Προγράμματα Επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης με την παροχή κινήτρων ενίσχυσης των τυπικών προσόντων τους	10
		4.2.1.5	Δημιουργία ειδικών Προγραμμάτων γραμματισμού για τις γυναίκες Ρομά και παροχή κινήτρων για τη στήριξή τους στην παρακολούθηση-σύνδεση με την προσχολική αγωγή και την απασχόληση	10
		4.2.1.6	Προγράμματα μείωσης του αναλφαριθμισμού	10
		4.2.1.7	Δημιουργία και αναπαραγωγή ειδικού διδακτικού υλικού προσαρμοσμένου στους ενήλικες Ρομά, απόκτηση της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής	10

5.1.3 Δείκτες εκροών ανά δράση

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ ΑΝΑ ΜΕΤΡΟ/ΔΡΑΣΗ		
A/A	ΜΕΤΡΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ
1.1.1.1	Αποτύπωση περιοχών προς πολεοδόμηση-Πολεοδομικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός- μελέτες μετεγκατάστασης	-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού και
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων
		- ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ)
		-κατοικίες που αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (μονάδες στέγασης)
		- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.1.1.2	Αγορά ή παραχώρηση γης, σύνταξη συμβολαίων	
1.1.1.3	Μεταφορά, κατασκευή ή αγορά και τοποθέτηση νέων κατοικιών	Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης

1.1.1.4	Κατασκευή δικτύων ή Σύνδεση με δίκτυα κοινής ωφέλειας	-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)
1.1.1.5	Μελέτες και έργα υποδομών, οδοποιίας, κοινόχρηστων χώρων, αναπλάσεων	-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού και
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων
		-Πληθυσμός που ωφελείται από αντιπλημμυρικά έργα (άτομα),
		-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)
1.1.1.6	Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού	-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού και
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων
		- ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ)
		-κατοικίες που αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (μονάδες στέγασης)
		- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης

		- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.1.2.1	Αγορά / Παραχώρηση Γης	
1.1.2.2	Πολεοδομικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός	
1.1.2.3	Έργα δικτύων, υποδομών και περιβάλλοντος χώρου	-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού και
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων
		- ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ)
		-κατοικίες που αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (μονάδες στέγασης)
1.1.2.4	Η δημιουργία ή διαμόρφωση και αξιοποίηση ελεύθερων χώρων (χώροι πρασίνου, αθλοπαιδιών, παιδικές χαρές, κτλ.)	-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)
		- ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ)

1.1.2.5	Κατασκευή/τοποθέτηση Κατοικιών	- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.1.2.6	Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού	- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.2.1.1	Εκπόνηση μελετών, Κατασκευή υποδομών, δικτύων, Σύνδεση με δίκτυα κοινής ωφέλειας	- Αριθμός δημόσιων δομών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
		- Μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης στο δημόσιο φωτισμό
1.2.1.2	Εργασίες βελτίωσης υφιστάμενων κατοικιών/Παροχή κινήτρων για την ποιοτική αναβάθμιση κατοικίας	- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.2.1.3	Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού	- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.2.2.1	Έργα ανάπλασης στις υποβαθμισμένες ή παρακμάζουσες αστικές περιοχές, Έργα δημιουργίας και αξιοποίησης ελεύθερων χώρων (χώροι πρασίνου, αθλοπαιδιών, παιδικές χαρές, κτλ.)	-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)
		- ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ)
1.2.2.2	Εκπόνηση τεχνικών μελετών (δικτύων, οδοποιίας, διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου, κτλ.), για τα όλα τα έργα των αναπλάσεων, των δικτύων και της οδοποιίας,	
1.2.2.3	Κατασκευή ή/ και βελτίωση δικτύων (ύδρευσης, αποχέτευσης κτλ.) με όλες τις απαιτούμενες συνδέσεις τους και λοιπών έργων υποδομών	-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)

		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού και
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων
		- ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ)
2.1.1.1	Δημιουργία πιλοτικής δομής ολοκληρωμένης φροντίδας για την προσχολική αγωγή νηπίων και την επιμόρφωση των μητέρων	Δυναμικότητα των υποδομών φροντίδας που ενισχύονται
		Αριθμός ωφελουμένων από τις ενισχυμένες παρεχόμενες υπηρεσίες
2.1.1.2	Δημιουργία/ενίσχυση Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών κοντά στους οικισμούς Ρομά.	Δυναμικότητα των υποδομών φροντίδας που ενισχύονται
		- αριθμός ωφελουμένων από τις ενισχυμένες παρεχόμενες υπηρεσίες
2.1.1.3	Διευκόλυνση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στις υπάρχουσες δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες φροντίδας παιδιών.	- δυναμικότητα υποδομών πρόνοιας που ενισχύονται
		- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.1.1.4	Παραγωγή και εφαρμογή ειδικού μαθησιακού υλικού	- αριθμός ωφελουμένων από τα κίνητρα

2.1.2.1	Υποστήριξη των ατόμων που χρήζουν άμεσης βοήθειας (ηλικιωμένοι, χρονίως πάσχοντες, ΑμεΑ) από τις υφιστάμενες δομές του προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι»	- Δυναμικότητα των υποδομών παιδικής φροντίδας ή εκπαίδευσης που ενισχύονται
		- αριθμός ωφελουμένων από τις ενισχυμένες παρεχόμενες υπηρεσίες εκπαίδευσης
2.1.2.2	Δημιουργία/επέκταση των προγραμμάτων «Βοήθεια στο σπίτι» και «ΚΗΦΗ» στους Δήμους στους οποίους ανήκουν οικισμοί Ρομά	- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες υγείας
		- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
		- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
		- δυναμικότητα υποδομών πρόνοιας που ενισχύονται
2.1.2.3	Λειτουργία πολυδύναμου κέντρου κοινωνικής φροντίδας	- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες υγείας
		- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
		- δυναμικότητα υποδομών πρόνοιας που ενισχύονται
		- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων

2.1.2.4	Ανάπτυξη των υφιστάμενων υποστηρικτικών δομών για την κάλυψη επιπλέον αναγκών όπως η προστασία από τη βία κλπ	- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
		- πληθυσμός ωφελομένων ατόμων
		- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας
2.1.3.1	Ανάπτυξη στοχευμένων δράσεων συμβουλευτικής υποστήριξης στα νοικοκυριά των οικισμών Ρομά από τις υφιστάμενες δημόσιες και δημοτικές Κοινωνικές Υπηρεσίες	- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
		- πληθυσμός ωφελομένων ατόμων
		- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας
2.1.3.2	Ενίσχυση/δημιουργία ΙΑΚ για την παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής, ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης	- δυναμικότητα υποδομών πρόνοιας που ενισχύονται
		- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
		- πληθυσμός ωφελομένων ατόμων
		- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας

2.1.3.3	Διευκόλυνση πρόσβασης των Ρομά σε Υπηρεσίες Κοινωνικής Φροντίδας, ανάλογα με τις ανάγκες τους	- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
		- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας
		- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.1.4.1	Εκπαίδευση προσωπικού Κοινωνικών υπηρεσιών σε θέματα επικοινωνίας με τους Ρομά	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
		- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
2.1.4.2	Σύστημα καταγραφής και εξυπηρέτησης των ωφελούμενων	- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
		- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας
		- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.1.4.3	Ενέργειες ενημέρωσης του πληθυσμού των Ρομά με προσαρμοσμένα έντυπα στις ιδιαιτερότητές τους, την αξιοποίηση διαμεσολαβητών Ρομά, την εξειδίκευση στελεχών για την υποδοχή των Ρομά στις υπηρεσίες υποδοχής κοινού	- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
		- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών

		- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας
2.1.4.4	Δικτύωση υπηρεσιών και φορέων	- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
2.1.4.5	Δράσεις ευαισθητοποίησης	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
		- πληθυσμός ωφελομένων ατόμων
2.2.1.1	Δράσεις πρόληψης και προαγωγής της δημόσιας υγείας.	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.1.2	Έρευνες για τη δημιουργία εξειδικευμένων πολιτικών της δημόσιας υγείας	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.1.3	Έλεγχοι υγειονομικού ενδιαφέροντος	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.1.4	Παρεμβάσεις για την διαχείριση πηγών και εστιών μόλυνσης (χωματερές, χείμαρροι, χώροι απόθεσης βιομηχανικών αποβλήτων κλπ)	-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού και
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων

		- ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ)
2.2.2.1	Οργανωμένοι ιατρικοί έλεγχοι πληθυσμού σε επίπεδο οικισμού/γειτονιάς, Διενέργεια συστηματικών προγραμμάτων εμβολιασμών και εφαρμογή προγραμμάτων ιατρικής φροντίδας παιδιών	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.2.2	Συστηματική εφαρμογή προγραμμάτων οδοντιατρικού ελέγχου	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.2.3	Δημιουργία σχολικής κάρτας υγείας σε περιοχές που φοιτούν παιδιά Ρομά	- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας
2.2.2.4	Διενέργεια προγραμμάτων ατομικής υγιεινής και υγείας, οικιακής υγιεινής, διατροφικής αγωγής, περιγεννητικής φροντίδας, προγεννητικού ελέγχου και οικογενειακού προγραμματισμού	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.2.5	Διενέργεια προγραμμάτων για την αντιμετώπιση προβλημάτων ψυχικής υγείας, εξαρτήσεων και ορθής χρήσης φαρμάκων	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.2.6	Υποστήριξη της πληροφόρησης και της ενημέρωσης του πληθυσμού μέσω ανάπτυξης σύγχρονων μέσων και συστημάτων πληροφορικής τεχνολογίας, καθώς και παραγωγή υλικού προσαρμοσμένου στις επικοινωνιακές δυνατότητες των Ρομά	- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας
		- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
2.2.2.7	Σεμινάρια και εργαλεία ευαισθητοποίησης λειτουργιών Υγείας	- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων

2.2.2.8	Προγράμματα κινητοποίησης εθελοντών και προγράμματα καταπολέμησης του κοινωνικού στίγματος και των προκαταλήψεων	- πληθυσμός ωφελομένων ατόμων
2.2.2.9	Διασύνδεση του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας	
2.2.3.1	Ενίσχυση ΙΑΚ, Ανάπτυξη του Ιατρικού και λοιπού εξοπλισμού των υφιστάμενων ΙΑΚ, Επάνδρωση των υφιστάμενων και των νεοϊδρυόμενων ΙΑΚ με ειδικά εκπαιδευμένο και επιμορφωμένο προσωπικό	- πληθυσμός ωφελομένων ατόμων
2.2.3.2	Κινητές Μονάδες Πρωτοβάθμιας και Ψυχικής Φροντίδας Υγείας και Προαγωγής της Δημόσιας Υγείας	πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες υγείας
		πληθυσμός ωφελομένων ατόμων
2.2.3.3	Υιοθέτηση της "Ηλεκτρονικής Κάρτας Υγείας" και επιταγής (voucher) υγείας για πληθυσμό Ρομά	Μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
		Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
2.2.3.4	Εργαλεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης Ρομα και λειτουργών υγείας	πληθυσμός ωφελομένων ατόμων
3.1.1.1	Εκπόνηση πρωτογενών ερευνών για την τοπική οικονομία σε σχέση με την ομάδα στόχο	

3.1.1.2	Κατάρτιση σε αντικείμενα της τοπικής οικονομίας (εμπόριο, τουρισμός, τεχνικές και αγροτικές εργασίες κλπ)	<ul style="list-style-type: none"> - Αριθμός μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που η λειτουργία τους συνεχίζεται ένα χρόνο μετά τη λήξη της παρέμβασης -Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων - Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.1.1.3	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΤΥΠΟΥ VOUCHER)	<ul style="list-style-type: none"> - Αριθμός μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που η λειτουργία τους συνεχίζεται ένα χρόνο μετά τη λήξη της παρέμβασης -Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων
3.1.1.4	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (ΤΥΠΟΥ ΤΟΠΣΑ)	<ul style="list-style-type: none"> - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών

		- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων
		-Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
3.1.1.5	Δράσεις ενίσχυσης για την ένταξη στην αγορά εργασίας	
3.1.2.1	ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΣΗ/ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
		- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
3.1.2.2	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	-Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
		- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
		- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.1.1	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΣΕΠ	- αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων για κοινωνικές επιχειρήσεις που χρηματοδοτούνται

		- Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.1.2	ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗ ΜΕ ΤΟ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	- αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων για κοινωνικές επιχειρήσεις που χρηματοδοτούνται
		- Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.2.1	Χρηματοδότηση/παροχή κινήτρων για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για Ρομά	- αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων για κοινωνικές επιχειρήσεις που χρηματοδοτούνται
		- Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη

		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.2.2	Κίνητρα για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και επιχειρηματικών δράσεων με κατάρτιση «νέων επιχειρηματιών», μικροπιστώσεις, θερμοκοιτίδα κλπ	- Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
		- Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.2.3	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΡΟΜΑ, Κίνητρα για τη θεσμική τακτοποίηση	- Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
		- Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.2.4	Ολοκληρωμένα προγράμματα επιμόρφωσης-κατάρτισης-απασχόλησης Ρομά σε επιχειρήσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα (τύπου Κοινωφελούς Εργασίας)	- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών

3.2.2.5	ΣΥΥ για τη διαμόρφωση επιχειρηματικού σχεδίου, πρότασης χρηματοδότησης κλπ, για την εμφύχωση και ενδυνάμωση ανέργων Ρομά	- Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
		- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
		- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.2.6	Ενίσχυση δημοτικών ή ιδιωτικών επιχειρήσεων για την ανάπτυξη τοπικής δικτύωσης σε αντικείμενα που ανταποκρίνονται στις ικανότητες της ομάδας στόχου	
3.2.2.7	Δράσεις δικτύωσης και ευαισθητοποίησης	
3.2.2.8	Χωροθέτηση και οργάνωση υπαίθριων αγορών	
4.1.1.1	παραγωγή και εφαρμογή ειδικού διδακτικού υλικού για παιδιά Ρομά προσχολικής ηλικίας,	Αριθμός ωφελούμενων με τα κίνητρα
4.1.1.2	ενίσχυση ειδικών μορφών διδασκαλίας (π.χ. μουσική διδασκαλία)	
4.1.2.1	Παροχή κινήτρων για την εγγραφή και επιτυχή φοίτηση παιδιών Ρομά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Άνεργοι συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών

		πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.1.2.2	Παροχή Υποτροφιών για παιδιά Ρομά για τη συνέχιση της φοίτησής τους στα Ανώτατα και Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ή τις επαγγελματικές σχολές	Άνεργοι συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
		πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.1.2.3	Λειτουργία Υποστηρικτικών Δομών οι οποίες θα προσφέρουν υποστήριξη στους μαθητές (ενισχυτική διδασκαλία, πολιτιστικές δραστηριότητες, σίτιση, λουτρά κλπ)	Άνεργοι συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
		πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.1.2.4	Λειτουργία Σχολών γονέων Ρομά	Άνεργοι συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
		πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.1.2.5	επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικής διδασκαλίας και ενίσχυση των τυπικών προσόντων τους	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.1.2.6	Η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας που συμβιώνει με Ρομά για την πρόληψη ή αντιμετώπιση συγκρούσεων και την ενίσχυση των κοινωνικών δεσμών	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.1.2.7	Διευκόλυνση της πρόσβασης των μαθητών	αριθμός ωφελούμενων από τα κίνητρα

4.2.1.1	Προγράμματα επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης στοχευμένα στην ομάδα στόχο για την ανάπτυξη δεξιοτήτων, παροχή κινήτρων παρακολούθησης και πιστοποίηση προσόντων	<p>πληθυσμος ωφελουμενων ατομων</p> <p>- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών</p>
4.2.1.2	Κίνητρα για την παρακολούθηση Σχολείων 2ης Ευκαιρίας, με στόχο την περάτωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης-σύνδεση με την απασχόληση	<p>πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων</p> <p>Άνεργοι συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών</p>
4.2.1.3	επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικής διδασκαλίας	
4.2.1.4	Προσέλκυση του Ενήλικου πληθυσμού στα Προγράμματα Επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης με την παροχή κινήτρων ενίσχυσης των τυπικών προσόντων τους	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.2.1.5	Δημιουργία ειδικών Προγραμμάτων γραμματισμού για τις γυναίκες Ρομά και παροχή κινήτρων για τη στήριξή τους στην παρακολούθηση-σύνδεση με την προσχολική αγωγή και την απασχόληση	<p>πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων</p> <p>- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών</p>
4.2.1.6	Προγράμματα μείωσης του αναλφαβητισμού	<p>πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων</p> <p>- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών</p>

4.2.1.7	Δημιουργία και αναπαραγωγή ειδικού διδακτικού υλικού προσαρμοσμένου στους ενήλικες Ρομά, απόκτηση της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΝ ΑΝΑ ΜΕΤΡΟ/ΔΡΑΣΗ		
A/A	ΜΕΤΡΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΝ
1.1.1.1	Αποτύπωση οικισμών και περιοχών προς πολεοδομία-μελέτες μετεγκατάστασης	-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού και
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων
		- ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ)
		-κατοικίες που αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (μονάδες στέγασης)
		- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.1.1.2	Πολεοδομικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός	
1.1.1.3	Αγορά ή παραχώρηση γης, σύνταξη συμβολαίων	

1.1.1.4	Μεταφορά, κατασκευή ή αγορά και τοποθέτηση νέων κατοικιών	Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.1.1.5	Κατασκευή δικτύων ή Σύνδεση με δίκτυα κοινής ωφέλειας	<ul style="list-style-type: none"> -συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια) -πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού και -πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων -Πληθυσμός που ωφελείται από αντιπλημμυρικά έργα (άτομα),
1.1.1.6	Μελέτες και έργα υποδομών, οδοποιίας, κοινόχρηστων χώρων, αναπλάσεων	<ul style="list-style-type: none"> -συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια) -πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού και -πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων - ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ) -κατοικίες που αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (μονάδες στέγασης)

		- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.1.1.7	Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού	- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.1.2.1	Αγορά / Παραχώρηση Γης	
1.1.2.2	Πολεοδομικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός	
1.1.2.3	Έργα δικτύων, υποδομών και περιβάλλοντος χώρου	-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού και
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων
		- ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ)
		-κατοικίες που αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (μονάδες στέγασης)
1.1.2.4	Κατασκευή/τοποθέτηση Κατοικιών	- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης

1.1.2.5	Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού	- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.2.1.1	Εκπόνηση μελετών, Κατασκευή υποδομών, δικτύων, Σύνδεση με δίκτυα κοινής ωφέλειας	- Αριθμός δημόσιων δομών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
		- Μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης στο δημόσιο φωτισμό
1.2.1.2	Εργασίες βελτίωσης υφιστάμενων κατοικιών/Παροχή κινήτρων για την ποιοτική αναβάθμιση κατοικίας	- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.2.1.3	Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού	- Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης
1.2.2.1	Έργα ανάπλασης στις υποβαθμισμένες ή παρακμάζουσες αστικές περιοχές, Έργα δημιουργίας και αξιοποίησης ελεύθερων χώρων (χώροι πρασίνου, αθλοπαιδιών, παιδικές χαρές, κτλ.)	-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)
		- ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ)
1.2.2.2	εκπόνηση τεχνικών μελετών (δικτύων, οδοποιίας, διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου, κτλ.), για τα όλα τα έργα των αναπλάσεων, των δικτύων και της οδοποιίας,	
1.2.2.3	κατασκευή ή/ και βελτίωση δικτύων (ύδρευσης, αποχέτευσης κτλ.) με όλες τις απαιτούμενες συνδέσεις τους και λοιπών έργων υποδομών	-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού και

		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων
		- ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ)
2.1.1.1	Δημιουργία πιλοτικής δομής ολοκληρωμένης φροντίδας για την προσχολική αγωγή νηπίων και την επιμόρφωση των μητέρων	Δυναμικότητα των υποδομών φροντίδας που ενισχύονται
		Αριθμός ωφελουμένων από τις ενισχυμένες παρεχόμενες υπηρεσίες
2.1.1.2	Δημιουργία/ενίσχυση Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών κοντά στους οικισμούς Ρομά.	Δυναμικότητα των υποδομών φροντίδας που ενισχύονται
		- αριθμός ωφελουμένων από τις ενισχυμένες παρεχόμενες υπηρεσίες
2.1.1.3	Διευκόλυνση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στις υπάρχουσες δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες φροντίδας παιδιών.	- δυναμικότητα υποδομών πρόνοιας που ενισχύονται
		- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.1.1.4	Παραγωγή και εφαρμογή ειδικού μαθησιακού υλικού	- αριθμός ωφελουμένων από τα κίνητρα
2.1.2.1	Υποστήριξη των ατόμων που χρήζουν άμεσης βοήθειας (ηλικιωμένοι, χρονίως πάσχοντες, ΑμεΑ) από τις υφιστάμενες δομές του προγράμματος	- Δυναμικότητα των υποδομών παιδικής φροντίδας ή εκπαίδευσης που ενισχύονται

	«Βοήθεια στο σπίτι»	- αριθμός ωφελουμένων από τις ενισχυμένες παρεχόμενες υπηρεσίες εκπαίδευσης
2.1.2.2	Δημιουργία/επέκταση των προγραμμάτων «Βοήθεια στο σπίτι» και «ΚΗΦΗ» στους Δήμους στους οποίους ανήκουν οικισμοί Ρομά	- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες υγείας
		- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
		- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
		- δυναμικότητα υποδομών πρόνοιας που ενισχύονται
2.1.2.3	Λειτουργία πολυδύναμου κέντρου κοινωνικής φροντίδας	- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες υγείας
		- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
		- δυναμικότητα υποδομών πρόνοιας που ενισχύονται
		- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
2.1.2.4	Ανάπτυξη των υφιστάμενων υποστηρικτικών δομών για την κάλυψη επιπλέον αναγκών όπως η προστασία από τη βία κλπ	- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται

		- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
		- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας
2.1.3.1	Ανάπτυξη στοχευμένων δράσεων συμβουλευτικής υποστήριξης στα νοικοκυριά των οικισμών Ρομά από τις υφιστάμενες δημόσιες και δημοτικές Κοινωνικές Υπηρεσίες	- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
		- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
		- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας
2.1.3.2	Ενίσχυση/δημιουργία ΙΑΚ για την παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής, ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης	- δυναμικότητα υποδομών πρόνοιας που ενισχύονται
		- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
		- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
		- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας
2.1.3.3	Διευκόλυνση πρόσβασης των Ρομά σε Υπηρεσίες Κοινωνικής Φροντίδας, ανάλογα με τις ανάγκες τους	- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται

		<ul style="list-style-type: none"> - πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας - μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.1.4.1	Εκπαίδευση προσωπικού Κοινωνικών υπηρεσιών σε θέματα επικοινωνίας με τους Ρομά	<ul style="list-style-type: none"> - μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
2.1.4.2	Σύστημα καταγραφής των εξυπηρετούμενων	<ul style="list-style-type: none"> - Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται - πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας - μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.1.4.3	Ενέργειες ενημέρωσης του πληθυσμού των Ρομά με προσαρμοσμένα έντυπα στις ιδιαιτερότητές τους, την αξιοποίηση διαμεσολαβητών Ρομά, την εξειδίκευση στελεχών για την υποδοχή των Ρομά στις υπηρεσίες υποδοχής κοινού	<ul style="list-style-type: none"> - πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών - πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας

2.1.4.4	Δικτύωση υπηρεσιών και φορέων	- Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
2.1.4.5	Δράσεις ευαισθητοποίησης	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
		- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
2.2.1.1	Δράσεις πρόληψης και προαγωγής της δημόσιας υγείας.	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.1.2	Έρευνες για τη δημιουργία εξειδικευμένων πολιτικών της δημόσιας υγείας	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.1.3	Έλεγχοι υγειονομικού ενδιαφέροντος	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.1.4	Παρεμβάσεις για την διαχείριση πηγών και εστιών μόλυνσης (χωματερές, χείμαρροι, χώροι απόθεσης βιομηχανικών αποβλήτων κλπ)	-συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους (εκτάρια)
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού και
		-πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων
		- ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (τμ)

2.2.2.1	Οργανωμένοι ιατρικοί έλεγχοι πληθυσμού σε επίπεδο οικισμού/γειτονιάς, Διενέργεια συστηματικών προγραμμάτων εμβολιασμών και εφαρμογή προγραμμάτων ιατρικής φροντίδας παιδιών	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.2.2	Συστηματική εφαρμογή προγραμμάτων οδοντιατρικού ελέγχου	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.2.3	Δημιουργία σχολικής κάρτας υγείας σε περιοχές που φοιτούν παιδιά Ρομά	- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας
2.2.2.4	Διενέργεια προγραμμάτων ατομικής υγιεινής και υγείας, οικιακής υγιεινής, διατροφικής αγωγής, περιγεννητικής φροντίδας, προγεννητικού ελέγχου και οικογενειακού προγραμματισμού	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.2.5	Διενέργεια προγραμμάτων για την αντιμετώπιση προβλημάτων ψυχικής υγείας, εξαρτήσεων και ορθής χρήσης φαρμάκων	- μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
2.2.2.6	Υποστήριξη της πληροφόρησης και της ενημέρωσης του πληθυσμού μέσω ανάπτυξης σύγχρονων μέσων και συστημάτων πληροφορικής τεχνολογίας, καθώς και παραγωγή υλικού προσαρμοσμένου στις επικοινωνιακές δυνατότητες των Ρομά	- πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες πρόνοιας
		- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
2.2.2.8	Σεμινάρια και εργαλεία ευαισθητοποίησης λειτουργιών Υγείας	- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
2.2.2.9	Προγράμματα κινητοποίησης εθελοντών και προγράμματα καταπολέμησης του κοινωνικού στίγματος και των προκαταλήψεων	- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων

2.2.3.1	Ενίσχυση ΙΑΚ, Ανάπτυξη του Ιατρικού και λοιπού εξοπλισμού των υφιστάμενων ΙΑΚ, Επάνδρωση των υφιστάμενων και των νεοϊδρυόμενων ΙΑΚ με ειδικά εκπαιδευμένο και επιμορφωμένο προσωπικό	- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
2.2.3.2	Κινητές Μονάδες Πρωτοβάθμιας και Ψυχικής Φροντίδας Υγείας και Προαγωγής της Δημόσιας Υγείας	πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες υγείας
		πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
2.2.3.3	Υιοθέτηση της "Ηλεκτρονικής Κάρτας Υγείας" και επιταγής (voucher) υγείας για πληθυσμό Ρομά	Μειονεκτούντα άτομα που ωφελούνται από υπηρεσίες υγείας/πρόνοιας
		Αριθμός φορέων και οργανισμών του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που ενισχύονται
2.2.3.4	εργαλεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης Ρομα και λειτουργιών υγείας	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
3.1.1.1	Εκπόνηση πρωτογενών ερευνών για την τοπική οικονομία σε σχέση με την ομάδα στόχο	
3.1.1.2	Κατάρτιση σε αντικείμενα της τοπικής οικονομίας (εμπόριο, τουρισμός, τεχνικές και αγροτικές εργασίες κλπ)	- Αριθμός μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που η λειτουργία τους συνεχίζεται ένα χρόνο μετά τη λήξη της παρέμβασης
		-Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
		- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών

		<ul style="list-style-type: none"> - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων - Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.1.1.3	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΤΥΠΟΥ VOUCHER)	<ul style="list-style-type: none"> - Αριθμός μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που η λειτουργία τους συνεχίζεται ένα χρόνο μετά τη λήξη της παρέμβασης - Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων
3.1.1.4	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (ΤΥΠΟΥ ΤΟΠΣΑ)	<ul style="list-style-type: none"> - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων - Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
3.1.1.5	Δράσεις ενίσχυσης για την ένταξη στην αγορά εργασίας	

3.1.2.1	ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΣΗ/ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
		- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
3.1.2.2	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	-Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
		- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
		- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.1.1	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΣΕΠ	- αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων για κοινωνικές επιχειρήσεις που χρηματοδοτούνται
		- Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται

3.2.1.2	ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗ ΜΕ ΤΟ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	- αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων για κοινωνικές επιχειρήσεις που χρηματοδοτούνται
		- Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.2.1	Χρηματοδότηση/παροχή κινήτρων για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για Ρομά	- αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων για κοινωνικές επιχειρήσεις που χρηματοδοτούνται
		- Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.2.2	Κίνητρα για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και επιχειρηματικών δράσεων με κατάρτιση «νέων επιχειρηματιών», μικροπιστώσεις, θερμοκοιτίδα κλπ	- Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
		- Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη

		- Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.2.3	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΡΟΜΑ, Κίνητρα για τη θεσμική τακτοποίηση	- Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
		- Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη
		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.2.4	Ολοκληρωμένα προγράμματα επιμόρφωσης-κατάρτισης-απασχόλησης Ρομά σε επιχειρήσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα (τύπου Κοινωφελούς Εργασίας)	- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
3.2.2.5	ΣΥΥ για τη διαμόρφωση επιχειρηματικού σχεδίου, πρότασης χρηματοδότησης κλπ, για την εμπύχωση και ενδυνάμωση ανέργων Ρομά	- Αριθμός υποστηριζόμενων μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
		- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
		- πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων

		- Αριθμός επιχειρησιακών σχεδίων που χρηματοδοτούνται
3.2.2.6	Ενίσχυση δημοτικών ή ιδιωτικών επιχειρήσεων για την ανάπτυξη τοπικής δικτύωσης σε αντικείμενα που ανταποκρίνονται στις ικανότητες της ομάδας στόχου	
3.2.2.7	Δράσεις δικτύωσης και ευαισθητοποίησης	
3.2.2.8	Χωροθέτηση και οργάνωση υπαίθριων αγορών	
4.1.1.1	παραγωγή και εφαρμογή ειδικού διδακτικού υλικού για παιδιά Ρομά προσχολικής ηλικίας,	Αριθμός ωφελούμενων με τα κίνητρα
4.1.1.2	ενίσχυση ειδικών μορφών διδασκαλίας (π.χ. μουσική διδασκαλία)	
4.1.2.1	Παροχή κινήτρων για την εγγραφή και επιτυχή φοίτηση παιδιών Ρομά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Άνεργοι συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.1.2.2	Παροχή Υποτροφιών για παιδιά Ρομά για τη συνέχιση της φοίτησής τους στα Ανώτατα και Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ή τις επαγγελματικές σχολές	Άνεργοι συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων

		Άνεργοι συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
4.1.2.3	Λειτουργία Υποστηρικτικών Δομών οι οποίες θα προσφέρουν υποστήριξη στους μαθητές (ενισχυτική διδασκαλία, πολιτιστικές δραστηριότητες, σίτιση, λουτρά κλπ)	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.1.2.4	Λειτουργία Σχολών γονέων Ρομά	Άνεργοι συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.1.2.5	επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικής διδασκαλίας και ενίσχυση των τυπικών προσόντων τους	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.1.2.6	Η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας που συμβιώνει με Ρομά για την πρόληψη ή αντιμετώπιση συγκρούσεων και την ενίσχυση των κοινωνικών δεσμών	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.1.2.7	Διευκόλυνση της πρόσβασης των μαθητών	αριθμός ωφελούμενων από τα κίνητρα
4.2.1.1	Προγράμματα επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης στοχευμένα στην ομάδα στόχο για την ανάπτυξη δεξιοτήτων, παροχή κινήτρων παρακολούθησης και πιστοποίηση προσόντων	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
4.2.1.2	Κίνητρα για την παρακολούθηση Σχολείων 2ης Ευκαιρίας, με στόχο την περάτωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης- σύνδεση με την απασχόληση	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων

		Άνεργοι συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
4.2.1.3	επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικής διδασκαλίας	
4.2.1.4	Προσέλκυση του Ενήλικου πληθυσμού στα Προγράμματα Επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης με την παροχή κινήτρων ενίσχυσης των τυπικών προσόντων τους	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων
4.2.1.5	Δημιουργία ειδικών Προγραμμάτων γραμματισμού για τις γυναίκες Ρομά και παροχή κινήτρων για τη στήριξή τους στην παρακολούθηση-σύνδεση με την προσχολική αγωγή και την απασχόληση	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
4.2.1.6	Προγράμματα μείωσης του αναλφαριθμητισμού	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων - Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, και μειονεκτούντα άτομα που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών
4.2.1.7	Δημιουργία και αναπαραγωγή ειδικού διδακτικού υλικού προσαρμοσμένου στους ενήλικες Ρομά, απόκτηση της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής	πληθυσμός ωφελούμενων ατόμων

5.2. Προϋπολογισμός Σχεδίου Δράσης

5.2.1 Κατανομή προϋπολογισμού δράσεων ανά τομέα παρέμβασης και προτεινόμενες δράσεις χρηματοδότησης από το ΕΠ Κρήτης

Σκοπός της συγκεκριμένης ενότητας είναι η κατάρτιση Πίνακα με την κατανομή του προϋπολογισμού των προτεινόμενων παρεμβάσεων ανά τομέα παρέμβασης (Στέγαση – Εκπαίδευση – Απασχόληση – Υγεία) και να προταθούν οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν από το επιχειρησιακό πρόγραμμα Κρήτης.

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ / ΠΥΛΩΝΑΣ: Στέγαση και Υποδομές

Στον Πυλώνα της Στέγασης και Υποδομών ο συνολικός προϋπολογισμός είναι 8.000.000 € . Το ποσό αυτό επιμερίζεται ανά θεματική προτεραιότητα ως εξής :

ΠΥΛΩΝΑΣ 1 : ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ					
ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Α/Α	ΜΕΤΡΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
ΑΞΟΝΑΣ 1 : ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Μετεγκατάσταση οικισμών	1.1.1.1	Αποτύπωση περιοχών προς πολεοδόμηση-Πολεοδομικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός-μελέτες μετεγκατάστασης	4.000.000,00	
		1.1.1.2	Αγορά ή παραχώρηση γης, σύνταξη συμβολαίων		
		1.1.1.3	Μεταφορά, κατασκευή ή αγορά και τοποθέτηση νέων κατοικιών		
		1.1.1.4	Κατασκευή δικτύων ή Σύνδεση με δίκτυα κοινής ωφέλειας		
		1.1.1.5	Μελέτες και έργα υποδομών, οδοποιίας, κοινόχρηστων χώρων, αναπλάσεων		7
		1.1.1.6	Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού		
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης στους οικισμούς	1.1.2.1	Αγορά / Παραχώρηση Γης	1.500.000,00	
		1.1.2.2	Πολεοδομικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός		
		1.1.2.3	Έργα δικτύων, υποδομών και περιβάλλοντος χώρου		6β, 6ε
		1.1.2.4	Η δημιουργία ή διαμόρφωση και αξιοποίηση ελεύθερων χώρων (χώροι πρασίνου, αθλοπαιδιών, παιδικές χαρές, κτλ.)		6ε
		1.1.2.5	Κατασκευή/τοποθέτηση Κατοικιών		

ΑΞΟΝΑΣ 2: ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΕΝΤΟΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Βελτίωση υφιστάμενων κατοικιών εκτός οικισμών	1.1.2.6	Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού	1.000.000,00	6β	
		1.2.1.1	Εκπόνηση μελετών, Κατασκευή υποδομών, δικτύων, Σύνδεση με δίκτυα κοινής ωφέλειας			
		1.2.1.2	Εργασίες βελτίωσης υφιστάμενων κατοικιών/Παροχή κινήτρων για την ποιοτική αναβάθμιση κατοικίας			
			1.2.1.3	Παροχή βασικού οικιακού εξοπλισμού	1.500.000,00	6ε
			1.2.2.1	Έργα ανάπλασης στις υποβαθμισμένες ή παρακμάζουσες αστικές περιοχές, Έργα δημιουργίας και αξιοποίησης ελεύθερων χώρων (χώροι πρασίνου, αθλοπαιδιών, παιδικές χαρές, κτλ.)		
			1.2.2.2	Εκπόνηση τεχνικών μελετών (δικτύων, οδοποιίας, διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου, κτλ.), για τα όλα τα έργα των αναπλάσεων, των δικτύων και της οδοποιίας,		
			1.2.2.3	κατασκευή ή/ και βελτίωση δικτύων (ύδρευσης, αποχέτευσης κτλ.) με όλες τις απαιτούμενες συνδέσεις τους και λοιπών έργων υποδομών		
ΣΥΝΟΛΟ ΠΥΛΩΝΑ 1				8.000.000,00		

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ/ΠΥΛΩΝΑΣ : Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα

Στον Πυλώνα της Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας ο συνολικός προϋπολογισμός είναι 4.300.000 € . Το ποσό αυτό επιμερίζεται ανά θεματική προτεραιότητα ως εξής:

ΠΥΛΩΝΑΣ 2: ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ					
ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Α/Α	ΜΕΤΡΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: ΗΤΑ 1: Ενίσχυση Μονάδων φροντίδας Παιδιών	2.1.1.1	Δημιουργία πιλοτικής δομής ολοκληρωμένης φροντίδας για την προσχολική αγωγή νηπίων και την επιμόρφωση των μητέρων	1.000.000,00	9i, 9ii

		2.1.1.2	Δημιουργία/ενίσχυση Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών κοντά στους οικισμούς Ρομά.		
		2.1.1.3	Διευκόλυνση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στις υπάρχουσες δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες φροντίδας παιδιών.		9i
		2.1.1.4	Παραγωγή και εφαρμογή ειδικού μαθησιακού υλικού		
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Ενίσχυση/Δημιουργία Μονάδων και Δομών Φροντίδας	2.1.2.1	Υποστήριξη των ατόμων που χρήζουν άμεσης βοήθειας (ηλικιωμένοι, χρονίως πάσχοντες, ΑμεΑ) από τις υφιστάμενες δομές του προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι»	900.000	
		2.1.2.2	Δημιουργία/επέκταση των προγραμμάτων «Βοήθεια στο σπίτι» και «ΚΗΦΗ» στους Δήμους στους οποίους ανήκουν οικισμοί Ρομά		9iv
		2.1.2.3	Λειτουργία πολυδύναμου κέντρου κοινωνικής φροντίδας		9ii, 9iv
		2.1.2.4	Ανάπτυξη των υφιστάμενων υποστηρικτικών δομών για την κάλυψη επιπλέον αναγκών όπως η προστασία από τη βία κλπ		9ii
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3: Συμβουλευτική Στήριξη Οικογενειών	2.1.3.1	Ανάπτυξη στοχευμένων δράσεων συμβουλευτικής υποστήριξης στα νοικοκυριά των οικισμών Ρομά από τις υφιστάμενες δημόσιες και δημοτικές Κοινωνικές Υπηρεσίες	1.200.000	
		2.1.3.2	Ενίσχυση/δημιουργία ΙΑΚ για την παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής, ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης		9ii
		2.1.3.3	Διευκόλυνση πρόσβασης των Ρομά σε Υπηρεσίες Κοινωνικής Φροντίδας, ανάλογα με τις ανάγκες τους		

	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4: Ευαισθητοποίηση και δικτύωση τοπικού πληθυσμού και εμπλεκόμενων φορέων	2.1.4.1	Εκπαίδευση προσωπικού Κοινωνικών υπηρεσιών σε θέματα επικοινωνίας με τους Ρομά	300.000,00	
		2.1.4.2	Σύστημα καταγραφής και εξυπηρέτησης των ωφελούμενων		
		2.1.4.3	Ενέργειες ενημέρωσης του πληθυσμού των Ρομά με προσαρμοσμένα έντυπα στις ιδιαιτερότητές τους, την αξιοποίηση διαμεσολαβητών Ρομά, την εξειδίκευση στελεχών για την υποδοχή των Ρομά στις υπηρεσίες υποδοχής κοινού		9ii
		2.1.4.4	Δικτύωση υπηρεσιών και φορέων		
		2.1.4.5	Δράσεις ευαισθητοποίησης		
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΥΓΕΙΑ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Παρεμβάσεις υγειονομικού χαρακτήρα	2.2.1.1	Δράσεις πρόληψης και προαγωγής της δημόσιας υγείας.	200.000	
		2.2.1.2	Έρευνες για τη δημιουργία εξειδικευμένων πολιτικών της δημόσιας υγείας		
		2.2.1.3	Έλεγχοι υγειονομικού ενδιαφέροντος		9iv
		2.2.1.4	Παρεμβάσεις για την διαχείριση πηγών και εστιών μόλυνσης (χωματερές, χείμαρροι, χώροι απόθεσης βιομηχανικών αποβλήτων κλπ)		
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Προληπτική Ιατρική και αγωγή υγείας	2.2.2.1	Οργανωμένοι ιατρικοί έλεγχοι πληθυσμού σε επίπεδο οικισμού/γειτονιάς, Διενέργεια συστηματικών προγραμμάτων εμβολιασμών και εφαρμογή προγραμμάτων ιατρικής φροντίδας παιδιών	400.000	9iv
		2.2.2.2	Συστηματική εφαρμογή προγραμμάτων οδοντιατρικού ελέγχου		
		2.2.2.3	Δημιουργίας σχολικής κάρτας υγείας σε περιοχές που φοιτούν παιδιά Ρομά		

		2.2.2.4	Διενέργεια προγραμμάτων ατομικής υγιεινής και υγείας, οικιακής υγιεινής, διατροφικής αγωγής, περιγεννητικής φροντίδας, προγεννητικού ελέγχου και οικογενειακού προγραμματισμού	300.000	
		2.2.2.5	Διενέργεια προγραμμάτων για την αντιμετώπιση προβλημάτων ψυχικής υγείας, εξαρτήσεων και ορθής χρήσης φαρμάκων		
		2.2.2.6	Υποστήριξη της πληροφόρησης και της ενημέρωσης του πληθυσμού μέσω ανάπτυξης σύγχρονων μέσων και συστημάτων πληροφορικής τεχνολογίας, καθώς και παραγωγή υλικού προσαρμοσμένου στις επικοινωνιακές δυνατότητες των Ρομά		
		2.2.2.7	Σεμινάρια και εργαλεία ευαισθητοποίησης λειτουργιών Υγείας		
		2.2.2.8	Προγράμματα κινητοποίησης εθελοντών και προγράμματα καταπολέμησης του κοινωνικού στίγματος και των προκαταλήψεων		9iv
		2.2.2.9	Διασύνδεση του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας		
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3: Διευκόλυνση Πρόσβασης στην ΠΦΥ		2.2.3.1	Ενίσχυση ΙΑΚ, Ανάπτυξη του Ιατρικού και λοιπού εξοπλισμού των υφιστάμενων ΙΑΚ, Επάνδρωση των υφιστάμενων και των νεοϊδρυόμενων ΙΑΚ με ειδικά εκπαιδευμένο και επιμορφωμένο προσωπικό		9iv
		2.2.3.2	Κινητές Μονάδες Πρωτοβάθμιας και Ψυχικής Φροντίδας Υγείας και Προαγωγής της Δημόσιας Υγείας		9iv
		2.2.3.3	Υιοθέτηση της "Ηλεκτρονικής Κάρτας Υγείας" και επιταγής (voucher) υγείας για πληθυσμό Ρομά		9iv

		2.2.3.4	εργαλεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης Ρομά και λειτουργιών υγείας		9iv
ΣΥΝΟΛΟ ΠΥΛΩΝΑ 2				4.300.000,00	

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ/ΠΥΛΩΝΑΣ : Απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση

Στον Πυλώνα της Απασχόλησης και επαγγελματικής κατάρτισης ο συνολικός προϋπολογισμός είναι 2.200.000 €. Το ποσό αυτό επιμερίζεται ανά θεματική προτεραιότητα ως εξής :

ΠΥΛΩΝΑΣ 3: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ					
ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Α/Α	ΜΕΤΡΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΠΡΩΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Ενίσχυση επαγγελματικών δεξιοτήτων	3.1.1.1	Εκπόνηση πρωτογενών ερευνών για την τοπική οικονομία σε σχέση με την ομάδα στόχο	800.000,00	
		3.1.1.2	Κατάρτιση σε αντικείμενα της τοπικής οικονομίας (εμπόριο, τουρισμός, τεχνικές και αγροτικές εργασίες κλπ)		9i
		3.1.1.3	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΤΥΠΟΥ VOUCHER)		9i
		3.1.1.4	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (ΤΥΠΟΥ ΤΟΠΣΑ)		9i
		3.1.1.5	Δράσεις ενίσχυσης για την ένταξη στην αγορά εργασίας		
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Προσωπική ανάπτυξη	3.1.2.1	ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΣΗ/ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	200.000,00	9i, 9ii
		3.1.2.2	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ		9i, 9ii
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας	3.2.1.1	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΣΕΠ	500.000,00	9v
		3.2.1.2	ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗ ΜΕ ΤΟ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ		9v
	HTA 2: Πολιτικές προώθησης της απασχόλησης & της επιχειρηματικό	3.2.2.1	Χρηματοδότηση/παροχή κινήτρων για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για Ρομά	700.000,00	9v

		3.2.2.2	Κίνητρα για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και επιχειρηματικών δράσεων με κατάρτιση «νέων επιχειρηματιών», μικροπιστώσεις, θερμοκοιτίδα κλπ		3a
		3.2.2.3	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΡΟΜΑ, Κίνητρα για τη θεσμική τακτοποίηση		3a
		3.2.2.4	Ολοκληρωμένα προγράμματα επιμόρφωσης-κατάρτισης-απασχόλησης Ρομά σε επιχειρήσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα (τύπου Κοινωφελούς Εργασίας)		9i
		3.2.2.5	ΣΥΥ για τη διαμόρφωση επιχειρηματικού σχεδίου, πρότασης χρηματοδότησης κλπ, για την εμφύχωση και ενδυνάμωση ανέργων Ρομά		
		3.2.2.6	Ενίσχυση δημοτικών ή ιδιωτικών επιχειρήσεων για την ανάπτυξη τοπικής δικτύωσης σε αντικείμενα που ανταποκρίνονται στις ικανότητες της ομάδας στόχου		
		3.2.2.7	Δράσεις δικτύωσης και ευαισθητοποίησης		
		3.2.2.8	Χωροθέτηση και οργάνωση υπαίθριων αγορών		
ΣΥΝΟΛΟ ΠΥΛΩΝΑ 3				2.200.000,00	

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ/ΠΥΛΩΝΑΣ : Εκπαίδευση

Στον Πυλώνα της Εκπαίδευσης ο συνολικός προϋπολογισμός είναι 1.200.000 € . Το ποσό αυτό επιμερίζεται ανά θεματική προτεραιότητα ως εξής :

ΠΥΛΩΝΑΣ 4: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ					
ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Α/Α	ΜΕΤΡΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΡΟΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	4.1.1.1	Παραγωγή και εφαρμογή ειδικού διδακτικού υλικού για παιδιά Ρομά προσχολικής ηλικίας,	500.000,00	
		4.1.1.2	Ενίσχυση ειδικών μορφών διδασκαλίας (π.χ. μουσική διδασκαλία)		
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2 : Μείωση της σχολικής διαρροής	4.1.2.1	Παροχή κινήτρων για την εγγραφή και επιτυχή φοίτηση παιδιών Ρομά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	300.000,00	
		4.1.2.2	Παροχή Υποτροφιών για παιδιά Ρομά για τη συνέχιση της φοίτησής τους στα Ανώτατα και Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ή τις επαγγελματικές σχολές		
		4.1.2.3	Λειτουργία Υποστηρικτικών Δομών οι οποίες θα προσφέρουν υποστήριξη στους μαθητές (ενισχυτική διδασκαλία, πολιτιστικές δραστηριότητες, σίτιση, λουτρό κλπ)		
		4.1.2.4	Λειτουργία Σχολών γονέων Ρομά		
		4.1.2.5	Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικής διδασκαλίας και ενίσχυση των τυπικών προσόντων τους		
		4.1.2.6	Η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας που συμβιώνει με Ρομά για την πρόληψη ή αντιμετώπιση συγκρούσεων και την ενίσχυση των κοινωνικών δεσμών		
		4.1.2.7	Διευκόλυνση της πρόσβασης των μαθητών		
	ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ/ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ	1:	4.2.1.1	Προγράμματα επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης στοχευμένα στην	400.000,00

			ομάδα στόχο για την ανάπτυξη δεξιοτήτων, παροχή κινήτρων παρακολούθησης και πιστοποίηση προσόντων		
		4.2.1.2	Κίνητρα για την παρακολούθηση Σχολείων 2ης Ευκαιρίας, με στόχο την περάτωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης-σύνδεση με την απασχόληση		
		4.2.1.3	Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικής διδασκαλίας		
		4.2.1.4	Προσέλκυση του Ενήλικου πληθυσμού στα Προγράμματα Επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης με την παροχή κινήτρων ενίσχυσης των τυπικών προσόντων τους		
		4.2.1.5	Δημιουργία ειδικών Προγραμμάτων γραμματισμού για τις γυναίκες Ρομά και παροχή κινήτρων για τη στήριξή τους στην παρακολούθηση-σύνδεση με την προσχολική αγωγή και την απασχόληση		
		4.2.1.6	Προγράμματα μείωσης του αναλφαριθμητισμού		
		4.2.1.7	Δημιουργία και αναπαραγωγή ειδικού διδακτικού υλικού προσαρμοσμένου στους ενήλικες Ρομά, απόκτηση της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής		
ΣΥΝΟΛΟ ΠΥΛΩΝΑ 4				1.200.000,00	

5.2.2 Προϋπολογισμός δράσεων ανά οικισμό - Δήμο

Όπως αναλύεται στην ενότητα «Εξειδίκευση δράσεων ανά οικισμό-Δήμο», η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις τέτοιες μεταξύ των οικισμών και του πληθυσμού τους, που να επιτρέπουν τη σύνταξη ιδιαίτερου σχεδίου και προϋπολογισμού ανά οικισμό. Για το λόγο αυτό επιλέχθηκε ο υπολογισμός του προϋπολογισμού των επιμέρους δράσεων κατά κεφαλή.

Ο υπολογισμός αυτός γίνεται ως εξής: Με δεδομένο ότι ο συνολικός πληθυσμός των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης είναι περίπου 2.000 άτομα (όπως προκύπτει από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στο πρώτο μέρος της μελέτης), ξεκινήσαμε με τη διαίρεση του προϋπολογισμού κάθε δράσης με το σύνολο του πληθυσμού (προϋπολογισμός δράσης : 2000= Π1,Π2,Π3 κλπ).

Στη συνέχεια λάβαμε υπόψη μας τα αριθμητικά δεδομένα της συγκέντρωσης πληθυσμού σε κάθε οικισμό, που έχουν ως εξής:

α/α	Οικισμός-Δήμος	Αριθμός ατόμων
1	Δύο Αοράκια- Δήμος Ηρακλείου	584
2	Νεροκούρου – Δήμος Χανίων	46
3	Τσεσμές- Δήμος Ρεθύμνου	90
4	Ιεράπετρας-Δήμος Ιεράπετρας	30

και πολλαπλασιάσαμε το ηλικίο της προηγούμενης διαίρεσης με τον αριθμό των ατόμων δηλαδή Π1 Χ 584, Π1 Χ 46 κλπ. Το γινόμενο της πράξης αυτής αντιστοιχεί στον προϋπολογισμό κάθε δράσης για κάθε οικισμό ανάλογα με τον πληθυσμό του (ΠΔ Δύο Αοράκια, ΠΔ Νεροκούρου κλπ).

Πρέπει να σημειωθεί ότι ειδικά για τον Πυλώνα 1 ο προϋπολογισμός επιμερίζεται αρχικά ανάλογα με το περιεχόμενο του άξονα και της προτεραιότητας και στη συνέχεια γίνεται υπολογισμός κατά κεφαλή. Ειδικότερα, για τον επιμερισμό του προϋπολογισμού ανά οικισμό λαμβάνεται υπόψη το ποσό του προϋπολογισμού που αναφέρεται στον «Άξονα 1: Οικισμοί» και όχι του «Άξονα 2: Κατοικίες εντός αστικού ιστού». Στη συνέχεια, εντός του Άξονα1, λαμβάνουμε υπόψη μας ότι το ποσό του προϋπολογισμού της Προτεραιότητας 1 αφορά στη μετεγκατάσταση οικισμών, δηλαδή μόνο στον οικισμό του Δήμου Ηρακλείου στα Δύο Αοράκια. Συνεπώς το ποσό των 4.000.000 € του προϋπολογισμού της Προτεραιότητας 1 του Άξονα 1 του Πυλώνα 1 αφορά μόνο στον οικισμό του Δήμου Ηρακλείου στα Δύο Αοράκια. Αντίστοιχα λαμβάνουμε υπόψη μας ότι το ποσό του προϋπολογισμού της «Προτεραιότητας 2 : Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης στους οικισμούς» αφορά στους υπόλοιπους τρεις οικισμούς των Δήμων Χανίων, Ρεθύμνου και Ιεράπετρας.

Προϋπολογισμός Πυλώνα 1- «Άξονας 1: Οικισμοί»

ΠΥΛΩΝΑΣ	ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΑΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ
ΠΥΛΩΝΑΣ 1 : ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	ΑΞΟΝΑΣ 1 : ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Μετεγκατάσταση οικισμών	4.000.000
		ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης στους οικισμούς	1.500.000

Στη συνέχεια ακολουθεί επιμερισμός του προϋπολογισμού της «Προτεραιότητας 2: Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης στους οικισμούς» του Πυλώνα 1 στους τρεις οικισμούς των Δήμων Χανίων, Ρεθύμνου και Ιεράπετρας ανάλογα με τον αριθμό ατόμων που διαβιούν εκεί.

Προϋπολογισμός «Άξονα 1: Οικισμοί» - «Προτεραιότητας 2: Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης στους οικισμούς» ανά οικισμό

ΠΥΛΩΝΑΣ	ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΑΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΝΕΡΟΚΟΥΡΟΥ 46 άτομα	ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΤΣΕΣΣΜΕ 90 άτομα	ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ 30 άτομα
ΠΥΛΩΝΑΣ 1 : ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	ΑΞΟΝΑΣ 1 : ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Μετεγκατάσταση οικισμών	4.000.000			
		ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης στους οικισμούς	1.500.000	430.000	800.000	270.000

Ο προϋπολογισμός των δράσεων ανά προτεραιότητα όλων των υπόλοιπων Πυλώνων ακολουθεί τον υπολογισμό κατά κεφαλή σύμφωνα με τα παραπάνω δεδομένα.

Προϋπολογισμός των δράσεων των Πυλώνων 2, 3 & 4 ανά προτεραιότητα και κατά κεφαλή

ΠΥΛΩΝΑΣ 2: ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ						
ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΑΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΔ ΔΥΟ ΛΟΡΑΚΙΑ 584 άτομα	ΠΔ ΝΕΡΟΚΟΥΡΟΥ 46 άτομα	ΠΔ ΤΣΕΣΣΜΕΣ 90 άτομα	ΠΔ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ 30 άτομα
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Ενίσχυση Μονάδων φροντίδας Παιδιών	1.000.000	292.000	23.000	45.000	15.000
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Ενίσχυση/Δημιουργία Μονάδων και Δομών Φροντίδας	900.000	262.800	20.700	40.500	13.500
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3: Συμβουλευτική Στήριξη Οικογενειών	1.200.000	350.400	27.600	54.000	18.000

	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4: Ευαισθητοποίηση και δικτύωση τοπικού πληθυσμού και εμπλεκόμενων φορέων	300.000	87.600	6.900	13.500	4.500
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΥΓΕΙΑ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Παρεμβάσεις υγειονομικού χαρακτήρα	200.000	58.400	4.600	9.000	3.000
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Προληπτική Ιατρική και αγωγή υγείας	400.000	116.800	9.200	18.000	6.000
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3: Διευκόλυνση Πρόσβασης στην ΠΦΥ	300.000	87.600	6.900	13.500	4.500

ΠΥΛΩΝΑΣ 3: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΑΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΔ ΔΥΟ ΑΟΡΑΚΙΑ 584 άτομα	ΠΔ ΝΕΡΟΚΟΥΡΟΥ 46 άτομα	ΠΔ ΤΣΕΣΜΕΣ 90 άτομα	ΠΔ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ 30 άτομα
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Ενίσχυση επαγγελματικών δεξιοτήτων	800.000	233.600	18.400	36.000	12.000
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Προσωπική ανάπτυξη	200.000	58.400	4.600	9.000	3.000
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1 : Ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας	500.000	87.600	6.900	13.500	4.500
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2 : Πολιτικές προώθησης της απασχόλησης & της επιχειρηματικότητας	700.000	204.400	16.100	31.500	10.500

ΠΥΛΩΝΑΣ 4: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

ΑΞΟΝΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ Α	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΑΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΔ ΔΥΟ ΑΟΡΑΚΙ Α 584 άτομα	ΠΔ ΝΕΡΟΚΟΥΡΟΥ Υ 46 άτομα	ΠΔ ΤΣΕΣΜΕ Σ 90 άτομα	ΠΔ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ 30 άτομα
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΡΟΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ Α 1: ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	500.000	146.000	11.500	22.500	7.500
	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ Α 2: Μείωση της σχολικής διαρροής	300.000	87.600	6.900	13.500	4.500
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ/ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΠΗΛΙΚΩΝ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ Α 1: Καταπολέμηση του αναλφαριθμισμο	400.000	116.000	9.200	18.000	6.000